

Børge Dahl

Erhvervs- og produktansvars- forsikring

**Almindelige
forsikringsbetingelser
med kommentarer**

**udgivet af
SKAFOR
Dansk Forening
for Skadesforsikring
1987
på
Forlaget Forsikring**

Indholdsfortegnelse

Forord	7
Almindelige betingelser for kombineret erhvervs- og produktansvarsforsikring	9
med tillæg: standardiserede fravalgsalternativer	18
Kommentarer	20
Indledning	20
Navn	28
Præambel	30
§ 1: De sikrede	31
§ 2: Erhvervsansvar	33
§ 3: Produktansvar – med standardiserede fravalgsalternativer .	45
§ 4: Afværgelse af skade	64
§ 5: Aftaler om ansvar og erstatning	71
§ 6: Geografisk dækningsområde	76
§ 7: Afgrænsning over for særlige ansvarsforsikringer	79
§ 8: Forsæt, grov uagtsomhed m.v.	82
§ 9: Forsikringstid	86
§ 10: Dækningssummer	102
§ 11: Maksimumdækning for serieskader	105
§ 12: Anmeldelse af forandringer	113
§ 13: Anmeldelse af skade	115
§ 14: Andre forsikringer mod samme risiko	116
§ 15: Præmiens betaling	117
§ 16: Præmieregulering	118
§ 17: Forsikringens opsigelse eller forlængelse	119
§ 18: Værneting og lovvalg	120
General Conditions for Combined Commercial and Product Liability Insurance	121
Annex: Standardised Exclusion Alternatives	130

Forord

Til afløsning af de hidtidige standardbetingelser for kombineret erhvervs- og produktansvarsforsikring fra 1970 har SKAFOR i samarbejde med INDUSTRIRÅDET udarbejdet nye almindelige forsikringsbetingelser med standardiserede fravalgsalternativer. Der er mellem SKAFOR og INDUSTRIRÅDET enighed om at anbefale disse forsikringsbetingelser anvendt som udgangspunkt ved forhandling om den enkelte virksomheds individuelle dækning. SKAFOR har i øvrigt henstillet til sine medlemmer, at forsikringstagerne gøres opmærksomme på, at forsikringen efter standardbetingelserne kan tegnes såvel med som uden dækning i ingrediens- og komponenttilfælde m.v. samt i bearbejdnings- og behandlingstilfælde, jfr. standardbetingelsernes §3, stk. 4, og §3, stk. 2, litra f, og de hertil knyttede fravalgsalternativer.

Forsikringsbetingelserne udgives her med kommentarer. Publikationen er udarbejdet af professor Børge Dahl, Handelshøjskolen i København, der har deltaget i arbejdet med en reform af forsikringsbetingelserne, såvel internt i SKAFOR som i forhandlingerne med INDUSTRIRÅDET.

Publikationen har været forelagt INDUSTRIRÅDET, og der er mellem SKAFOR og INDUSTRIRÅDET enighed om, at betingelserne skal forstås i overensstemmelse med det i disse kommentarer anførte. INDUSTRIRÅDET udgiver i øvrigt en pjece om de nye standardbetingelser, som også indeholder fortolkningsbidrag. Denne pjeces fortolkningsbidrag har været forelagt SKAFOR, der har tiltrådt deres indhold.

I publikationen er medtaget en engelsk oversættelse af forsikringsbetingelserne. Oversættelsen er foretaget af Anne Zøega, statsautoriseret translator og tolk, og gennemset af Børge Dahl.

København, den 1. december 1987

Kurt Franch
formand for SKAFOR

Almindelige betingelser for kombineret erhvervs- og produktansvarsforsikring

For forsikringen gælder reglerne i lov nr. 129 af 15. april 1930 med senere ændringer om forsikringsaftaler, for så vidt de ikke er fraveget ved de almindelige og særlige forsikringbetingelser. Dækning efter de almindelige forsikringbetingelser ydes i øvrigt i overensstemmelse med de af SKA-FOR og INDUSTRIRÅDET i fællesskab udarbejdede kommentarer her-til.

De sikrede

§ 1. Forsikringen dækker forsikringstageren og de i forsikringstagerens tjeneste værende personer.

Erhvervsansvar

§ 2. Forsikringen dækker sikredes erstatningsansvar for skade tilføjet personer eller ting under udøvelse af den i policen nævnte virksomhed samt erstatningsansvar, der pålægges sikrede som ejer eller bruger af bygning eller grundareal, der benyttes ved virksomhedens drift.

Stk. 2

Forsikringen dækker ikke ansvar for skade på ting

- a) tilhørende forsikringstageren,
- b) som sikrede har til lån, leje, opbevaring, afbenyttelse, befordring eller af anden grund har i varetægt eller har sat sig i besiddelse af,
- c) som sikrede har påtaget sig at klargøre, installere, reparere, montere eller på anden måde bearbejde eller behandle, såfremt skaden sker under hvervets udførelse,
- d) forårsaget ved, at produkter eller ydelser udebliver, ikke kommer rettidigt frem eller ikke præsteres rettidigt,
- e) forårsaget ved den sikredes udførelse af jordarbejder, herunder jordbo-ring og jordgrubning, nedramning og optrækning af spunsvægge eller andet, nedbrydningsarbejder, grundvandssænkninger og andre grundvandsreguleringer,
- f) forårsaget ved den sikredes brug af sprængstoffer,

g) forårsaget ved arbejder på bygning eller grundareal, der benyttes ved virksomhedens drift, i form af

- byggearbejder (nybygning, ombygning, tilbygning m.v.), hvad enten de udføres af sikrede eller andre,
- jord-, vand- eller nedbrydningsarbejder m.v. som nævnt i litra e og sådanne arbejder udført af andre end sikrede.

Stk. 3

Forsikringen dækker kun ansvar for forurening af eller igennem luft, jord eller vand fra den sikredes virksomhed, fra virksomhedens affaldsdeponer eller dens bortskaffelse af spild-, overskuds- eller affaldsprodukter samt derved forvoldt skade på person eller ting, såfremt skaden er opstået uventet, utilsigtet og ved et pludseligt uheld og ikke er en følge af, at sikrede forsætligt eller groft uagtsomt har overtrådt de til enhver tid gældende offentlige forskrifter, og i øvrigt kun med den herfor i policen særskilt angivne dækningssum.

Omfattes den forsikrede virksomhed af den i henhold til miljøloven til enhver tid udarbejdede oversigt over »Særlig forurenende virksomheder«, er dækning efter denne bestemmelse betinget af, at policen bærer speciel påtegning herom.

Skade på kloak, rørledninger, rensningsanlæg eller tilsvarende som følge af udledning gennem eller til disse anses for en forurenings-skade og dækkes kun med de i nærværende stk. angivne begrænsninger.

Stk. 4

Forsikringen dækker ikke ansvar for formuetab, medmindre dette er en følge af en af forsikringen dækket person- eller tingskade.

Stk. 5

Forsikringen dækker ikke bøder eller tilsvarende, hvad enten de tilfalder det offentlige eller private, herunder »punitive damages«.

Produktansvar

§ 3. Forsikringen dækker sikredes erstatningsansvar for skade på person eller ting forvoldt af sikredes produkter eller ydelser, efter at de er bragt i omsætning eller præsteret. Dækning er betinget af, at skaden er forvoldt under udøvelse af den i policen nævnte virksomhed og af produkter eller ydelser, som er angivet i policen.

Stk. 2

Forsikringen dækker ikke ansvar for:

- a) skade på selve produktet eller ydelsen,
- b) skade eller tab forårsaget af produkter eller ydelser, som benyttes ved driften af luftfartøj, og som er medvirkende årsag enten til havari af luftfartøj eller til fremkaldelse af fare herfor,

- c) skade eller tab forårsaget af produkter eller ydelser, som benyttes til »off-shore«-installationer, og som er medvirkende årsag enten til havari af sådan installation eller til fremkaldelse af fare herfor,
- d) skade på ting tilhørende forsikringstageren,
- e) skade på ting, som sikrede har i sin varetægt m.v. som anført i §2, stk. 2, litra b,
- f) skade på ting, som sikrede har under bearbejdning eller behandling m.v. som anført i §2, stk. 2, litra c,
- g) skade på ting forårsaget af sikredes jord-, vand- eller nedbrydningsarbejder m.v. som anført i §2, stk. 2, litra e,
- h) skade på ting forårsaget af sikredes brug af sprængstoffer.

Stk. 3

Forsikringen dækker ikke ansvar for formuetab, som ikke er en følge af en af forsikringen dækket person- eller tingskade. Forsikringen dækker heller ikke følgende formuetab, selv om de er en følge af en af forsikringen dækket person- eller tingskade:

- a) tab, udgifter eller omkostninger forbundet med at hjemtage, genfremstille, omlevere, omgøre, reparere, tilintetgøre, bortfjerne eller træffe tilsvarende foranstaltninger med hensyn til defekte produkter eller ydelser,
- b) driftstab, tidstab, avancetab og lignende indirekte tab, jfr. dog §5, stk. 3,
- c) bøder eller tilsvarende, hvad enten de tilfalder det offentlige eller private, herunder »punitive damages«.

Stk. 4

Forsikringen dækker sikredes ansvar for skade på eller tab vedrørende ting,

- a) som sikredes produkt eller ydelse er gjort til en del af, er opblandet eller indarbejdet i, sammenføjet med, benyttet til emballering af eller på anden måde forbundet med,
- b) som sikredes produkt eller ydelse er oparbejdet til, benyttet til oparbejdelse af eller foder for,
- c) som sikredes produkt eller ydelse benyttes til fremstilling, bearbejdning eller anden form for behandling af.

Dækning ydes i de i litra a-c nævnte tilfælde, hvad enten der foreligger en skade som angivet i stk. 1 eller et formuetab som angivet i stk. 3, 1. pkt., under de i øvrigt i stk. 1 nævnte betingelser, men kun med den herfor i policen særskilt angivne dækningssum.

Dækningen er begrænset til sikredes ansvar for det direkte tab forbundet med, at en fremstillet eller bearbejdet ting – på grund af sikredes produkt eller ydelse – må kasseres, repareres, er blevet dyrere at fremstille eller bearbejde eller mindre værd.

Dækning ydes kun for den fremstillede eller bearbejdede tings værdiforringelse, de yderligere fremstillings- eller bearbejdningsomkostninger eller selve reparationsudgiften.

Andre omkostninger og tab, herunder som følge af udsendelse af personale, hjemkaldelse, opsporing, undersøgelse eller transport af den fremstillede eller bearbejdede ting eller udsendelse af meddelelser vedrørende denne, dækkes ikke.

I de tilfælde, hvor sikredes produkt eller ydelse har forvoldt skade på eller tab vedrørende ting som nævnt i litra a og b, sker dækning med fradrag af værdien af sikredes produkt eller ydelse uden defekt.

Afværgelse af skade

§4. Forsikringen dækker ikke skade, hvis indtræden sikrede forsætligt eller groft uagtsomt har undladt af afværge.

Stk. 2

Opstår der en umiddelbar fare for, at en skade omfattet af forsikringen vil indtræde, dækker forsikringen med den i policen herfor særskilt angivne dækningssum de udgifter og tab, som er forbundet med foretagelse af de til farens afværgelse nødvendige foranstaltninger, hvad enten vedkommende foranstaltning træffes af sikrede eller af en tredjemand, over for hvem sikrede er ansvarlig.

Stk. 3

For så vidt angår afværgelse af fare for indtræden af en af §3 omfattet skade, dækker forsikringen dog ikke udgifter eller tab forbundet med foretagelse af foranstaltninger som nævnt i §3, stk. 3, litra a, selv om de foretages med henblik på afværgelse af fare. Det samme gælder udgifter eller tab, som er forbundet med en undersøgelse af, om et produkt eller en ydelse er defekt, eller om der foreligger fare som anført i nærværende paragrafs stk. 2, eller som er en følge af, at et defekt produkt eller en defekt ydelse ikke kan anvendes.

Aftaler om ansvar og erstatning

§5. Forsikringen dækker ikke ansvar, som følger af et tilsagn fra sikrede om en anden erstatningsydelse eller om et videregående ansvar end, hvad der følger af almindelige erstatningsregler. Findes tilsagnet i forsikringstagerens almindelige salgs- og leveringsbetingelser, og har selskabet godkendt tilsagnet, er et i dette begrundet ansvar for en af forsikringen i øvrigt omfattet skade dog dækket.

Stk. 2

Har forsikringstageren ved aftale fraskrevet sig ret til erstatning, dækker forsikringen ikke i det omfang, selskabets regresret herved begrænses, medmindre

- a) fraskrivelsen findes i forsikringstagerens almindelige indkøbsbetingelser, og selskabet har godkendt fraskrivelsen,
- b) fraskrivelsen findes i de af forsikringstagerens leverandør anvendte salgs- og leveringsbetingelser, og disses indhold og anvendelse er i overensstemmelse med, hvad der er sædvanligt i et forhold som det foreliggende.

Stk. 3

Har forsikringstageren i sine almindelige salgs- og leveringsbetingelser fraskrevet sig ansvar for formuetab omfattet af §3, stk. 3, litra b, og har selskabet godkendt denne fraskrivelse, dækker forsikringen sådant tab, der følger af en af §3, stk. 1, dækket person- eller tingskade, såfremt sikrede, uanset fraskrivelsen, er ansvarlig herfor.

Geografisk dækningsområde

§6. Forsikringen dække skade, som er sket inden for det i policen angivne geografiske område.

Stk. 2

Skade omfattet af §3, som er sket uden for det i policen angivne geografiske område, dækkes kun, såfremt skaden er forvoldt af et produkt eller en ydelse, som - i uændret stand, i bearbejdet stand eller som bestanddel af andre produkter eller ydelser - er bragt uden for det i policen angivne geografiske område

- a) enten i ikke-erhvervsmæssigt, privat øjemed,
- b) eller i erhvervsmæssigt øjemed, uden at sikrede havde eller burde have kendskab hertil.

Stk. 3

Anden skade end sådan, som omfattes af §3, sket uden for det i policen angivne geografiske område, dækkes kun, såfremt skaden er forvoldt af sikrede under rejse eller midlertidigt ophold dér og ikke skyldes sikredes arrangement af eller deltagelse i udstillinger, demonstration af produkter eller ydelser, betjening af maskiner eller maskinelle anlæg eller anden deltagelse i produktionsprocesser.

Afgrænsning over for særlige ansvarsforsikringer

§7. Forsikringen dækker ikke ansvar for:

- a) skade forvoldt ved sikredes benyttelse af motordrevet køretøj. Såfremt der er tegnet motorkøretøjsforsikring for sådant køretøj, dæk-

ker nærværende forsikring på disse forsikringsbetingelser det ansvar, der ikke omfattes af motorkøretøjsforsikringen,

- b) skade forvoldt ved sikredes benyttelse af søfartøj eller luftfartøj,
- c) skade forvoldt af sikredes hund,
- d) skade forvoldt af sikrede som jæger i det omfang, sådant ansvar dækkes af jagtforsikringen,
- e) nuklear skade som defineret i §1 i lov om erstatning for atomskader (nukleare skader).

Forsæt, grov uagtsomhed m.v.

§8. Forsikringen dækker ikke ansvar for skade forvoldt af sikrede med forsæt eller under selvforskyldt beruselse.

Stk. 2

Forsikringen dækker ikke ansvar for skade omfattet af §2 (erhvervsansvar) på ting, når skaden skyldes sikredes grove tilsidesættelse af elementære sikkerhedsforanstaltninger.

Stk. 3

Forsikringen dækker ikke ansvar for skade omfattet af §3 (produktansvar), såfremt

- a) skaden kan henføres til et groft uforsvarligt forhold i forbindelse med ledelsen af virksomheden,
- b) forsikringstageren eller den, hvem det på dennes vegne påhviler at lede virksomhedens drift, var vidende om eller alene af grov uagtsomhed uvidende om, at vedkommende produkt eller ydelse var defekt, eller har hidført en sådan med forsæt,
- c) skaden skyldes, at der forsætligt eller groft uagtsomt er givet urigtige oplysninger om anvendeligheden af vedkommende produkt eller ydelse, uanset formen for en sådan oplysning.

Forsikringstid

§9. Forsikringen dækker erstatningskrav, som er rejst mod sikrede i forsikringstiden.

Stk. 2

Et erstatningskrav anses for rejst på det tidligste af følgende tidspunkter:

- a) det tidspunkt, hvor sikrede modtager første skriftlige henvendelse i anledning af en skade eller et tab med krav om erstatning,

b) det tidspunkt, hvor forsikringstageren eller den, hvem det på dennes vegne påhviler at lede virksomhedens drift, får sin første viden om,

1°) at der er indtrådt en skade eller et tab, eller

2°) at der er umiddelbar fare for, at der vil indtræde en skade eller et tab,

som kan være forårsaget af sikredes handlinger eller undladelser, produkter eller ydelser.

Stk. 3

Erstatningskrav, som er rejst mod sikrede i forsikringstiden, men som anmeldes til selskabet mere end 3 måneder efter forsikringens ophør, dækkes ikke.

Selv om et erstatningskrav, som i henhold til stk. 2, litra b, er rejst mod sikrede i forsikringstiden, er anmeldt til selskabet senest 3 måneder efter forsikringens ophør, dækkes det ikke, hvis sikrede ikke i anledning af de anmeldte omstændigheder modtager en skriftlig henvendelse med krav om erstatning som anført i stk. 2, litra a, og anmelder dette til selskabet senest 2 år efter forsikringens ophør.

Stk. 4

Forsikringen dækker ikke skade eller tab konstateret før den i policen herom angivne dato.

Dækningssummer

§ 10. Policens dækningssummer er den højeste grænse for selskabets forpligtelse for erstatningskrav, som efter § 9 er rejst mod sikrede inden for det enkelte forsikringår.

Stk. 2

Omkostninger ved afgørelse af erstatningsspørgsmål dækkes, såfremt de er afholdt med selskabets godkendelse. Sådanne omkostninger og renter af idømte erstatningsbeløb henhørende under forsikringen dækkes i øvrigt

a) ved skade sket uden for Norden:

kun i det omfang, dækningssummerne ikke derved overskrides,

b) ved skade sket i Norden:

fuldt ud, selv om dækningssummerne derved overskrides. Er dækningssummerne mindre end idømte erstatningsbeløb, dækkes alene den forholdsmæssige del af omkostninger og renter, som svarer til det erstatningsbeløb, selskabet skal betale.

Maksimumdækning for serieskader

§ 11. Dækningen af erstatningskrav, som efter § 9 er rejst mod sikrede i anledning af skader eller tab forårsaget af samme ansvarspådragende forhold, er for det enkelte kravs vedkommende maksimeret som angivet i § 10. For kravene tilsammen er dækningen, selv om kravene rejses over flere forsikringsår, maksimeret til policens dækningssummer i det år, hvori det første krav af denne art rejses, med fradrag af, hvad der måtte blive udbetalt i anledning af andre i det år rejste krav.

Anmeldelse af forandringer

§ 12. Såfremt der sker ændringer i den i policen anførte risiko, skal dette uden ophold anmeldes til selskabet, der da træffer bestemmelse om, hvorvidt og på hvilke vilkår forsikringen kan fortsætte.

Stk. 2

Er sådan anmeldelse ikke sket, hæfter selskabet i skadetilfælde kun på de vilkår og i det omfang, i hvilket det mod den aftalte præmie ville have fortsat forsikringen, hvis forandringen havde været det bekendt. Selskabet hæfter dog ikke for skade omfattet af § 3, hvis skaden er forvoldt af andre produkter eller ydelser end de i policen angivne, jfr. § 3, stk. 1, 2. pkt., eller hvis skaden er indtrådt uden for det i policen angivne dækningsområde, jfr. § 6.

Anmeldelse af skade

§ 13. Såfremt erstatningskrav fremsættes eller formodes at ville blive fremsat, skal det uden ophold anmeldes til selskabet.

Stk. 2

Anerkendelse af erstatningspligt og godkendelse af erstatningskrav må kun ske med selskabets samtykke, og selskabet træffer i øvrigt bestemmelse om sagens behandling.

Stk. 3

I det omfang, selskabet har udredt en erstatningsydelse, indtræder det i enhver henseende i sikredes eventuelle krav mod tredjemand.

Andre forsikringer mod samme risiko

§ 14. I det omfang, der er tegnet speciel forsikring for en interesse, der i øvrigt måtte være omfattet af denne forsikring, bortfalder dækningen for denne interesse.

Stk. 2

Er det fastsat i anden forsikringsaftale, som dækker samme interesse, at ansvaret falder bort eller indskrænkes, hvis forsikring er eller bliver tegnet andetsteds, gælder nærværende forsikring med samme forbehold.

Præmiens betaling

§15. Første præmie forfalder til betaling ved forsikringens ikrafttræden og senere præmier til de anførte forfaldsdage.

Stk. 2

Påkrav om betaling sendes til den af forsikringstageren opgivne betalingsadresse.

Stk. 3

Betales præmien ikke efter første påkrav, sender selskabet en fornyet skriftlig påmindelse om præmiebetalingen til forsikringstageren på betalingsadressen. Denne påmindelse vil indeholde oplysning om retsvirkningen af, at præmiebetalingen ikke er sket ved udløbet af den i påmindelsen anførte frist.

Stk. 4

En sådan påmindelse fremsendes tidligst 14 dage efter første påkrav. For så vidt betaling ikke finder sted inden 14 dage efter påmindelsen, bortfalder selskabets dækningspligt.

Stk. 5

Har selskabet udsendt en sådan påmindelse, er selskabet berettiget til at opkræve et ekspeditionsgebyr.

Præmieregulering

§16. Forsikringen er tegnet med præmieregulering, og den anførte præmie betragtes som et præmieforskud, der kan reguleres ved hver hovedforfaldsdag.

Stk. 2

Præmieregulering foretages hvert år pr. hovedforfaldsdato, og forsikringstageren er pligtig at indsende reguleringsskema påført de nødvendige oplysninger inden en nærmere fastsat frist.

Stk. 3

Efterkommer forsikringstageren ikke sådan anmodning, er selskabet berettiget til at fastsætte præmien efter skøn.

Stk. 4

På forlangende af selskabet er forsikringstageren pligtig at godtgøre rigtigheden af oplysningerne til brug ved præmiereguleringen.

Forsikringens opsigelse eller forlængelse

§17. Forsikringen kan af hver af parterne opsiges skriftligt med aftalt varsel til en hovedforfaldsdag.

Opsiges forsikringen ikke, fornyes den automatisk for ét år ad gangen.

Værneting og lovvalg

§18. Tvister vedrørende forsikringsaftalen afgøres efter dansk ret ved danske domstole.

Tillæg: Standardiserede fravalgsalternativer

Fravalg af §3, stk. 4-dækning

Fravalg af §3, stk. 4-dækning i de almindelige forsikringsbetingelser sker enten ved i policen at medtage følgende klausul:

»§3, stk. 4, i de almindelige forsikringsbetingelser gælder ikke. Forsikringen dækker ikke sikredes ansvar for skade på ting, herunder bygninger,

- a) som sikredes produkt eller ydelse er gjort til en del af, er opblandet eller indarbejdet i, sammenføjet med, benyttet til emballering af eller på anden måde forbundet med,
- b) som sikredes produkt eller ydelse er oparbejdet til, benyttet til oparbejdelse af eller foder for,
- c) som sikredes produkt eller ydelse benyttes til fremstilling, bearbejdning eller anden form for behandling af.«,

eller ved at affatte §3, stk. 4, i de almindelige forsikringsbetingelser således:

»Forsikringen dækker ikke sikredes ansvar for skade på ting, herunder bygninger,

- a) som sikredes produkt eller ydelse er gjort til en del af, er opblandet eller indarbejdet i, sammenføjet med, benyttet til emballering af eller på anden måde forbundet med,
- b) som sikredes produkt eller ydelse er oparbejdet til, benyttet til oparbejdelse af eller foder for,
- c) som sikredes produkt eller ydelse benyttes til fremstilling, bearbejdning eller anden form for behandling af.«

Fravalg af produktansvarsdækning for skade på bearbejdede eller behandlede ting m.v.

Fravalg af produktansvarsdækning for skade på bearbejdede eller behandlede ting m.v. sker enten ved i policen at medtage følgende klausul:

»Dækningsundtagelsen i de almindelige forsikringsbetingelser §3, stk. 2, litra f, udvides som følger:

Forsikringen dækker ikke skade på ting, som sikrede har påtaget sig at klargøre, installere, reparere, montere eller på anden måde bearbejde eller behandle, hvad enten skaden sker under hvervets udførelse, eller skaden sker efter hvervets udførelse som følge af dette.«,

eller ved at affatte §3, stk. 2, litra f, i de almindelige forsikringsbetingelser således:

»skade på ting, som sikrede har påtaget sig at klargøre, installere, reparere, montere eller på anden måde bearbejde eller behandle, hvad enten skaden sker under hvervets udførelse, eller skaden sker efter hvervets udførelse som følge af dette.«,

Kommentarer

Indledning

1. Som ethvert andet produkt bør også standardvilkår for forsikring med mellemrum tages op til revision. Produktudvikling må ske i lyset af indvundne erfaringer og markedsudviklingen med henblik på at sikre, at standarddækningen er optimal i forhold til kundernes behov og de markeds-mæssige muligheder.
2. Den helt centrale nydannelse i de standardbetingelser for erhvervs- og produktansvarsforsikring, som forsikringsbranchen og industrien forhandlede sig frem til i 1970, var medinddragelsen af produktansvaret under dækningsområdet.

Erhvervsansvar er en praktisk betegnelse for det med udøvelse af erhvervsvirksomhed forbundne erstatningsansvar. Forsikringsmæssigt har dækningen heraf på den almindelige erhvervsansvarsforsikring traditionelt været begrænset til ansvaret for person- og tingskader. Rene formuetab har således været holdt uden for dækningen. Herved undtoges bl.a. det ansvar, en leverandør har for det tab, hans kunde lider som følge af mangler ved en leveret vare (kontraktsansvar i form af mangelsansvar). Endvidere undtoges fra dækningen det ansvar, en leverandør har for de skader på person eller ting, som forvoldes af hans produkter (produktansvar).

Produktansvar har det til fælles med det klassiske erhvervsansvar, således som det afgrænsedes forsikringsmæssigt, at det vedrører person- og tingskade, ikke rene formuetab. Samtidig er produktansvaret også beslægtet med kontraktsansvaret i form af mangelsansvar derved, at det vedrører skade forvoldt af en præsteret ydelse. Er der noget galt med en præsteret ydelse, vil dette i langt de fleste tilfælde dog ikke medføre, at der af den grund sker skade på person eller ting. Derimod vil det stort set altid påføre kunden et formuetab. Når der er noget galt med en præsteret ydelse, vil den typisk være mindre værd. Skulle den have været videresolgt, går en god handel muligvis i vasken, og kunden får et avance-tab. Skulle ydelsen have dannet grundlag for kundens egen produktion, må denne måske ligge stille, indtil forholdet bliver rettet, og kunden får et driftstab.

Under forhandlingerne i 1970 var der enighed om, at kontraktsansvaret for sådanne formuetab ikke skulle inddrages under forsikringen. Risikoen for at ifalde et sådant kontraktsansvar anses i almindelighed for så nært forbundet med, hvorledes en virksomhed forretningsmæssigt drives, at risikoen ikke er tilstrækkelig ensartet og tilfældig til, at der er det fornødne brede og varige markeds-mæssige grundlag for risikospredning via forsikringsmæssig stordrift og præmieopkrævning efter objektive kriterier.

3. Tekniske, juridiske termer som erhvervsansvar, produktansvar, mangelsansvar og kontraktsansvar er ikke præcise nok til fastlæggelse af forsik-

ringens dækningsområde. Når en forsikring af erhvervsvirksomhed skal dække dens produktansvar, men ikke dens mangelsansvar, må denne dækning præciseres ved at angive, hvilke skader og tab der dækkes, hvilke der ikke dækkes. Ligesom sondringen mellem produktansvar og mangelsansvar er baseret på en sondring mellem på den ene side skade forvoldt af et produkt på person eller andre ting end produktet selv og på den anden side rene formuetab samt skade på produktet selv, må beskrivelsen i forsikringen af dækningen af produktansvaret og undtagelsen af mangelsansvaret relateres til denne sondring. Dette var da også den løsning, som man valgte i 1970. Efter de udarbejdede betingelser dækkedes ansvaret for person- og tingskade, men ikke skade på produktet selv og heller ikke rene formuetab.

4. For typiske produktskader forvoldt af færdigprodukter som f.eks. fødevarer, biler og andre transportmidler, møbler og tøj, o.s.v. giver denne beskrivelse af dækningen i almindelighed ikke anledning til afgrænsningsproblemer. Derimod opstår der vanskeligt gennemførlige og for forsikringstagerne vanskeligt forståelige afgrænsningsspørgsmål i underleverandørforhold, hvor forsikringstagers produkt indgår som ingrediens eller komponent i eller på anden måde gøres til en integreret del af et andet produkt, og hvor dette produkt som følge af en defekt ved vedkommende ingrediens eller komponent bliver af en anden og ringere beskaffenhed end det skulle have været. Efter de hidtil gældende vilkår beror dækningen på, om der er sket en tingskade på noget andet end den af forsikringstager leverede ingrediens eller komponent. En stillingtagen hertil har i mangfoldige tilfælde i de forløbne år givet anledning til tvivl. I ingrediens- og komponenttilfælde m.v. er det ikke blot vanskeligt at afgøre, om der foreligger en tingskade, men også vanskeligt at afgøre, om der foreligger en sådan på andet og mere end selve den leverede ingrediens eller komponent, og - i fald dette må antages - at afgrænse skaden på selve det leverede produkt fra skaden i øvrigt.

Nogle eksempler, hentet fra skadesbehandlingspraksis, kan illustrere disse problemer.

Eksempel 1

Forsikringstager fremstiller hulrumsisoleringsmateriale. Efter levering og indblæsning i et hus viser det sig som følge af en fabriktionsfejl at være uden isoleringsevne. Antaget, at der ikke foreligger en tingskade, hvorfor forsikringstagers ansvar for udgifterne ved udsugning og indblæsning af fejlfrit materiale ikke er dækket.

Eksempel 2

Forsikringstager fremstiller hulrumsisoleringsmateriale. Efter levering og indblæsning i et hus udsender det, fordi det ved en fabriktionsfejl har fået en forkert sammensætning, giftige luftarter, som gør huset ubeboeligt. Antaget, at der foreligger en under forsikringen dækket skade på huset, hvorfor forsikringstagers ansvar for udgifterne ved dennes udbedring er dækket. (Jfr. Højesterets dom af 8. januar 1985, Ugeskrift for Retsvæsen 1985, s. 157; om denne dom se også eksempel 20.)

Eksempel 3

Forsikringstager fremstiller foder til opfodring af slagterigrise. En levering bliver ved en fejl ikke så energiholdig, som den skulle være. Dette medfører langsommere tilvækst hos de grise, som under opvæksten er fodret med det pågældende parti, og slagting flere uger senere end ellers med heraf følgende øgede udgifter og produktionstab for landmænd. Antaget, at langsommere tilvækst end ellers ikke udgør en skade på grisene, hvorfor forsikringstagers ansvar for landmændenes tab ikke er dækket.

Eksempel 4

Forsikringstager fremstiller foder til opfordring af slagterigrise. En levering bliver ved en fejl ikke tilsat den mængde zink, som den skulle indeholde. Dette medfører zinkmangel og langsommere tilvækst hos de grise, som under opvæksten er fodret med det pågældende parti, og slagting flere uger senere end ellers med heraf følgende øgede udgifter og produktionstab for landmænd. Da zinkmangel hos grise anses som en sygdom, antaget, at der forelå en skade på grisene, hvorfor forsikringstagers ansvar for landmændenes tab var dækket.

Eksempel 5

Forsikringstager fremstiller maling, bl.a. til husfacader. Efter maling af et hus viser det sig, at en af dåserne som følge af en blandingsfejl er faldet ud i en anden nuance. Antaget, at der ikke foreligger en tingskade, hvorfor forsikringstagers ansvar for udgiften til ommaling ikke er dækket.

Eksempel 6

Forsikringstager fremstiller lak, bl.a. til møbler. Efter lakering af møbler kommer der som følge af en fejl i et parti lak udtræk fra lakken i form af hvide skjolder, som forsvinder ved aftørring, men straks efter kommer frem igen, hvorfor afslibning og omlakering er nødvendig. Antaget, at der foreligger en skade på møblerne, hvorfor forsikringstagers ansvar for udgiften til udbedring af denne er dækket.

Eksempel 7

Forsikringstager fremstiller limtræsbjælker, som leveres og monteres under taget på en gymnastiksal som støtte for dette. Som følge af delaminering opstår der revner i bjælkerne, hvorved deres bæreevne og -styrke reduceres. Dette opdages ved, at taget er begyndt at hænge; dets pilhøjde er sunket under vandret niveau, hvilket bl.a. hindrer vandafløb fra taget og påvirker bygningens stabilitet negativt. Antaget, at der foreligger en skade på bygværket. (Østre Landsrets dom af 9. oktober 1978, 8. afd. nr. 22/1977.)

Eksempel 8

Forsikringstager fremstiller solfilm til isætning i termoruder. Efter termorudernes færdiggørelse og indbygning i huse krakelerer solfilmen. Antaget, at der alene foreligger en skade på det af forsikringstager leverede produkt.

5. De i note 4 refererede eksempler og utallige tilsvarende sager fra forsikringsselskabernes skadesafdelinger viser, at de gældende betingelsers beskrivelse af dækningsområdet i ingrediens- og komponenttilfælde m.v. medfører en for forsikringstagerne vanskeligt forståelig og for forsikringsselskaberne vanskeligt administrerbar forskelsbehandling af forhold, der økonomisk og årsagsmæssigt er ret ensartede. Hertil kommer, at de typiske ingrediens- og komponenttilfælde adskiller sig fundamentalt fra de traditionelle produktskader. I ingrediens- og komponenttilfælde er der i praksis for det meste tale om tab påført en producents umiddelbare aftager, mens de typiske produktskader i almindelighed rammer andre end producentens køber. I ingrediens- og komponenttilfælde er der for det meste tale om, at kvalitetsafvigelse i vedkommende ingrediens eller komponent genfindes i den færdigvare, hvortil den er brugt. En sontring mellem tingskade contra rent formuetab, skade alene på selve det leverede produkt contra herudover gående tingskade, er i netop disse tilfælde hverken erhvervsøkonomisk eller erstatningsretlig relevant og som nævnt vanskelig at administrere i praksis. Behovet for forsikringsdækning afhænger i disse tilfælde ikke af, hvorledes denne sontring gennemføres, men omfatter i givet fald de tab, som producenten af vedkommende ingrediens eller komponent bliver erstatningsansvarlig for.
6. Erfaringerne med ingrediens- og komponenttilfælde under de hidtidige standardvilkår har været en væsentlig årsag til den nu gennemførte reform af forsikringsbetingelserne. En ændring af dækningen i disse tilfælde skulle gøre forsikringen lettere forståelig for virksomhederne, praktisk, let administrerbar for forsikringsselskaberne og samtidig egnet til at imødekomme dækningsbehov og -forventninger.

Dette er søgt opnået ved at udskille sikredes ansvar for skade på eller tab vedrørende ting, som sikredes produkt eller ydelse er gjort til en del af, er oparbejdet til eller benyttet til oparbejdelse af m.v., til et særskilt vilkår. I dette vilkår ligestilles de rene formuetab vedrørende værdien af den fremstillede ting med skade på den fremstillede ting, således at dækning ydes for det direkte tab forbundet med, at en fremstillet eller bearbejdet ting på grund af sikredes produkt eller ydelse må kasseres, repareres, er blevet dyrere at fremstille eller mindre værd, uafhængig af om der foreligger en skade.

Samtidig er dækningstilsagnet udformet på samme måde vedrørende skade på eller tab vedrørende ting, som sikredes produkt eller ydelse benyttes til fremstilling, bearbejdning eller anden form for behandling af, da der i disse tilfælde kan opstå tilsvarende praktiske afgrænsningsproblemer og være det samme behov for dækningsmæssig ligestilling.

7. Nogle virksomheder har ikke en ansvarsrisiko af den i note 6 omhandlede art. Det gælder f.eks. fabrikanter af møbler, beklædning og transportmidler.

Og selv om en virksomhed er ingrediens/komponentleverandør eller af anden grund har en sådan ansvarsrisiko, kan det meget vel være, at netop risikoen for at ifalde ansvar for skade på/tab vedrørende værdien af den under anvendelse af vedkommende ingrediens/komponent m.v. fremstillede eller bearbejdede ting som det relativt nærliggende og overskuelige ikke med fordel kan forsikres, men i stedet bør søges styret på anden vis. Risikoen kan f.eks. søges begrænset ved en forbedret kvalitetsstyring, eventuelt tilrettelagt i samarbejde med den virksomhed, som vedkommende ingrediens/komponent m.v. leveres til, eller ved anvendelse af leveringsbetingelser som NL 85 (Almindelige leveringsbetingelser for leverancer af maskiner og andet mekanisk og elektrisk udstyr mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige samt inden for disse lande, udgivet 1985 af Jernets Arbejdgiverforening i Danmark, Finlands Metalindustri Centralförbund, Mekaniske Verksteders Landsforening, Norge, samt Sveriges Mekanförbund), som i pkt. 36 bl.a. indeholder følgende ansvarsfraskrivelse: »Sælgeren er ikke ansvarlig for skade på fast ejendom eller løsøre, som indtræder, medens materialet er i køberens besiddelse. Sælgeren er heller ikke ansvarlig for skade på produkter, der er fremstillet af køberen, eller på produkter, hvori disse indgår.«

På denne baggrund er det ved udarbejdelsen af de nye forsikringsbetingelser ikke fundet hensigtsmæssigt blot at udvide dækningen i ingrediens/komponenttilfælde m.v., men tværtimod anset for ønskeligt med en standardiseret valgmulighed, således at der ved tegningen tages stilling til, om risikoen for at ifalde ansvar for skade på/tab vedrørende værdien af den under anvendelse af vedkommende ingrediens/komponent m.v. fremstillede eller bearbejdede ting skal være dækket eller sådan dækning være fravalgt. Efter de nye standardvilkårs §3, stk. 4, er risikoen dækket. Hertil knytter sig imidlertid et standardiseret fravalgsalternativ, hvorefter risikoen kan være undtaget enten ved i policen at undtage risikoen beskrevet i §3, stk. 4, fra dækning eller ved i §3, stk. 4, at indsætte en tekst, hvorefter risikoen ikke er dækket. Om ordningens nærmere indhold henvises til §3, stk. 4, med note 122-137.

8. Også på et andet punkt er der i de nye betingelser på tilsvarende måde i lyset af erfaringerne med de hidtidige indbygget en valgmulighed. De hidtidige betingelser dækker ikke skade på ting, som sikrede har påtaget sig at bearbejde eller behandle. Ved Østre Landsrets dom af 8. maj 1978 (Ugeskrift for Retsvæsen 1979 s. 100) antoges denne bestemmelse alene at undtage skade på de behandlede ting, som sker under behandlingen, ikke skade, som indtræder efter hvervets udførelse som følge af dette. De nye betingelsers §2, stk. 2, litra c, og §3, stk. 2, litra f, er udtrykkeligt udformet i overensstemmelse hermed. Til §3, stk. 2, litra f, er imidlertid knyttet et standardiseret fravalgsalternativ, hvorefter risikoen for at ifalde ansvar for skade på ting, som sikrede har påtaget sig at klargøre, installere, reparere, montere eller på anden måde bearbejde eller behandle, er undtaget, hvad enten skaden sker under hvervets udførelse, eller skaden sker efter hvervets udførelse som følge af dette. Der henvises til §3, stk. 2, litra f, med note 112-114.
9. Efter de hidtidige standardbetingelser dækker forsikringen ansvaret for skader konstateret i forsikringstiden. Afgørende er, på hvilket tidspunkt de forandringer, der konstituerer skaden, noteres som en skade. Det er

uden betydning, om skaden på dette tidspunkt er fuldt udviklet eller i sin vorden, og om skaden på dette tidspunkt henføres til sikrede, ligesom det er uden betydning, hvornår sikrede får kendskab til skaden.

Konsekvensen heraf er bl.a., at forsikringsselskabet, når et forsikringsår er gået, må vurdere, hvilke endnu ikke-anmeldte skader, som kan tænkes konstateret i det forløbne år, og som på et senere tidspunkt kan tænkes at udløse krav inden for årets forsikringssum, og afsætte reserver til dækning heraf. Erfaringsmæssigt går der relativt lang tid fra produkt-skaders konstatering til fremsættelse af erstatningskrav og videre til den endelige opgørelse og udbetaling under forsikringen. Afviklingstiden for en produktansvarsportefølje ligger i gennemsnit på omkring 10 år. Dette må der tages højde for ved fastsættelsen af præmien.

På den anden side er det klart, at jo længere afviklingstiden er, desto vanskeligere er det at fastsætte præmien og foretage hensættelser af reserver i rette omfang. Ligeledes er det klart, at krav i anledning af skader, som er konstateret år tilbage, men som forsikringsselskabet først præsenteres for på et langt senere tidspunkt, kan påvirke selskabets økonomi særdeles negativt.

Noget sådant har været tilfældet i USA, ikke mindst i forbindelse med et stort antal asbestsager, i hvilke de samlede erstatningskrav løber op i enorme summer. Og dette påvirker ikke blot forsikringsmulighederne i USA, men hele det internationale reassurancemarked, som de danske forsikringsmuligheder er afhængige af. Hvad der nemlig ikke kan reassureres internationalt, kan kun vanskeligt primærforsikres nationalt.

Udviklingen på reassurancemarkedet har medført en fra forsikringsside ønsket forskydning af det for forsikringsdækningen relevante tidspunkt fra skadens konstatering til kravets rejsning mod sikrede. Der henvises til §9 med note 205-249.

10. Udviklingen på reassurancemarkedet er også baggrunden for, at der i de nye standardbetingelser er indsat en bestemmelse i §11, hvorefter dækningen af ansvaret for serieskader – defineret som skader eller tab forårsaget af samme ansvarspådragende forhold – ikke blot er betinget af, at de kan rummes inden for forsikringssummen i det år, hvor de rejses, men desuden er underkastet den særlige maksimering, at samtlige krav i anledning af et serieskadeforløb skal kunne rummes inden for den del af forsikringssummen i det forsikringsår, hvori det første krav i anledning af serieskadeforløbet rejses, som ikke medgår til dækning af andre skader i dette år. Der henvises til §11 med note 259-272.
11. I forbindelse med revisionen er der på en række punkter i øvrigt foretaget ændringer, som præciserer eller begrænser dækningen.

I de nye betingelser undtages ikke blot skade på ting, sikrede har i sin varetægt, men også skade på ting, sikrede forbigående har sat sig i besiddelse af, jfr. §2, stk. 2, litra b, med note 46. Undtagelsen vedrørende skade forvoldt af jord-, vand- og nedbrydningsarbejder er formuleringsmæssigt gjort mere detaljeret for at tydeliggøre, at den omfatter alle sådanne arbejder af

hvad art nævnes kan, jfr. §2, stk. 2, litra e, med note 54-59. Bestemmelsen om dækning af forureningsansvar er udbygget, bl.a. således at der vedrørende denne dækning skal være aftalt en særskilt dækningssum, ligesom det er præciseret, hvor forureningskilden skal være placeret, og hvad der kan anses som en forureningssskade, jfr. §2, stk. 3, med note 66-73. Det siges nu udtrykkeligt, at »punitive damages« og tilsvarende ikke dækkes, jfr. §2, stk. 5, med note 77-81, og §3, stk. 3, 2. pkt., litra c, med note 121. Ligesom hidtil undtages skade eller tab forårsaget af produkter eller ydelser, som er medvirkende årsag til havari af luftfartøj eller fremkaldelse af fare herfor. De nye betingelser indeholder en tilsvarende undtagelse, for så vidt angår »off-shore«-installationer, jfr. §3, stk. 2, litra c, med note 107-108. Den hidtidige klausulmæssige fastsættelse af, at driftstab, tidstab, avancetab og lignende indirekte tab som følge af en produktskade ikke dækkes, medmindre ansvaret herfor er søgt undgået gennem en ansvarsfraskrivelse, er indbygget i de nye standardvilkår, jfr. §3, stk. 3, 2. pkt., litra b, med note 120. Dækningen af udgifter og tab i forbindelse med fareafværgelse er nu ikke som standard maksimeret til 50.000 kr., men forudsætter til gengæld, at en dækningssum herfor er aftalt, ligesom der er foretaget en række præciseringer vedrørende denne dækning, jfr. §4, med note 138-152. Forsikringstagers fraskrivelse af en ret til erstatning kan begrænse forsikringsselskabets regresret, og det har hidtil skullet afgøres efter almindelige regler, i hvilket omfang dette afskar dækning, mens forholdet er udtrykkeligt reguleret i de nye betingelser, jfr. §5, stk. 2, med note 162-165. Der ydes efter de nye betingelser ikke dækning for erhvervsansvar, som skyldes grov tilsidesættelse af elementære sikkerhedsforanstaltninger, jfr. §8, stk. 2, med note 192-195. Sagsomkostninger ved skade sket uden for Norden dækkes kun inden for dækningssummen, jfr. §10, stk. 2, litra a, med note 257. Det siges i de nye betingelser udtrykkeligt, at beskrivelsen af de produktansvarsdækkede produkter og ydelser samt det geografiske dækningsområde indebærer en objektiv risikofastlæggelse, som forsikringsaftalelovens regler om risikoforøgelse er uden betydning for, jfr. §12, stk. 2, med note 274.

Hovedparten af disse ændringer har ingen eller kun marginal betydning for dækningen, men hvad der set over en bank er marginalt, kan for den enkelte forsikringstager, hvis uheldet er ude, være alt andet end marginalt. For produktansvarsdækningens vedkommende er der grund til at fremhæve undtagelsen vedrørende produkter og ydelser, som benyttes til »off-shore«-installationer, i §3, stk. 2, litra c.

12. På en række andre punkter er der foretaget ændringer, som udvider dækningen.

Det grundejeransvar, som måtte kunne pålægges sikrede som ejer eller bruger af bygning eller grundareal, der benyttes ved virksomhedens drift, er nu i et vist omfang medforsikret, jfr. §2, stk. 1, med note 40, og §2, stk. 2, litra g, med note 63. Undtagel-

sen vedrørende skade på bearbejdede eller behandlede ting i §2, stk. 2, litra c, medtager ikke skade på ting i umiddelbar forbindelse med de bearbejdede eller behandlede ting. Efter de nye betingelser vil et eventuelt ansvar for personskade som følge af, at produkter eller ydelser ikke præsteres rettidigt, være dækket, jfr. §2, stk. 2, litra d. Dækning af forureningsansvar har hidtil bl.a. været betinget af, at forureningen ikke skyldes tilsidesættelse af offentlige forskrifter, hvilket er modificeret til forsætlig eller grov uagtsom overtrædelse, jfr. §2, stk. 3. Erhvervsansvar vedrørende skader sket uden for det i policen angivne geografiske dækningsområde dækkes i et vist, omend beskedent omfang, jfr. §6, stk. 3. Undtagelsen vedrørende skade forvoldt ved sikredes benyttelse af motordrevet køretøj er modificeret en smule, jfr. §7, litra a.

13. Udover de foran nævnte indholds- og formuleringmæssige ændringer er de nye betingelser anderledes disponeret end de hidtidige, navnlig derved, at dækningstilsagnet vedrørende henholdsvis erhvervsansvar og produktansvar er optaget i hver sin bestemmelse, jfr. herom i note 14-17. På et helt afgørende punkt er der ingen ændring. De nye standardvilkår er ligesom de hidtidige, hvad der mellem organisationerne for henholdsvis dansk industri og dansk forsikring er enighed om at anbefale anvendt som udgangspunkt ved forhandling om danske virksomheders individuelle dækning.

Navn

Almindelige betingelser for kombineret erhvervs- og produktansvarsforsikring

14. Hverken erhvervsansvar eller produktansvar kan i henhold til lovgivning, praksis eller teori fastlægges entydigt. For forsikringen spiller det ikke nogen rolle. Den omfatter erhvervs- og produktansvar som nærmere fastlagt i betingelsernes §2 (erhvervsansvar) og §3 (produktansvar). §3 om produktansvar er en specialbestemmelse i forhold til §2 om erhvervsansvar. Beskrivelsen af erhvervsansvaret i §2, stk. 1, hvorefter forsikringen dækker skade forvoldt under udøvelse af den erhvervsvirksomhed, som er nævnt i policen, er så bred, at den også omfatter ansvar for skade forvoldt af virksomhedens produkter og ydelser, efter at de er bragt i omsætning eller præsteret, og dermed for så vidt produktansvaret som beskrevet i §3, stk. 1. Gennem opdelingen udskilles produktskaderne og produktansvaret imidlertid fra den generelle bestemmelse om erhvervsansvar i §2, og dækningen beror på §3.
15. Skade forvoldt af produkter eller ydelser, efter at de er bragt i omsætning eller præsteret, skal – for at være dækket under forsikringen – ikke blot være forvoldt under udøvelsen af den erhvervsvirksomhed, som er angivet i policen, men yderligere af et produkt eller en ydelse, som er angivet i policen. Er en skade forvoldt af et produkt, som falder uden for produktangivelsen i policen, er der ingen dækning under forsikringen, hvis skaden er forvoldt, efter at produktet er bragt i omsætning. Er skaden derimod forvoldt, inden produktet er bragt i omsætning, omfattes skaden af §2, hvorefter det er uden betydning, at produktet falder uden for produktangivelsen i policen, idet der efter §2 i denne henseende alene stilles krav om, at virksomhedens forhold vedrørende produktet falder ind under virksomhedsangivelsen i policen.
16. Overskrifterne til §§2 og 3 tjener som orienteringsmiddel, navnlig til angivelse af, at produktansvar er udskilt fra §2 om erhvervsansvar, således at den samlede beskrivelse af dækningens omfang og afgrænsning ved produktansvar findes i §3. Det er på baggrund af denne opdeling i to selvstændige bestemmelser – fremhævet i overskrifterne til dem – ikke fundet påkrævet udtrykkeligt i §2 at indsætte en bestemmelse om, at dækningstilsagnet i §2, stk. 1, ikke omfatter (produkt)ansvar og skader som nævnt i §3.
17. Således som §§2 og 3 er udformet, kan erhvervsansvaret i §2 siges at være en virksomheds ansvar for person- og tingskade bortset fra dens produktansvar som fastlagt i §3. Denne opdeling og indbyrdes afgrænsning får betydning i relation til enkelte andre af forsikringens betingelser. Udgangspunktet er imidlertid, at der er tale om kombinerede forsikringsbetingelser, hvilket vil sige, at betingelserne gælder for såvel erhvervsansvar som produktansvar. Kun i de tilfælde, hvor det udtrykkeligt er angivet i den enkelte bestemmelse, fraviges dette udgangspunkt. §1 er således en fællesbestemmelse. Det samme gælder §4 – bortset fra stk. 3, der efter sit eget indhold kun har betydning for produktansvarsdelen. Også

i §5 er der en særregel om produktansvar i stk. 3 i forlængelse af fællesregler i stk. 1 og 2. I §6 er stk. 1 en fællesbestemmelse, mens stk. 2 og 3 gælder for henholdsvis produktansvar og erhvervsansvar. §§7 og 8, stk. 1, er fællesbestemmelser, mens §8, stk. 2, kun gælder for erhvervsansvar, §8, stk. 3, kun for produktansvar. §§9-18 er fællesbestemmelser; dog angår præciseringen i §12, stk. 2, 2. pkt., kun produktansvarsdelen. De standardiserede fravalgsalternativer knytter sig til forsikringsbetingelsernes §3 og er dermed kun af relevans for produktansvarsdækningen.

18. De almindelige betingelser skal anvendes i samspil med en række individuelle angivelser i policen. Der skal således i policen være en beskrivelse af virksomhedens art (§2, stk. 1, jfr. §3, stk. 1: »den i policen nævnte virksomhed«) og af de produkter og ydelser, for hvilke produktansvaret dækkes (§3, stk. 1: »produkter eller ydelser, som er angivet i policen«). Der skal ligeledes være angivet et geografisk dækningsområde (§6, stk. 1: »det i policen angivne geografiske område«). Forsikringstiden, jfr. §9, skal være betemt på en sådan måde, at denne kan opdeles på enkelte forsikringsår, jfr. §10, stk. 1, og dette sker gennem angivelse af ikrafttrædelsesdato, jfr. §15, stk. 1, og hovedforfaldsdag, jfr. §17. Herudover skal der være en angivelse af dækningssummer, jfr. §10 stk. 1. Der skal fastsættes særlige summer i relation til §2, stk. 3, om forureningsansvar m.v., §4 om fareafværgelse og §3, stk. 4, om ingrediens- og komponenttilfælde m.v., hvis dækning efter §3, stk. 4, ikke er fravalgt. Desuden skal en police for en virksomhed, som er »særlig forurenende«, og som ønsker dækning efter §2, stk. 3, for forurenings-skader m.v., have en særlig påtegning herom. Derimod behøver policen ikke at angive andre forfaldsdage end hovedforfaldsdagen, jfr. herved §15 stk. 1, eller nogen særlig betalingsadresse for forsikringstageren, jfr. herved §15 stk. 3, ligesom den i §9, stk. 4, nævnte dato, den i §16, stk. 2, nævnte frist og det i §17, stk. 1, nævnte varsel kan indarbejdes i standardbetingelserne.

Præambel

For forsikringen gælder reglerne i lov nr. 129 af 15. april 1930 med senere ændringer om forsikringsaftaler, for så vidt de ikke er fraveget ved de almindelige og særlige forsikringsbetingelser. Dækning efter de almindelige forsikringsbetingelser ydes i øvrigt i overensstemmelse med de af SKAFOR og INDUSTRIRÅDET i fællesskab udarbejdede kommentarer hertil.

19. De almindelige forsikringsbetingelser kan fraviges ved individuel aftale. Af bevismæssige grunde vil det være hensigtsmæssigt at optage en sådan aftale i policen eller knytte den som tillæg til denne.
20. De almindelige betingelser fraviger på flere punkter reglerne i forsikringsaftaleloven, f.eks. definerer betingelsernes §9 om forsikringstid forsikringsbegivenheden efter et andet princip end forsikringsaftaleloven i §91.
21. Ved individuel aftale kan der ikke blot være sket fravigelse af de almindelige betingelser, men også af forsikringsaftaleloven.
22. Hvor fravigelse som nævnt i note 20-21 ikke forekommer, suppleres betingelserne af reglerne i forsikringsaftaleloven. Forsikringsaftaleloven indeholder bl.a. bestemmelser om en række forhold, som ikke er omhandlet i standardbetingelserne, f.eks. om retsvirkningerne af, at forsikringstager ved forsikringsaftalens indgåelse har givet forsikringsselskabet urigtige oplysninger om eller har fortiet forhold af betydning for forsikringsselskabets risikobedømmelse m.v. (i §§4-10). Sådanne bestemmelser gælder uden videre for forsikringsforholdet (medmindre der er sket fravigelse ved individuel aftale).
23. De almindelige betingelser skal forstås i overensstemmelse med det i nærværende kommentarer anførte og i overensstemmelse med de fortolkningsbidrag, der findes i den af Industrirådet udgivne pjece om forsikringsbetingelserne. Derimod indeholder kommentarerne kun få bidrag til forståelsen af individuelt aftalte vilkår.

De sikrede

§1. Forsikringen dækker forsikringstageren og de i forsikringstagerens tjeneste værende personer.

24. Bestemmelsen angiver, hvilke personer forsikringen dækker.
25. Forsikringen dækker i første række forsikringstageren. Dette gælder, hvad enten forsikringstageren er en fysisk person (virksomheden er f.eks. en personligt ejet og drevet enkeltmandsvirksomhed) eller en såkaldt juridisk person (virksomheden drives f.eks. i aktieselskabsform). Er forsikringstager et aktieselskab, er det selskabet som sådant der dækkes. Det selvstændige bestyrelses- og aktionæransvar falder udenfor.
26. Er forsikringstager en koncern, dækker forsikringen moderselskabet og samtlige datterselskaber i overensstemmelse med oplysningerne om koncernforholdet i policen. Er forsikringstager moderselskabet i en koncern, er det alene dette, ikke også datterselskaberne, som er dækket. Er forsikringstager datterselskab i en koncern, er det alene dette selskab, ikke også moderselskabet og øvrige datterselskaber, som dækkes. Om dækning af koncernselskabers indbyrdes ansvar, se note 45.
27. Forsikringen dækker dernæst »de i forsikringstagerens tjeneste værende personer«, det vil sige virksomhedens ansatte. Der skal for disse persons vedkommende i forhold til forsikringstager være tale om et arbejdsgiver-arbejdstager-forhold, hvorfor der ikke bliver tale om dækning for juridiske personer og heller ikke for fysiske personer, der udfører arbejde for forsikringstageren som led i egen eller andres erhvervsvirksomhed.
28. At de ansatte er selvstændigt sikrede, betyder, at de har et direkte krav mod forsikringsselskabet på friholdelse for det ansvar, de i deres egenkab af ansatte personligt måtte ifalde. De ansattes krav på friholdelse er således ikke betinget af, om deres arbejdsgiver, forsikringstageren, ønsker at aktivere forsikringen.
29. Dækningen af forsikringstagerens og de ansattes »erhvervsmæssige« ansvar under erhvervs- (og produktansvars)forsikringen skal ses i lyset af, at den private ansvarsforsikring under en familie- eller hjemforsikring dækker det erstatningsansvar, de sikrede pådrager sig som privatpersoner, og ikke dækker erstatningsansvar, som de sikrede måtte ifalde under udøvelse af erhvervsvirksomhed eller under arbejde for andre. Heraf fremgår, at der ved afgrænsningen mellem erhvervsansvars- og privatansvarsforsikringerne tilstræbes en harmonisk dækning, således at der på den ene side ikke er overlappende dækning, men på den anden side heller ikke et dækningsløst område.
30. Forsikringen dækker de sikrede uafhængigt af hinanden. Har f.eks. en ansat pådraget sig ansvar for en skade, og er forsikringstageren som arbejdsgiver også ansvarlig for denne skade, påvirker det ikke i sig selv

forsikringstagerens dækning under forsikringen, at den ansatte har forvoldt skaden under selvforskyldt beruselse og derfor er afskåret fra dækning efter §8, stk. 1. Ligeledes er de ansattes ansvar dækket uafhængigt af, om forsikringstageren også måtte være ansvarlig.

31. Forsikringen dækker ikke de virksomheder, som forsikringstageren handler med, hverken leverandører, kunder eller andre. Ved eksport af et produkt, som forvolder skade, omfatter forsikringen således forsikringstagerens eventuelle ansvar herfor, mens den udenlandske importørs eller andre efterfølgende forhandlerleds eventuelle ansvar herfor ikke er dækket under forsikringen. Skyldes skaden en defekt ved en leverance hidrørende fra en underleverandør, omfatter forsikringen forsikringstagers eventuelle ansvar herfor, derimod ikke underleverandørens.

Erhvervsansvar

§2. Forsikringen dækker sikredes erstatningsansvar for skade tilføjet personer eller ting under udøvelse af den i policen nævnte virksomhed samt erstatningsansvar, der pålægges sikrede som ejer eller bruger af bygning eller grundareal, der benyttes ved virksomhedens drift.

Stk. 2

Forsikringen dækker ikke ansvar for skade på ting

- a) tilhørende forsikringstageren,
- b) som sikrede har til lån, leje, opbevaring, afbenyttelse, befordring eller af anden grund har i varetægt eller har sat sig i besiddelse af,
- c) som sikrede har påtaget sig at klargøre, installere, reparere, montere eller på anden måde bearbejde eller behandle, såfremt skaden sker under hvervets udførelse,
- d) forårsaget ved, at produkter eller ydelser udebliver, ikke kommer rettidigt frem eller ikke præsteres rettidigt,
- e) forårsaget ved den sikredes udførelse af jordarbejder, herunder jordboring og jordgrubning, nedramning og optrækning af spunsvægge eller andet, nedbrydningsarbejder, grundvandssænkninger og andre grundvandsreguleringer,
- f) forårsaget ved den sikredes brug af sprængstoffer,
- g) forårsaget ved arbejder på bygning eller grundareal, der benyttes ved virksomhedens drift, i form af
 - byggearbejder (nybygning, ombygning, tilbygning m.v.), hvad enten de udføres af sikrede eller andre,
 - jord-, vand- eller nedbrydningsarbejder m.v. som nævnt i litra e og sådanne arbejder udført af andre end sikrede.

Stk. 3

Forsikringen dækker kun ansvar for forurening af eller igennem luft, jord eller vand fra den sikredes virksomhed, fra virksomhedens affaldsdeponer eller dens bortskaffelse af spild-, overskuds- eller affaldsprodukter samt derved forvoldt skade på person eller ting, såfremt skaden er opstået uventet, utilsigtet og ved et pludseligt uheld og ikke er en følge af, at sikrede forsætligt eller groft uagtsomt har overtrådt de til enhver tid gældende offentlige forskrifter, og i øvrigt kun med den herfor i policen særskilt angivne dækningssum.

Omfattes den forsikrede virksomhed af den i henhold til miljøloven til enhver tid udarbejdede oversigt over »Særlig forurenende virksomheder«,

er dækning efter denne bestemmelse betinget af, at policen bærer speciel påtegning herom.

Skade på kloak, rørledninger, rensningsanlæg eller tilsvarende som følge af udledning gennem eller til disse anses for en forureningsskade og dækkes kun med de i nærværende stk. angivne begrænsninger.

Stk. 4

Forsikringen dækker ikke ansvar for formuetab, medmindre dette er en følge af en af forsikringen dækket person- eller tingskade.

Stk. 5

Forsikringen dækker ikke bøder eller tilsvarende, hvad enten de tilfalder det offentlige eller private, herunder »punitive damages«.

Overskrift

32. Om overskriftens betydning henvises til note 14-16, jfr. note 82.

Stk. 1

33. Forsikringen dækker kun erstatningsansvar, d.v.s. det ansvar, som udløses ved skadeforvoldelse, og som går ud på at give skadelidte økonomisk kompensation for skaden. Forsikringen dækker altså ikke strafansvar eller ansvar, som går udover økonomisk genopretning af en indtrådt skade, jfr. i øvrigt §2, stk. 5, med note 77-81.
34. Erstatningsansvar ifaldes i almindelighed kun for skader, der kan gøres op i penge efter en objektiv målestok. Erstatningsansvar indebærer pligt til at erstatte det på denne måde opgjorte tab – og i almindelighed ikke mere. Herudover kan der imidlertid i et vist omfang være erstatningsansvar for såkaldt ikke-økonomisk skade, ved personskade i form af pligt til at betale godtgørelse for svie og smerte og for varigt mén, jfr. erstatningsansvarslovens §1. Forsikringen omfatter også erstatningsansvar for sådanne godtgørelseskrav, forudsat de udspringer af en i øvrigt dækket skade.
35. Forsikringen dækker det erstatningsansvar, der følger af almindelige retsregler, hvad enten disse er lovbestemte eller udviklet i retspraksis. Det er uden betydning, om ansvar ifaldes på objektivt grundlag eller efter dansk rets almindelige erstatningsregel, culpareglen. Om ansvar ifaldes efter dansk ret eller fremmed ret spiller ikke i sig selv nogen rolle, jfr. herved §6 om det geografiske dækningsområde med note 169. Om svaret rubriceres som kontraktligt eller ikke-kontraktligt er ligeledes i sig selv uden betydning, jfr. dog herved §5 om aftaler om ansvar og erstatning med note 154.
36. Forsikringen dækker kun ansvar for person- og tingskade. Ting omfatter også dyr og fast ejendom. Ansvar for rene formuetab dækkes ikke, jfr. herved §2, stk. 4, med note 74-76. Forsikringen dækker således kun svaret for realskader, d.v.s. sådanne skader, som på person eller ting giver sig udslag i en konstaterbar forandring af negativ karakter.

Eksempel 9

Forsikringstager har solgt en maskine til en køber, der har behov for udvidelse af sin kapacitet med henblik på opfyldelse af en større ordre. Forsikringstager får ikke maskinen klar til tiden, og køber går som følge heraf glip af den ordre, som begrundede købet af maskinen. Købers tab af fortjeneste er et rent formuetab, og forsikringstagers ansvar herfor er ikke omfattet af forsikringen.

Eksempel 10

Forsikringstager har solgt en vare, der er essentiel for købers produktion. Da varen ikke leveres til tiden, må købers produktion ligge stille. Købers driftstab er et rent formuetab, og forsikringstagers ansvar herfor er ikke omfattet af forsikringen.

Eksempel 11

Forsikringstager udnytter i strid med markedsføringsloven en konkurrents renommé på en måde, som påfører konkurrenten et omsætningstab. Da dette tab er et rent formuetab, er forsikringstagers ansvar herfor ikke omfattet af forsikringen.

Eksempel 12

Forsikringstager tilsidesætter servitutmæssige forpligtelser vedrørende bygningshøjde, hvilket påvirker naboejendommenes værdi negativt. Da et sådant tab er et rent formuetab, er ansvaret herfor ikke omfattet af forsikringen.

Eksempel 13

Forsikringstager har påtaget sig at skårlægge en rugmark for en landmand. Ved en fejl skårlægges nabolandmandens mark med ikke-fuldmoden hvede. Skårlægning af en mark uden hjemmel har karakter af en tingskade i forsikringens forstand, og ansvaret for forringet foldudbytte ved for tidlig høst er omfattet af forsikringen.

37. Forsikringen dækker kun ansvaret for skader, der forvoldes under udøvelse af den i policen nævnte virksomhed. Der skal således i policen optages en beskrivelse af den virksomhed, som skal være dækket under forsikringen, jfr. note 18. Skade, som forvoldes under udøvelse af aktiviteter, som falder uden for beskrivelsen af virksomheden i policen, dækkes ikke.

Eksempel 14

En forsikring dækkede »detailsalg til dansk landbrug«. Ansvar for skade opstået i forbindelse med forsikringstagers engrossalg til korn- og foderstoffirmaer faldt derfor uden for forsikringen. (Østre Landsrets dom af 13. april 1984, Ugeskrift for Retsvæsen 1984 s. 867; se også eksempel 28.)

Eksempel 15

En forsikring dækkede »fremstilling og installering af eltavleanlæg og nødleværker«. Forsikringstager havde for en kunde sammenbygget denne tilhørende komponenter, inklusive en dieselmotor, til et nødleværk under anvendelse af en samtidig leveret bundramme og specialkobling. Det produkt og den ydelse, som forsikringstager havde leveret, ansås som »et naturligt led i selskabets virksomhed med fremstilling af nødleværker« og fandtes »at ligge inden for den i policen indeholdte beskrivelse af risikoen art«. (Jfr. Højesterets dom af 19. december 1978, Ugeskrift for Retsvæsen 1979 s. 100.)

Eksempel 16

En police beskrev virksomheden som »Salg og reparation af røntgenapp. og -apparatur«. En tekniker fra firmaet skulle udskifte et defekt rør i et hospitals røntgenanlæg. Forud for selve udskiftningen hentede teknikeren et nyt rør på hospitalets reservedelslager. Denne afhentning måtte anses som »et led i udøvelsen af den reparationsvirksomhed«, som var omfattet af forsikringen. (Østre Landsrets dom af 5. november 1968, Ugeskrift for Retsvæsen 1969 s. 244; om denne dom, se også eksempel 17.)

38. Omfatter beskrivelsen af virksomhedens art i policen kun dens hovedaktiviteter, vil der ikke være dækning for skade forvoldt i forbindelse med dens biaktiviteter. Omfatter beskrivelsen kun virksomhedens nuværende aktiviteter, vil der ikke være dækning for ophørte aktiviteter, selv om den pågældende skade først konstateres og erstatningskrav rejses i forsikringstiden. Optager virksomheden under forsikringens løbetid nye aktiviteter, som falder uden for beskrivelsen af virksomheden i policen, vil der ikke være dækning for skade forvoldt i forbindelse med sådanne nye aktiviteter, så længe beskrivelsen af virksomheden i policen ikke er udvidet tilsvarende. Udvidelser inden for rammerne af de i policen angivne aktiviteter skal anmeldes til selskabet, jfr. §12 med note 273-275.
39. For de ansatte gælder (ligesom for forsikringstager), at deres ansvar kun er dækket i det omfang deres skadeforvoldelse sker under udøvelse af den virksomhed, som er nævnt i policen. Heraf følger, dels at deres »privatansvar« ikke omfattes af forsikringen, jfr. note 29, dels at deres »erhvervsansvar« kun omfattes i det omfang, deres skadevoldende adfærd udvises i forbindelse med aktiviteter, som falder ind under beskrivelsen af virksomheden i policen.
40. Forsikringen omfatter det ansvar, der pålægges sikrede som ejer eller bruger af bygning eller grundareal, der benyttes ved driften af den virksomhed, som er angivet i policen. Benyttes en bygning både ved driften af virksomheden og til andre formål, er »grundejeransvaret« kun omfattet, hvis bygningen hovedsagelig benyttes ved driften af virksomheden. Benyttes alene en del af en bygning ved virksomhedens drift, er det kun grundejeransvaret for denne del, som omfattes af forsikringen. Dækningen af grundejeransvaret er specielt begrænset i §2, stk. 2, litra g.

Stk. 2

41. Undtagelserne i §2, stk. 2, fra dækningen efter §2, stk. 1, vedrører alene skade på ting, herunder dyr og fast ejendom. Undtagelserne gælder, selv om den undtagne aktivitet omfattes af risikobeskrivelsen af den forsikrede virksomhed i policen. Dækning af en i §2, stk. 2, undtagen risiko må i givet fald ske enten ved tegning af en særskilt forsikring eller ved udtrykkelig angivelse i policen af, at der under fravigelse af f.eks. §2, stk. 2, litra c, ydes dækning for den deri angivne risiko, eller tilsvarende.

Litra a

42. Erstatningsansvar forudsætter, at den skade, for hvilken der kræves erstatning, har ramt en anden end den, der søges gjort ansvarlig. Undtagelsen for skade på ting tilhørende forsikringstageren har således navnlig den betydning, at der ikke ydes dækning for de ansattes ansvar for skade på arbejdsgiverens (forsikringstagerens) ting.
43. Skade på ting tilhørende andre sikrede end forsikringstager er ikke undtaget. De ansattes indbyrdes skadeforvoldelse er således omfattet af forsikringen ligesom forsikringstagers ansvar for skade på de ansattes ting.
44. Selv om en skade har ramt en ting, som i kraft af et formaliseret selskabsforhold tilhører en anden end forsikringstager, kan forholdet dog efter omstændighederne reelt stille sig sådan, at skaden må anses som en skade på forsikringstagerens egne ting. I hvilket omfang der i kraft af økonomisk interessefællesskab m.v. kan foretages en sådan »identifikation«, skal afgøres efter almindelige retsprincipper.
45. Er forsikringstager en koncern, vil de enkelte koncernselskabers indbyrdes skadeforvoldelse ikke være dækket, uanset om det ene selskab kan pådrage sig ansvar overfor det andet, da der foreligger skade på forsikringstagers ting. Er forsikringstager moderselskabet i en koncern, kan det være aftalt, at koncernens datterselskaber skal være medforsikrede. I så fald gælder det samme. Det kan imidlertid være bestemt, at forsikringen dækker hvert enkelt koncernselskab, som om dette var selvstændig forsikringstager inden for de for hele koncernen fastsatte forsikringssummer. I så fald vil ansvar for indbyrdes skadeforvoldelse være omfattet, men dog således, at der kan tænkes at ske identifikation som angivet i note 44.

Litra b

46. Skade på ting, som sikrede har i sin varetægt eller i øvrigt er i besiddelse af og dermed har hånd i hanke med, falder uden for dækningen. Dette gælder uanset baggrunden for varetægts- eller besiddelsesforholdets etablering og skadens årsag. Undtagelsen gælder ikke blot ting i egentlig varetægt, men også ting, som sikrede blot i forbigående og måske uhjemlet har sat sig i besiddelse af.

Eksempel 17

Røntgentekniker skulle udskifte et defekt rør i et hospitals røntgenanlæg (jfr. eksempel 16). Hentede i hospitalets reservedelsla-

ger en kasse med et nyt røntgenrør. Da han stillede denne kasse oven på sin værktøjskasse, væltede den, hvorved røret gik i stykker. Røret fandtes at have været i hans varetægt. (Østre Landsrets dom af 5. november 1968, Ugeskrift for Retsvæsen 1969 s. 244.)

Eksempel 18

Et entreprenørfirma skulle for et elværk grave en rende til nedlægning af et kabel. På grund af de vanskelige arbejdsforhold beluttede entreprenørens folk uden at kontakte elværket selv at nedlægge kablet under anvendelse af elværkets kabelvogn, der ikke på nogen måde af elværket var overladt entreprenørfirmaet. Under disse omstændigheder fandtes der ikke ved arbejdernes besiddelsestagelse og nedlægning af kablet at være etableret et varetægtsforhold (Vestre Landsrets dom af 28. oktober 1971, Ugeskrift for Retsvæsen 1972 s. 412). Derimod er det uden videre klart, at firmaets folk har sat sig i besiddelse af kablet, og at der derfor ikke ville være dækning efter den nu vedtagne formulering.

Litra c

47. Bestemmelsen undtager enhver skade på ting, vedrørende hvilke sikrede har påtaget sig at udføre et arbejde, såfremt skaden sker under hvervets udførelse.
48. Sker skaden først efter hvervets udførelse som følge af dette, er skaden ikke undtaget i §2, stk. 2, litra c. Dækningen beror i så fald på §3, stk. 1, jfr. stk. 2, litra f, og det hertil knyttede, standardiserede fravalgsalternativ, jfr. §3, stk. 2, litra f, med note 112-114.
49. Sker skaden først efter hvervets udførelse, men uden at være en følge af hvervets udførelse, er skaden ikke undtaget i §2, stk. 2, litra c.

Eksempel 19

Et firma har repareret en fotokopieringsmaskine for en kunde. Nogle dage senere afleverer firmaets bud en pakke til kunden. Budet er så uheldig at snuble, hvorved han falder ind i kopieringsmaskinen, som beskadiges. Denne skade er ikke undtaget i medfør af §2, stk. 2, litra c.

50. Undtagelsen finder anvendelse, hvad enten skaden skyldes bearbejdning/behandling eller ikke kan siges at stå i forbindelse hermed, når blot skaden sker under hvervets udførelse. Om et til reparation indleveret ur ødelægges ved en fagfejl under selve reparationsarbejdet eller ved uden direkte forbindelse med dette at blive skubbet på gulvet i reparationsfirmaet, er således uden betydning.
51. Undtagelsen vedrører kun den ting, som vedkommende arbejde angår. Ved arbejder på løsøregenstande, som overgives forsikringstager, må

vedkommende genstand i sin helhed anses for omfattet af undtagelsen. Ved arbejder på fast ejendom finder undtagelsen derimod kun anvendelse på den del af den faste ejendom, som umiddelbart berøres af arbejdet.

Eksempel 20

Et isoleringsfirma skulle udføre isoleringsarbejde ved indblæsning af skumplastic i krybekælder og etageadskillelse. Efter indblæsning udsendte materialet giftige dampe, som nødvendiggjorde fraflytning. Der var herved opstået en skade som ikke var »begrænset til de bygningsdele, som umiddelbart blev behandlet af sikrede«, men som »gjorde huset som helhed uanvendeligt som bolig«. Skaden var derfor ikke undtaget i kraft af en klausul svarende til §2, stk. 2, litra c. (Højesterets dom af 8. januar 1985, Ugeskrift for Retsvæsen 1985 s. 157.)

Litra d

52. Når en virksomhed har påtaget sig at levere et produkt eller udføre et arbejde, vil ikke rettidig opfyldelse kunne påføre virksomheden et erstatningsansvar. I almindelighed vil sådan forsinkelse alene udløse rene formuetab, f.eks. i form af driftstab, mistet videresalgsgevinst o.s.v. Det kan dog tænkes, at der som følge af ikke-rettidig levering indtræder skade på person eller ting. Skade på ting som følge af, at produkter eller ydelser udebliver, ikke kommer rettidigt frem eller ikke præsteres rettidigt, dækkes ikke. Derimod er et eventuelt ansvar for personskade som følge af et sådant forhold ikke undtaget fra dækningen efter §2, stk. 1.

Eksempel 21

Forsikringstager har påtaget sig løbende i børsæsonen at levere et konserveringsmiddel til en marmeladefabrik. En enkelt levering når ikke frem til aftalt tid, hvorfor den marmeladeproduktion, hvortil denne leverance af konserveringsmiddel skulle have været benyttet, fordærves. Forsikringstagers eventuelle ansvar for denne tingskade er undtaget fra dækning i medfør af litra d.

Eksempel 22

Et olieselskab påtager sig levering af olie til parcelhuskunder m.fl. efter et graddagesystem, som skulle indebære, at der altid er olie på tanken, idet der sker automatisk levering udregnet efter vejrliget. Skulle et oliefyr i et hus tilsluttet denne ordning gå i stå som følge af manglende olie i tanken, og skulle der som følge heraf ske frostsprængning i vandrør med deraf følgende vandskade, vil olieselskabet være ansvarlig for disse skader (jfr. Højesterets dom af 20. marts 1984, Ugeskrift for Retsvæsen 1984 s. 392). Derimod vil der i medfør af litra d ikke være dækning under forsikringen.

Eksempel 23

En medicinalfabrik forlægger et apoteks ordrebekræftede hastebestilling, og som følge heraf kommer vedkommende medikament for sent frem til at kunne hindre en alvorlig og varig hel-

bredsforsikring hos en patient. Medicinalfabrikantens eventuelle ansvar for en sådan personskade er ikke undtaget fra dækning efter litra d.

53. Det er uden betydning, hvad der er årsag til udeblivelse eller ikke-rettidig levering. Dækningsundtagelsen udløses af det rent faktiske forhold, at ydelsen udebliver eller ikke præsteres rettidigt, og finder derfor anvendelse uanset om ansvar ifaldes efter reglerne om forsinkelse eller f.eks. vanhjemmel.

Litra e

54. Bestemmelsen undtager tingskade forvoldt ved sikredes jord-, vand- og nedbrydningsarbejder fra dækning.
55. Jordarbejder omfatter alle arbejder i eller med jord, herunder - udover de i bestemmelsen udtrykkeligt nævnte - f.eks. alle former for ud-, op- og nedgravningsarbejder, afgravning, påfyldning og anden terrænregulering, alle former for pløjearbejder, ikke blot overfladepløjning, men også dybdepløjning ved røredlægning, endvidere jordgennempresningsarbejder, jordsænkning og jordfræsning samt nedramning af jordspyd og pilotering.
56. Nedbrydningsarbejder omfatter bl.a. nedbrydning af bygningsværker m.v., herunder bortsprængning.
57. Undtagelsen gælder, uanset hvor de pågældende arbejder udføres.
58. Undtagelsen vedrører kun arbejder udført af sikrede. Den er således uden betydning for dækningen af f.eks. det ansvar en fabrikant af en leveret rambuk måtte ifalde, fordi en defekt ved rambukken under dens brug til nedramning af en spunsvæg fører til ødelæggelse af andre ting, idet dækningen af dette ansvar beror på §3.
59. Undtagelsen udvides i §2, stk. 2, litra g, til at gælde ansvar for skade forvoldt ved de nævnte arbejder udført af andre end sikrede på sikredes ejendom og udvides i §3, stk. 2, litra g, til at gælde ansvar for tingskade forårsaget af sådanne arbejder udført af sikrede.

Litra f

60. Brug af sprængstoffer udgør en sådan særlig risiko, at tingskade forårsaget herved er undtaget fra dækning under standardbetingelserne. Ønskes denne risiko forsikret, må der tegnes en særlig forsikring, eventuelt i form af en tillæggsforsikring til nærværende forsikring.
61. Brug af sprængstoffer omfatter alle sikredes foranstaltninger i forbindelse med modtagelse, transport, opbevaring, anvendelse og bortskaffelse af sprængstoffer.

62. Undtagelsen er uden betydning for dækningen af en sprængstoffabrikanths ansvar for skade forvoldt af leveret sprængstof, idet dækningen heraf beror på §3. Undtagelsen vedrører kun tingskade, ikke personskade. Den suppleres af §3, stk. 2, litra h, således at tingskader forvoldt af sikredes brug af sprængstoffer også undtages.

Litra g

63. Bestemmelsen begrænser dækningen af »grundejer«ansvaret, jfr. om dette foran under note 40. Den vedrører kun tingskade, ikke personskade. Den undtager det ansvar, som er forbundet med udførelse af byggearbejder samt jord-, vand- og nedbrydningsarbejder m.v. på den bygning eller det grundareal, hvor virksomheden er lokaliseret, eller som i øvrigt benyttes ved virksomhedens drift. Dette gælder, hvad enten sådanne arbejder udføres af sikrede eller af andre, herunder selvstændige entreprenører. Det er også uden betydning, om de pågældende arealer/lokaliteter ejes eller lejes.
64. Skade ved jord-, vand- og nedbrydningsarbejder udført af sikrede er undtaget fra dækning i §2, stk. 2, litra e, uden hensyn til, hvor de udføres. Litra g undtager yderligere skade ved sådanne arbejder udført af andre end sikrede på virksomhedens driftsgrund eller -bygninger.
65. Byggearbejder udført af sikrede eller andre undtages fra dækning i litra g, hvis de udføres på virksomhedens driftsgrund eller -bygninger. Udfører sikrede byggearbejder andetsteds, beror dækningen på, om sådanne arbejder er nævnt specielt i policen som dækningsberettigede eller falder ind under den generelle beskrivelse af virksomheden i policen.

Stk. 3

66. Ansvar for forureningsskader dækkes kun, hvis der i policen særskilt er angivet en dækningssum herfor.
67. Hører virksomheden efter sin art eller i kraft af sine anlæg, indretninger, produktion eller andet til blandt, hvad der efter miljølovgivningen anses som »særlig forurenende virksomhed«, er dens ansvar for forureningsskader kun dækket, hvis policen har fået en speciel påtegning herom. Optager virksomheden en ny aktivitet af en sådan art, at den som følge heraf efter miljølovgivningen nu anses for »særlig forurenende«, falder dækningen efter §2, stk. 3, bort, også selv om den nye aktivitet falder ind under den i henhold til §2, stk. 1, i policen givne beskrivelse af den forsikrede virksomhed. Dækning under §2, stk. 3, er i et sådant tilfælde betinget af, at policen får påtegning om, at virksomheden er dækket som »særlig forurenende«. Det samme gælder, hvis virksomheden bliver »særlig forurenende« alene som følge af ændringer i miljølovgivningen.
68. Forsikringen dækker kun ansvar for forureningsskader. Er forureningen begrænset til forsikringstagers eget område, vil der ikke være dækning for udgifter forbundet med foretagelse af afhjælpende foranstaltninger, f.eks. pålagt eller udført af vedkommende myndighed.

Eksempel 24

Ved et uheld sættes den elektriske pumpe på en fabriks olietank i gang. Som følge heraf strømmer olie ud, og noget trænger ned i jorden på fabrikkens ejendom, andet løber ud i en å. Uheldet opdages en søndag af en nabo, på hvis foranledning brandvæsenet tilkaldes og foretager foranstaltninger til bekæmpelse af den skete forurening såvel på som uden for fabrikkens ejendom. Udgifterne hertil kan brandvæsenet forlange godtgjort af fabrikken - den del af udgifterne, der vedrører foranstaltninger foretaget på fabrikkens ejendom, efter reglerne om uanmodet forretningsførelse, de øvrige udgifter efter almindelige erstatningsregler, jfr. Vestre Landsrets dom af 29. november 1976, Ugeskrift for Retsvæsen 1977 s. 183. Udgifterne vedrørende foranstaltningerne på fabrikkens ejendom falder uden for forsikringsdækningen efter §2, stk. 3, da der, hvad disse udgifter angår, ikke er tale om et erstatningsansvar. Sådanne udgifter kan dog efter omstændighederne være dækket under §4.

69. Forurening og ansvar herfor kommer kun på tale, hvor skaden rammer personer eller ting uden for virksomhedens område. Der foreligger således ikke en af §2, stk. 3, omfattet forureningsskade i tilfælde, hvor virksomhedens ansatte på virksomhedens område f.eks. forgiftes som følge af udslip af giftige dampe; virksomhedens ansvar herfor dækkes efter §2, stk. 1.
70. Der foreligger kun en af §2, stk. 3, omfattet forureningsskade, hvor forureningskilden befinder sig inden for den sikrede virksomheds geografiske område, i dens affaldsdepoter eller i dens spild-, overskuds- eller affaldsprodukter. Der foreligger således ikke en af §2, stk. 3, omfattet forureningsskade, hvor et af forsikringstager leveret produkt forurener omgivelserne; dækningen af en sådan skade beror på §3.
71. Dækning er efter bestemmelsen i §2, stk. 3, betinget af, at skaden er opstået uventet, utilsigtet og ved et pludseligt uheld. Heri ligger, at såvel årsag som virkning skal være pludselig. Skade, der f.eks. skyldes slitage, tæring, manglende vedligeholdelse o.s.v., dækkes således ikke.
72. Skade på person eller ting som følge af »støj og larm«, der efter miljølovgivningen omfattes af forureningsbegrebet, falder ind under bestemmelsen.
73. Sker der skade på kloak, rørledninger, rensningsanlæg eller tilsvarende, fordi et stof fra virksomheden, dens affaldsdepoter eller bortskaffelse af spildprodukter m.v. finder vej hertil, anses en sådan skade for en forureningsskade.

Eksempel 25

En virksomhed benytter en bygning som lager for diverse kemikalier, herunder ætsende stoffer. Fra tid til anden går der hul på en beholder, hvis indhold løber ud i afløbs- og kloaksystemet. Med tiden fører dette til gradvis nedbrydning af afløbs- og kloaksystemet, som må udskiftes. Skaden på virksomhedens egen

del af dette system dækkes ikke, da der ikke er tale om ansvar, jfr. note 68. Skaden på vedkommende kommunes kloaksystem dækkes ikke, da den ikke er en følge af et enkelt pludseligt uheld, jfr. note 71.

Stk. 4

74. Formuetab dækkes kun i det omfang, de er en følge af en af forsikringen dækket person- eller tingskade.
75. Rene formuetab dækkes således ikke, hvilket i øvrigt følger af, at dækningsbeskrivelsen i §2, stk. 1, alene omfatter skade på person eller ting, jfr. note 36.
76. Formuetab, der er en følge af en erhvervsansvarsudløsende person- eller tingskade, dækkes under forsikringen som et led i dækningen af realskaden.

Eksempel 26

Som følge af gnitsudspring fra en dårlig vedligeholdt maskine opstår der brand på en fabrik, som breder sig til nabofabrikken, som på det nærmeste nedbrænder totalt. I det omfang, der ifaldes ansvar overfor nabofabrikken, dækker forsikringen ikke blot, hvad skaden på bygninger, maskiner, lager o.s.v. kan opgøres til, men også nabofabrikkens tab ved at være sat ud af drift.

Stk. 5

77. Som anført i note 33 følger det af dækningsbeskrivelsen i §2, stk. 1, at forsikringen kun dækker erstatningsansvar, ikke strafansvar.
78. Det kan meget vel forekomme, at en indtrådt skade på person eller ting udløser såvel et erstatningsansvar som et strafansvar, f.eks. for overtrædelse af arbejdsmiljølovgivningen. I almindelighed giver det ikke anledning til vanskeligheder at sondre mellem erstatningsansvar og strafansvar. Erstatningsansvar gøres gældende af vedkommende skadelidte og indebærer pligt til at betale en erstatning i penge, som efter en almen økonomisk målestok netop kompenserer den lidte skade - hverken mere eller mindre. Krav om straf rejses her i landet af anklagemyndigheden og kan medføre idømmelse af en bøde, som tilfalder statskassen. Ved fastsættelse af bødens størrelse skal der bl.a. tages hensyn til lovovertrædelsens grovhed og den dømtes forhold, herunder vedkommendes økonomiske forhold.
79. Når §2, stk. 5, er medtaget, skyldes det, at der forekommer mellemformer mellem det klare erstatningsansvar og det klare strafansvar. I USA kan der f.eks. blive tale om - udover sædvanligt erstatningsansvar - at blive dømt til at betale »punitive damages« til den skadelidte. Noget sådant kommer på tale, hvis skaden er forvoldt, fordi der er handlet hensynsløst, stærkt utilbørligt eller under grov tilsidesættelse af hensynet til den skadelidtes liv eller helbred m.v. Under sådanne omstændigheder kan den skadelidte få tilkendt ikke blot fuld økonomisk kompensation

for den lidte skade, men oveni denne et yderligere beløb i form af »punitive damages«, som alene minder om erstatning derved, at det tilkendes skadelidte, men som ellers har karakter af og virker som en bødestraf, blot af en art, hvortil der ikke haves et modstykke i f.eks. Danmark. »Punitive damages« kan løbe op i summer, der er langt større end erstatningen for det lidte tab.

80. Forsikringen dækker kun erstatning, som skal kompensere økonomisk tab, og som udmåles i dette øjemed, samt hvad der må sidestilles hermed, herunder godtgørelse for svie og smerte. Forsikringen dækker ikke herudover gående beløb, som sikrede måtte være pligtig at betale en skadelidt eller andre i anledning af en i øvrigt dækket skade. Det afgørende for, om der er dækning eller ej, er ikke, om et beløb henføres under betegnelsen erstatningsansvar, »punitive damages« eller andet, men om det udmåles med henblik på kompensation for det ved en skade lidte tab efter en økonomisk målestok eller som en slags straf, som ikke modsvarer det tab, skaden har påført skadelidte.
81. Af bestemmelsen følger ikke blot, at »punitive damages« ikke dækkes, men også, at enhver form for »fines« og »penalties«, »exemplary damages«, »treble damages« og anden »erstatning« i form af »multiplication of compensatory damages« ikke dækkes.

Produktansvar

§ 3. Forsikringen dækker sikredes erstatningsansvar for skade på person eller ting forvoldt af sikredes produkter eller ydelser, efter at de er bragt i omsætning eller præsteret. Dækning er betinget af, at skaden er forvoldt under udøvelse af den i policen nævnte virksomhed og af produkter eller ydelser, som er angivet i policen.

Stk. 2

Forsikringen dækker ikke ansvar for:

- a) skade på selve produktet eller ydelser,*
- b) skade eller tab forårsaget af produkter eller ydelser, som benyttes ved driften af luftfartøj, og som er medvirkende årsag enten til havari af luftfartøj eller til fremkaldelse af fare herfor,*
- c) skade eller tab forårsaget af produkter eller ydelser, som benyttes til »off-shore«-installationer, og som er medvirkende årsag enten til havari af sådan installation eller til fremkaldelse af fare herfor,*
- d) skade på ting tilhørende forsikringstageren,*
- e) skade på ting, som sikrede har i sin varetægt m.v. som anført i § 2, stk. 2, litra b,*
- f) skade på ting, som sikrede har under bearbejdning eller behandling m.v. som anført i § 2, stk. 2, litra c,*
- g) skade på ting forårsaget af sikredes jord-, vand- eller nedbrydningsarbejder m.v. som anført i § 2, stk. 2, litra e,*
- h) skade på ting forårsaget af sikredes brug af sprængstoffer.*

Stk. 3

Forsikringen dækker ikke ansvar for formuetab, som ikke er en følge af en af forsikringen dækket person- eller tingskade. Forsikringen dækker heller ikke følgende formuetab, selv om de er en følge af en af forsikringen dækket person- eller tingskade:

- a) tab, udgifter eller omkostninger forbundet med at hjemtage, genfremstille, omlevere, omgøre, reparere, tilintetgøre, bortfjerne eller træffe tilsvarende foranstaltninger med hensyn til defekte produkter eller ydelser,*
- b) driftstab, tidstab, avancetab og lignende indirekte tab, jfr. dog § 5, stk. 3,*
- c) bøder eller tilsvarende, hvad enten de tilfalder det offentlige eller private, herunder »punitive damages«.*

Stk. 4

Forsikringen dækker sikredes ansvar for skade på eller tab vedrørende ting,

- a) som sikredes produkt eller ydelse er gjort til en del af, er opblandet eller indarbejdet i, sammenføjet med, benyttet til emballering af eller på anden måde forbundet med,
- b) som sikredes produkt eller ydelse er oparbejdet til, benyttet til oparbejdelse af eller foder for,
- c) som sikredes produkt eller ydelse benyttes til fremstilling, bearbejdning eller anden form for behandling af.

Dækning ydes i de i litra a-c nævnte tilfælde, hvad enten der foreligger en skade som angivet i stk. 1 eller et formuetab som angivet i stk. 3, 1. pkt., under de i øvrigt i stk. 1 nævnte betingelser, men kun med den herfor i policen særskilt angivne dækningssum.

Dækningen er begrænset til sikredes ansvar for det direkte tab forbundet med, at en fremstillet eller bearbejdet ting - på grund af sikredes produkt eller ydelse - må kasseres, repareres, er blevet dyrere at fremstille eller bearbejde eller mindre værd.

Dækning ydes kun for den fremstillede eller bearbejdede tings værdiforringelse, de yderligere fremstillings- eller bearbejdningsomkostninger eller selve reparationsudgiften.

Andre omkostninger og tab, herunder som følge af udsendelse af personale, hjemkaldelse, opsporing, undersøgelse eller transport af den fremstillede eller bearbejdede ting eller udsendelse af meddelelser vedrørende denne, dækkes ikke.

I de tilfælde, hvor sikredes produkt eller ydelse har forvoldt skade på eller tab vedrørende ting som nævnt i litra a og b, sker dækning med fradrag af værdien af sikredes produkt eller ydelse uden defekt.

Overskrift

82. Om overskriftens betydning henvises til note 14-16, jfr. note 32. Hvad der i relation til forsikringsdækningen karakteriseres som produktansvar, er angivet i §3, stk. 1, 1. pkt. Det er denne beskrivelse, som er afgørende for grænsedragningen mellem »erhvervsansvars«dækningen efter §2 og »produktansvars«dækningen efter §3, ikke hvorledes ansvaret for en given skade efter lovgivning, retspraksis eller den juridiske litteratur karakteriseres, jfr. herved note 3.

Stk. 1

83. Ligesom for erhvervsansvarsdelens vedkommende gælder for produktansvarsdelen, at forsikringen kun dækker erstatningsansvar, jfr. det herom i note 33-35 anførte og specielt om »punitive damages« §3, stk. 3, litra c, med note 121.

84. Produktansvarsdækning efter §3, stk. 1, er ligesom erhvervsansvarsdækning efter §2, stk. 1, betinget af, at der foreligger en person- eller tingskade, jfr. det herom i note 36 anførte. Rene formuetab dækkes ikke, jfr. §3, stk. 3, hvori også undtages visse formuetab, som er en følge af en af forsikringen dækket person- eller tingskade, jfr. note 118-121. I øvrigt undtages en række person- og tingskader i §3, stk. 2. Kravet om, at der skal være indtrådt en skade på person eller ting fraviges som anført i note 4-7 i ingrediens- og komponenttilfælde m.v., idet der i §3, stk. 4, og det hertil knyttede standardiserede fravalgsalternativ er sket en ligestilling af dækningen af ansvaret for skader på den under anvendelse af vedkommende ingrediens/komponent m.v. fremstillede ting og dækningen af ansvaret for rent formuetab vedrørende værdien af den fremstillede ting, jfr. nærmere note 122-137.
85. Det afgørende ved grænsedragningen mellem §2 om erhvervsansvar og §3 om produktansvar er som anført i note 14-15 ikke, at der foreligger en skade forvoldt af sikredes produkter eller ydelser, men at sådan skade forvoldes efter at produktet eller ydelsen er bragt i omsætning eller præsteret. Så længe et produkt ikke har forladt sikredes lager, er det ikke bragt i omsætning, hvad det i hvert fald er, når produktet er bragt uden for sikredes kontrolsfære og overgivet til den pågældende aftager. Så længe sikrede udfører arbejde vedrørende en ydelse, er den ikke præsteret, hvad den i hvert fald er, når den er udført og taget i brug eller på anden måde overtaget af bestilleren.
86. Hvornår et produkt er bragt i omsætning, kan i grænsetilfælde give anledning til tvivl. Ved en stillingtagen hertil vil det i almindelighed være afgørende, om skaden rammer virksomhedens ansatte eller andre, om produktet befinder sig inden eller uden for virksomhedens lokaliteter, og/eller om produktet er overgivet til andre. Under transport ved eget personale fra fabrik til fjernlager kan produktet ikke anses for bragt i omsætning, anderledes ved transport til kunde med selvstændig transportør. Produktet må anses for bragt i omsætning ved enhver overgivelse til en anden virksomhed med henblik på brug eller videresalg, således også hvor der f.eks. er tale om køb på prøve eller konsignation. Det er uden betydning, om modtageren har købt det pågældende produkt eller vederlagsfrit fået det til låns eller eje.
87. Forvolder et udstillet produkt skade, beror det på produktets art, udstillingssted og skadelidtes forhold til sikrede, om en produktskade indtruffet på udstillingsstedet skal henføres under §2 om erhvervsansvar eller §3 om produktansvar. Er der f.eks. tale om i en virksomheds reception at udstille et produkt, som skal illustrere, hvad virksomhedens halvfabrikata kan bruges til, men som virksomheden ikke i øvrigt fremstiller eller forhandler, kan produktet ikke anses for bragt i omsætning, og dækningen af eventuelle skader forvoldt af det udstillede produkt beror på §2. Er der derimod tale om udstilling af lagervarer i salgslokaler, hvorfra kunderne kan medtage eksemplarer, beror dækningen af en skade, som en udstillet lagervare forvolder en kunde, i almindelighed på §3, mens forholdet normalt må henføres under §2, hvis skaden rammer en af virksomhedens ansatte.

88. Et produkt bringes i omsætning ved salg eller anden overgivelse. Er det af en fabrikant bragt i omsætning, skal enhver af produktet forvoldt skade henføres under §3. For dækningen under forsikringen er det således uden betydning, om det er en betalende detailhandelskunde eller en butikstyv, som tilfældigvis skades af det pågældende produkt – noget, som næppe heller i almindelighed er af betydning for fabrikantens ansvar. Stjæles produktet derimod fra den forsikrede virksomhed, og bringes det derefter i omsætning og forvolder skade, vil virksomheden i almindelighed ikke være ansvarlig, hvis der er tale om et produkt, som ikke er færdigt, under udvikling eller kasseret, eller som af anden grund ikke var tænkt bragt i omsætning af sikrede. Derimod vil virksomheden næppe være ansvarsfri, hvis det drejer sig om en lagervare og en ren tilfældighed, at varen ikke er bragt i omsætning på normal vis, men via det skete tyveri. Når henses til baggrunden for og formålet med den forsikringsmæssige opdeling i §2 og §3, beror dækningen af virksomhedens eventuelle ansvar for stjalne lagervarer på §3, dækningen af det endnu mere eventuelle ansvar for stjalne produkter, der ikke var beregnet til omsætning, på §2.
89. For at en skade kan henføres under §3, stk. 1, skal den være forvoldt af sikredes produkt eller ydelse. Der skal altså være årsagsforbindelse mellem produktet og skaden. Dette forudsætter i almindelighed, at der har været noget galt med vedkommende produkt eller informationen om det. Er der noget galt med produktet eller ydelsen, og er der som følge heraf – efter at produktet er bragt i omsætning eller ydelsen præsteret – sket skade, beror dækningen på §3, uanset om skaden samtidig kan siges at skyldes andre forhold, f.eks. tilsidesættelse af offentlige forskrifter. Det er uden betydning, om vedkommende produkt indvirker negativt på personer eller ting i kraft af udebleven hovedeffekt eller indtrådt bieffekt.
90. For produktansvarsdækningen efter §3 gælder ligesom for erhvervsansvarsdækningen efter §2, at skaden skal være forvoldt under udøvelse af den i policen nævnte virksomhed, jfr. det herom i note 37-38 anførte. Dækning af skader forvoldt af produkter eller ydelser, efter at de er bragt i omsætning eller præsteret, er således betinget af, at omsætning af vedkommende produkt eller præstering af pågældende ydelse falder ind under den i policen givne beskrivelse af den forsikrede virksomhed.
91. Produktansvarsdækningen er yderligere betinget af, at det produkt eller den ydelse, som forvolder skade, er angivet i policen.

Eksempel 27

I en medicinfabriks police er der under overskriften »Risikoens art« anført: »Fremstilling og salg af lægemidler, dog ikke piller, ejheller gensplejsning eller produkter fremstillet under anvendelse af gensplejsningsteknologi«. Virksomheden fremstiller også visse medicinske utensilier, herunder plastslanger til anvendelse sammen med virksomhedens (eller andre fabrikanter) kontraststof ved røntgenfotografering af hjernen, som foregår ved at føre plastslangen ind i en blodåre og gennem denne op i hjerneregionen, således at kontraststoffet via slangen kan

distribueres i det område, som ønskes røntgenfotograferet. Bli-
ver en patient hjerneskadet som følge af en defekt ved kontrast-
stoffet, vil ansvaret derfor være omfattet af forsikringen, da
kontraststoffet er et lægemiddel (og - forudsættes det - ikke
fremstillet under anvendelse af gensplejsningsteknologi).
Plastslangen er derimod ikke et lægemiddel, hvorfor ansvaret
for skader, som den måtte forvolde, ikke vil være dækket.

92. Optager en virksomhed under forsikringens løbetid produktion og salg af et nyt produkt, vil skader forvoldt af dette produkt ikke være dækket, medmindre produktangivelsen i policen er så bredt affattet, at der er taget højde for noget sådant derved, at formuleringen også rummer det nye produkt. Der er tale om en objektiv risikoafgrænsning, som udelukker enhver dækning, hvis det nye produkt falder uden for policens angivelse af, hvilke produkter der dækkes, jfr. §12, stk. 2, 2. pkt., med note 274.
93. Har virksomheden før forsikringens tegning indstillet produktion og salg af et bestemt produkt, og rejses der under forsikringens løbetid erstatningskrav i anledning af en skade forvoldt af et sådant, for længst leveret produkt, vil der ikke være dækning under forsikringen, medmindre der er taget højde for tidligere, men opgivne produktlinjer derved, at angivelsen i policen af, hvilke produkter der dækkes, er således affattet, at den også rummer det udgående produkt.
94. Selv om det skadevoldende produkt falder ind under angivelsen af dækkede produkter i policen, vil der ikke være dækning, hvis salget af produktet ikke sker som et led i udøvelse af den virksomhed, som angives dækket i policen.

Eksempel 28

En forsikring dækkede »detailsalg til dansk landbrug« af »såsæd«. Forsikringstagers ansvar for tab opstået i forbindelse med engrossalg af såsæd til korn- og foderstoffirmaer faldt uden for forsikringen. (Østre Landsrets dom af 13. april 1984, Ugeskrift for Retsvæsen 1984 s. 867, jfr. eksempel 14.)

95. Er den forsikrede risiko i policen beskrevet som »fremstilling og salg af øl«, er det kun ansvaret for det af virksomheden selv fremstillede og solgte øl, som dækkes, ikke virksomhedens eventuelle ansvar for det af andre bryggerier på licens fremstillede øl. I det hele falder det med licensgivning forbundne ansvar uden for denne forsikring, da licensgivning ikke omfattes af risikobeskrivelsen i policen.
96. Er alene salg af et givet produkt omfattet af risikobeskrivelsen i policen, vil ansvar ved rådgivningsvirksomhed vedrørende andet end anvendelsen af dette produkt falde uden for forsikringen. Derimod vil ansvar begrundet i den produktbeskrivelse, brugsanvisning og anden information og vejledning, som er naturligt forbundet med markedsføring og salg af et produkt af den pågældende art, være omfattet af forsikringen. Hvor der ikke er tale om information og vejledning, der knytter sig som et så-

dant accessorium til salget, men om videregående rådgivning, eventuelt i form af egentlig projektering, falder et i denne rådgivningsvirksomhed begrundet ansvar uden for forsikringen, så længe ydelser af denne karakter ikke medtages i policens beskrivelse af den forsikrede risiko.

Eksempel 29

Forsikringstager sælger elementerne til en komplet gangbro til opsætning over et vandområde ved en strandforlystelsespark. Forsikringstager har påtaget sig ved broens opsætning at yde fornøden ingeniørmæssig bistand, herunder beregne og angive den nødvendige styrke af de i en del af opsætningsfasen til midlertidig afstivning nødvendige wirer. Som følge af en beregningsfejl begået af den medfølgende ingeniør bliver disse wirer ikke stærke nok, og broen styrter sammen under opsætningen. Ansvar for de herved forvoldte skader falder uden for forsikringen, medmindre risikobeskrivelsen i policen omfatter såvel salg af broelementer som ingeniørmæssig rådgivning i forbindelse med opsætning.

97. Er risikoen i policen beskrevet som fremstilling og salg af et givet produkt, vil virksomhedens »salg« af projekter falde udenfor, også selv om projekterne blot består i en beskrivelse af, hvorledes »køberen« selv kan fremstille det pågældende produkt.
98. Er kun en del af en virksomheds produkter omfattet af dækningen, kan der ske skade, fordi et ikke-dækket produkt ved en fejl forveksles med et dækket. Det, der er solgt, er ikke, hvad der leveres, men leveres ikke desto mindre som værende, hvad der er solgt. Ansvar for heraf flydende skade falder ind under forsikringen, hvis det solgte er leveret under en produktbetegnelse, som omfattes af produktbeskrivelsen i policen, og falder uden for forsikringen, hvis det omvendte er tilfældet.

Eksempel 30

Den forsikrede risiko er i policen beskrevet som »fremstilling og salg af kemikalier til husholdningsbrug, dog ikke syrer«. Den forsikrede virksomhed fremstiller bl.a. blegevand og saltsyre. Ved en fejl forsynes nogle flasker med saltsyre med blegevandsetiketter. Ansvar for de skader, som følger af, at blegevand viser sig at være saltsyre, omfattes af forsikringen. Var flasker med blegevand derimod solgt som saltsyre, ville ansvaret for heraf følgende skader falde uden for forsikringen.

Stk. 2

99. Selv om et produkt eller en ydelse falder ind under risikobeskrivelsen i policen, dækker forsikringen ikke ansvar for skader eller tab som nævnt i §3, stk. 2.

Eksempel 31

I en police er den forsikrede risiko beskrevet som »fremstilling og salg af navigationsinstrumenter«. På grund af en fejl i en høj-

demåler til fly opstår der fare for havari med heraf følgende nødlanding, skader og tab. Ansvar for herfor er undtaget i §3, stk. 2, litra b, som finder anvendelse, selv om det skadevoldende produkt, højdemåleren, falder ind under risikobeskrivelsen i policen. Forsikring af dette ansvar må ske enten ved tegning af særskilt forsikring herfor eller ved angivelse i policen af, at nærværende forsikring uanset §3, stk. 2, litra b, dækker det deri omhandlede ansvar.

Litra a

100. Produktansvarsforsikringen skal ikke dække det almindelige mangelsansvar, jfr. note 2. I overensstemmelse hermed bestemmes det i litra a, at de skader, som et leveret produkt eller en præsteret ydelse måtte forvolde på selve produktet eller ydelsen, er undtaget fra dækning.

Eksempel 32

Forsikringstager har leveret en elektromotor, som på grund af en kronemøtriks manglende sikring med en split brænder sammen. Ansvar for denne skade på motoren er ikke dækket under forsikringen.

101. Undtagelsen i §3, stk. 2, litra a, finder anvendelse, også selv om skaden på produktet indtræder som et senere led i et skadeforvoldende begivenhedsforløb sat i gang af en defekt ved vedkommende produkt.

Eksempel 33

Forsikringstager har leveret en elektromotor, som på grund af et isoleringsmateriales dårlige holdbarhed på et tidspunkt udsender gnister, som fører til antændelse og brand, hvorunder maskinen går med i købet. Ansvar for maskinens ødelæggelse er undtaget fra dækning i §3, stk. 2, litra a, mens dækningen af brandskaden ellers beror på §3 i øvrigt.

102. Bestemmelsen undtager kun skade på »selve« produktet eller ydelsen. Har den forsikrede virksomhed leveret to produkter, som ikke har nogen forbindelse med hinanden, er det enes beskadigelse af det andet ikke undtaget fra dækning i medfør af §3, stk. 2, litra a. Er der derimod tale om en successiv levering af flere komponenter, som skal sammenbygges til en helhed, er skade forvoldt af en enkelt komponent på de øvrige undtaget, da komponenterne tilsammen udgør det leverede produkt.

Litra b

103. Undtagelsen vedrører produkter og ydelser af betydning for luftfartøjets fremdrift og luftdygtighed, dets anvendelighed som fly og flyvesikkerhed, dets funktionssikkerhed. Herunder falder ikke blot motorer, driv- og smøremidler, trykkabineudstyr, karosseri, vinger og ror samt dæk, men også bremses, højdemåler, radar, radio og lys. Undtaget er også f.eks. eftersyn for metaltræthed, kontrol af lufttryk o.s.v. Derimod er undtagel-

sen uden betydning for defekte passagersæder, redningsveste og pilotkaffe, som måtte være forgiftet.

104. Undtagelsen angår ikke alle skader og tab forårsaget af de i note 103 nævnte produkter og ydelser, men kun de skader og tab, som opstår i tilfælde, hvor vedkommende produkt eller ydelse medvirker til havari af det pågældende luftfartøj eller fremkaldelse af fare herfor.
105. Undtagelsen vedrørende de med havari eller fare herfor forbundne skader og tab finder anvendelse ikke blot i relation til dækningstilsagnet efter §3, stk. 1, men også i relation til dækningstilsagnene efter §3, stk. 4, og §4.
106. Undtagelsen har karakter af en objektiv risikobegrænsning. Det er således uden betydning, om sikrede har kendskab til, at hans produkt anvendes i et luftfartøj, eller ej.

Litra c

107. »Off-shore«-installationer omfatter sådanne genstande, som er fast anbragt til vands med henblik på eftersøgning, produktion, opbevaring eller transport af olie, gas eller andre naturforekomster i undergrunden ud for kysten, f.eks. borerigge, olieplatforme, lagerfaciliteter, rørledninger o.s.v. Det er uden betydning, om den pågældende genstand står på havbunden eller flyder på vandet. Afgørende er, at dens tilstedeværelse det pågældende sted ikke er rent forbigående, men har en sådan tidsmæssig udstrækning, at den med rimelighed kan karakteriseres som en installation det pågældende sted.
108. Undtagelsen vedrører produkter og ydelser af betydning for vedkommende installations funktionssikkerhed. Den skal i det hele forstås i overensstemmelse med §3, stk. 2, litra b, om luftfartøjer, jfr. herved note 103-106.

Litra d

- 109 Bestemmelsen gentager for produktansvarsdækningens vedkommende, hvad der i §2, stk. 2, litra a, er fastsat vedrørende erhvervsansvarsdækningen, og skal forstås i overensstemmelse hermed, jfr. note 42-45. Mens den praktiske betydning af §2, stk. 2, litra a, navnlig er, at forsikringstagers ansattes beskadigelse af forsikringstagers ting ikke dækkes, vil spørgsmålet om anvendelse af §3, stk. 2, litra d, snarere opstå i de tilfælde, hvor forsikringstagers produkt forvolder skade hos en aftager, i forhold til hvem der foreligger et sådant økonomisk interessefællesskab m.v., at der opstår spørgsmål om identifikation, jfr. note 44-45.
110. Undtagelsen finder anvendelse på alle dækningstilsagn i de foreliggende standardvilkår, jfr. herved note 105.

Litra e

111. Det fremgår af §2, stk. 2, litra b, at skade på ting, sikrede har i varetægt eller har taget i besiddelse, ikke dækkes. Dette gælder uanset skadens årsag, jfr. note 46. Af §3, stk. 2, litra e, følger, at der ikke er dækning, hvis skaden skyldes en ydelse, som uanset det fortsatte varetægts/besiddelsesforhold må anses for præsteret. §3, stk. 2, litra e, indebærer for så vidt kun en præcisering af, at §2, stk. 2, litra b, slår igennem også over for §3, stk. 1.

Litra f

112. I §2, stk. 2, litra c, undtages skade på ting, sikrede har påtaget sig at bearbejde eller behandle. Denne undtagelse finder kun anvendelse, hvis skaden sker under hvervets udførelse, jfr. note 47. Den gælder uanset skadens årsag, jfr. note 50. Af §3, stk. 2, litra f, følger, at der ikke er dækning, hvis skaden skyldes en ydelse, som uanset den fortsatte bearbejdning eller behandling m.v. må anses for præsteret. §3, stk. 2, litra f, indebærer for så vidt kun en præcisering af, at §2, stk. 2, litra c, slår igennem også over for §3, stk. 1.
113. Da der ikke i §3, stk. 2, litra f, er gjort undtagelse for skade på en af sikrede behandlet eller bearbejdet ting, som sker efter hvervets udførelse som følge af dette, er en sådan dækket efter §3, stk. 1, jfr. note 48. Hvad dækningen af ansvaret for sådanne skader angår, er der imidlertid et standardiseret fravalgsalternativ, jfr. note 8:

Fravalg af produktansvarsdækning for skade på bearbejdede eller behandlede ting m.v. sker enten ved i policen at medtage følgende klausul:

»Dækningsundtagelsen i de almindelige forsikringsbetingelser §3, stk. 2, litra f, udvides som følger:

Forsikringen dækker ikke skade på ting, som sikrede har påtaget sig at klargøre, installere, reparere, montere eller på anden måde bearbejde eller behandle, hvad enten skaden sker under hvervets udførelse, eller skaden sker efter hvervets udførelse som følge af dette.»

eller ved at affatte §3, stk. 2, litra f, i de almindelige forsikringsbetingelser således:

»skade på ting, som sikrede har påtaget sig at klargøre, installere, reparere, montere eller på anden måde bearbejde eller behandle, hvad enten skaden sker under hvervets udførelse, eller skaden sker efter hvervets udførelse som følge af dette.»

114. Om betydningen af, at en virksomhed har fravalgt dækning som anført i note 113, men ikke dækning efter §3, stk. 4, eller omvendt har fravalgt dækning efter §3, stk. 4, men ikke dækning som anført i note 113, henvises til note 136-137.

Litra g

115. Undtagelsen vedrører arbejder, som omfattes af §2, stk. 2, litra e, jfr. note 54-58. Mens §2, stk. 2, litra e, undtager tingskader forvoldt ved sådanne arbejder under deres udførelse, indebærer §3, stk. 2, litra g, at tingskader forvoldt af sådanne arbejder efter deres præstering også er undtaget fra dækning, jfr. note 59.

Litra h

116. Undtagelsen vedrører ligesom §2, stk. 2, litra f, sikredes brug af sprængstoffer. Sker skaden ved brug af sprængstoffer, er dækning undtaget i §2, stk. 2, litra f, jfr. note 60-61. Brug af sprængstoffer vil i almindelighed ske som led i præsteringen af en ydelse. Det kan derfor tænkes, at sikredes brug af sprængstoffer først forårsager skade, efter at vedkommende ydelse er præsteret. Det er ansvaret for sådanne skader, som undtages fra dækning i §3, stk. 2, litra h.

Stk. 3, 1. pkt.

117. Efter §3, stk. 1, dækker forsikringen kun produktansvaret for person- og tingskader, jfr. note 84. Heraf følger, at ansvaret for rene formuetab ikke dækkes, hvilket siges udtrykkeligt i §3, stk. 3, 1. pkt., jfr. tilsvarende for erhvervsansvarets vedkommende §2, stk. 4, med note 75. For forsikringens produktansvarsdel er denne begrænsning af dækningen praktisk vigtig, da der som anført i note 2 i de fleste tilfælde, hvor der er noget galt med et leveret produkt eller en præsteret ydelse, vil indtræde, ikke en skade på person eller ting, men et rent formuetab.

Eksempel 34

Forsikringstager leverer en vægt, som på grund af en fejl viser for lav vægt, hvorved brugeren ved salg af sine varer efter vægt lider et tab. Der foreligger et rent formuetab, som ikke dækkes under forsikringen.

Eksempel 35

Forsikringstager leverer en maskine med en bestemt kapacitet. Det viser sig, at kapaciteten er lavere, end den skulle være, hvorved brugerens produktion ikke får det planlagte omfang, hvilket påfører brugeren et tab, da fremstillingsudgiften pr. stk. øges, ligesom yderligere tab kan opstå, fordi brugeren bliver ude af stand til at opfylde sine leveringsforpligtelser. Sådanne tab er rene formuetab, som ikke dækkes under forsikringen.

Eksempel 36

Forsikringstager leverer en maskine, hvis energiforbrug viser sig at være større, end det skulle være. De øgede energiudgifter repræsenterer et rent formuetab, som ikke dækkes under forsikringen.

§3, stk. 3, 1. pkt., fraviges i §3, stk. 4, vedrørende ingrediens- og komponenttilfælde m.v., medmindre den særlige dækning vedrørende disse er fravalgt.

Stk. 3, 2. pkt.

118. Af §3, stk. 3, 1. pkt., fremgår, at det er en betingelse for dækning af ansvaret for formuetab, at de er en følge af en person- eller tingskade, som er dækket under forsikringen. I stk. 3, 2. pkt., afskæres en række formuetab fra dækning, selv om denne betingelse er opfyldt.

Litra a

119. Ligesom skade på det leverede produkt eller den præsterede ydelse er undtaget, jfr. §3, stk. 2, litra a, med note 100, undtages alle formuetab, som opstår ved, at der som følge af en indtrådt skade på person eller ting iværksættes foranstaltninger af den i bestemmelsen anførte karakter vedrørende produkter eller ydelser, som er eller befrygtes at være defekte. Dette gælder, hvad enten foranstaltningerne foretages frivilligt eller i henhold til myndighedspålæg.

Litra b

120. Navnlig når en tingskade rammer en erhvervsvirksomhed, vil dette kunne medføre driftstab, tidstab, avancetab eller lignende indirekte tab. Uanset hvad der udløser ansvar for sådanne tab, er de – som udgangspunkt, jfr. §5, stk. 3, med note 166-167 – ikke dækket.

Eksempel 37

Forsikringstager har leveret en maskine, som eksploderer, med det resultat, at købers fabrik nedbrænder. Købers tab ved, at driften må ligge stille, at hans leveringsaftaler ikke kan opfyldes i tide, o.s.v., dækkes ikke, medmindre betingelserne i §5, stk. 3, er opfyldte. (Anderledes under erhvervsansvarsdelen, jfr. §2, stk. 4, med note 76 og eksempel 26.)

Litra c

121. Bestemmelsen gentager for produktsansvarets vedkommende, hvad der i relation til erhvervsansvaret er fastsat i §2, stk. 5. Den er imidlertid nok så praktisk relevant i relation til produktansvar. Om forståelsen af bestemmelsen henvises til note 77-81.

Stk. 4

122. Spørgsmålet om dækning af den særlige ansvarsrisiko for skade på eller tab vedrørende ting, herunder bygninger og dyr, som sikredes produkt eller ydelse er gjort til en del af, oparbejdet til eller benyttet til fremstilling eller behandling af m.v., er underkastet særskilt regulering i §3, stk. 4. Formålet hermed er dækningsmæssigt at ligestille de rene formuetab vedrørende værdien af den fremstillede ting med skade på den fremstille-

de ting m.v. Om baggrunden herfor henvises til note 4-6. Bestemmelsen fraviger §3, stk. 1, hvorefter dækning er betinget af, at der foreligger en produkt- eller tingskade, jfr. note 84, og §3, stk. 3, 1. pkt., hvorefter rene formuetab ikke dækkes, jfr. note 117. Bestemmelsen fraviger derimod ikke §3, stk. 2, jfr. note 130, 132 og 136, ligesom den også efter sit eget indhold udelukker dækning af tab af den art, som er nævnt i §3, stk. 3, 2. pkt., jfr. note 131.

123. Betydningen af §3, stk. 4, er navnlig, at sådan tingskade på den fremstillede ting m.v., som ellers ville være omfattet af §3, stk. 1, kun dækkes med den for §3, stk. 4, i policen særskilt angivne dækningssum, og at sådant rent formuetab vedrørende den fremstillede tings værdi, som ellers ville være undtaget fra dækning efter §3, stk. 3, 1. pkt., dækkes inden for rammerne af den samme dækningssum. Ses bort fra eventuelle forskelle i forsikringssum i relation til dækning efter §3, stk. 1, og §3, stk. 4, indebærer §3, stk. 4, således en udvidelse af dækningen i forhold til, hvad der ellers ville følge af §3, stk. 1, og hidtidig forsikringspraksis, jfr. note 4 og 134.
124. Under hensyn til det i note 7 anførte er der til §3, stk. 4, knyttet et standardiseret fravalgsalternativ. Fravalg af den ansvarsrisiko vedrørende en fremstillet ting m.v., som omfattes af §3, stk. 4, indebærer fravalg af skade på den fremstillede ting og dermed en begrænsning af dækningen i forhold til, hvad der ellers ville følge af §3, stk. 1, og hidtidig forsikringspraksis, jfr. note 4 og 134.

Fravalg af §3, stk. 4-dækning i de almindelige forsikringsbetingelser sker enten ved i policen at medtage følgende klausul:

»§3, stk. 4, i de almindelige forsikringsbetingelser gælder ikke. Forsikringen dækker ikke sikredes ansvar for skade på ting, herunder bygninger,

- a) som sikredes produkt eller ydelse er gjort til en del af, er opblandet eller indarbejdet i, sammenføjet med, benyttet til emballering af eller på anden måde forbundet med,*
- b) som sikredes produkt eller ydelse er oparbejdet til, benyttet til oparbejdelse af eller foder for,*
- c) som sikredes produkt eller ydelse benyttes til fremstilling, bearbejdning eller anden form for behandling af.«,*

eller ved at affatte §3, stk. 4, i de almindelige forsikringsbetingelser således:

»Forsikringen dækker ikke sikredes ansvar for skade på ting, herunder bygninger,

- a) som sikredes produkt eller ydelse er gjort til en del af, er opblandet eller indarbejdet i, sammenføjet med, benyttet til emballering af eller på anden måde forbundet med,*

- b) som sikredes produkt eller ydelse er oparbejdet til, benyttet til oparbejdelse af eller foder for,
- c) som sikredes produkt eller ydelse benyttes til fremstilling, bearbejdning eller anden form for behandling af.»
125. Den ansvarsrisiko, som dækkes efter §3, stk. 4, er risikoen for skade på eller tab vedrørende en ting, som sikredes produkt eller ydelse indgår i fremstillingen af som nærmere angivet i litra a-c. Den ansvarsrisiko, som alternativt kan være fravalgt, er risikoen for skade på en ting, som sikredes produkt eller ydelse indgår i fremstillingen af som nærmere angivet i litra a-c. Dækning efter §3, stk. 4, ydes, hvad enten der foreligger en skade på den fremstillede ting m.v. som angivet i §3, stk. 1, eller et formuetab som angivet i §3, stk. 3, 1. pkt. Er dækning efter §3, stk. 4, fravalgt, ydes ikke dækning for skade på den fremstillede ting m.v. som angivet i §3, stk. 1.
126. Litra a i §3, stk. 4, og i fravalgsalternativet angår de tilfælde, hvor sikredes produkt eller ydelse gøres til en del af en ting m.v. Herunder falder de tilfælde, hvor sikredes produkt indgår som ingrediens eller komponent i et andet produkt eller benyttes som emballage for dette. Der kan f.eks. være tale om mel til brød, kompressorer til dybfrysere og dåser til suppe. Som eksempel på ydelser, der gøres til en del af en ting, kan nævnes opførelse af bro under anvendelse af bestillerens materialer, tilsvarende samling af nødelværk, reparation af motor og en række andre arbejder på løsøre eller fast ejendom.
127. Litra b i §3, stk. 4, og i fravalgsalternativet omfatter de tilfælde, hvor en ting er oparbejdet under anvendelse af sikredes produkt eller ydelse. Stof konfektioneres til bukser, limtræ udskæres til vinduesrammer, af papirmasse fremstilles papir, o.s.v. Litra b omfatter også foder til dyr. Der er ikke nogen skarp grænse mellem, hvad der falder ind under henholdsvis litra a og litra b. Karakteristisk for de to tilfældegrupper er, at sikredes produkt eller ydelse på en eller anden måde indgår i den fremstillede ting m.v.
128. Litra c i §3, stk. 4, og i fravalgsalternativet vedrører tilfælde, hvor sikredes produkt eller ydelse benyttes til fremstilling eller behandling m.v. af en ting. Litra c adskiller sig fra litra a og b ved, at sikredes produkt eller ydelse alene benyttes under fremstillingen eller behandlingen af en ting og ikke indgår i den fremstillede eller behandlede ting. Som eksempler kan nævnes et anlæg til bilvask, en rensermaskine, et strygejern, en pladespiller, en maskine til fremstilling af papæsker o.s.v. samt hertil svarende ydelser.
129. Er dækning efter §3, stk. 4, ikke fravalgt, omfatter forsikringen i de i litra a-c nævnte tilfælde sikredes ansvar for skade på eller tab vedrørende den fremstillede eller behandlede ting, som forvoldes af sikredes produkter eller ydelser. Bortset fra kravet om, at der skal foreligge en tingskade, ydes der kun dækning efter §3, stk. 4, hvis betingelserne for produktansvars-dækning efter §3, stk. 1, er opfyldt. Skaden eller tabet skal således være forvoldt, efter at sikredes produkt eller ydelse er bragt i omsætning eller præsteret, jfr. herom note 85-88. Skaden eller tabet skal være for-

voldt under udøvelse af den i policen nævnte virksomhed, jfr. herom note 90, og af et produkt eller en ydelse, som er angivet i policen, jfr. herom note 91-98.

130. Undtagelserne i §3, stk. 2, anfægtes ikke af §3, stk. 4, jfr. note 122. Fremstiller sikrede f.eks. højdemålere til fly, vil der ikke efter §3, stk. 4, være dækning for de skader og tab, som er undtaget fra dækning i §3, stk. 2, litra b, jfr. herved note 99 med eksempel 31 og note 105.
131. Dækning efter §3, stk. 4, vedrører ligesom efter §3, stk. 1, kun erstatningsansvar, jfr. herved note 83. Der ydes imidlertid ikke dækning for al skade og tab vedrørende den fremstillede eller behandlede ting. Dækningen er begrænset til sikredes ansvar for det direkte tab forbundet med, at den fremstillede eller behandlede ting på grund af sikredes produkt eller ydelse må kasseres, repareres, er blevet dyrere at fremstille eller arbejde eller mindre værd. Erstatningsreglerne er afgørende for, hvilken foranstaltning der i kraft af de tekniske, økonomiske og kommercielle forhold i det enkelte tilfælde ifaldes ansvar for. Dækning ydes kun for den fremstillede eller bearbejdede tings værdiforringelse, de yderligere fremstillings- eller bearbejdningsomkostninger eller selve reparationsudgiften. Andre omkostninger og tab dækkes ikke efter §3, stk. 4. Det følger heraf, at der maksimalt kan blive tale om at erstatte værdien af den fremstillede ting uden defekt, og indirekte, at følgeudgifter som nævnt i §3, stk. 3, 2. pkt., ikke dækkes. Har forsikringstager f.eks. leveret en komponent til en maskine, hvis kapacitet bliver mindre end den skulle være som følge af en defekt ved komponenten, falder ansvaret for udskiftning af komponenten, men ikke ansvaret for et eventuelt produktionsstab, ind under §3, stk. 4.

Eksempel 38

Forsikringstager fremstiller plastemballage og har bl.a. påtaget sig løbende levering af poser af plastlaminat til en gærfabrikant til indpakning af tørgær. Som følge af de først leverede posers manglende lufttæthed sker der udtørring af gæret, og den pågældende produktion må kasseres. Gærfabrikanten foretager i den periode, som medgår til opklaring af årsagen til og forebyggelse i fremtidig produktion af posernes manglende lufttæthed, indkøb af tilsvarende emballage hos en anden plastfabrik til en højere pris. Forsikringstagers ansvar for denne merudgift for køber er ikke dækket under forsikringen. Tabet er ikke direkte knyttet til de allerede leverede, skadevoldende plastposer, men er derimod en umiddelbar følge af de fremtidige leverancers udeblivelse. Dækningen efter §3, stk. 4, omfatter kun værdien af det parti, som blev kasseret i kraft af de defekte plastposer. Havde dækning efter §3, stk. 4, været fravalgt, ville skaden på det indpakkede gær heller ikke være dækket.

Eksempel 39

Forsikringstager leverer til en tobakshandler en cigaretautomat, der imidlertid beskadiger pakningerne, når de trækkes ud. Som følge heraf må automaten tages ud af drift, hvorved tobakshand-

leren lider et omsætningstab. Dette tab er ikke dækket under forsikringen. Dækningen efter §3, stk. 4, omfatter kun ansvaret for de beskadigede pakninger.

132. I de tilfælde, hvor sikredes produkt eller ydelse har forvoldt skade på eller tab vedrørende ting som nævnt i litra a og b, fradrages værdien af sikredes produkt eller ydelse uden defekt i den erstatning, som ydes for den fremstillede tings værdiforringelse m.v., jfr. herved princippet i §3, stk. 2, litra a.

Eksempel 40

Forsikringstager leverer billedrør til fjernsyn. Efter et parti fjernsyns færdiggørelse viser det sig, at billedrørene er kassable og derfor må udskiftes. Sikredes ansvar for denne udgift dækkes efter §3, stk. 4, med fradrag af prisen for fejlfrie billedrør.

Denne fradragsregel stemmer helt overens med princippet i §3, stk. 2, litra a, i de tilfælde, hvor færdigvaren er totalskadet eller må kasseres. Fuldstændig overensstemmelse foreligger derimod ikke i alle tilfælde, hvor det dækningsberettigede tab – inden for det maksimum som sættes af værdien af den fremstillede ting uden defekt – opgøres til dennes værdiforringelse eller til merfremstillings- eller reparationsudgiften. I nogle af disse tilfælde kan den del af tabet, som direkte vedrører sikredes produkt og ikke den fremstillede ting i øvrigt, nemlig godt være mindre end værdien af sikredes produkt uden defekt. Ofte vil det imidlertid ikke være muligt at foretage en sådan opsplitning af tabet. En fradragsregel, som gik ud på, at der alene skulle foretages fradrag for den del af tabet, som direkte kunne siges at vedrøre sikredes produkt, ville således være vanskelig at administrere i praksis. Dette gælder dog ikke i alle komponenttilfælde, hvor defekten ved sikredes produkt nødvendiggør reparation af den fremstillede ting. I sådanne tilfælde kan det endvidere forekomme, at den del af den samlede reparationsudgift, som vedrører udbedring af defekten ved sikredes produkt, udgør et betydeligt mindre beløb end værdien af sikredes produkt uden defekt. Når et dækningskrav udløses under §3, stk. 4, i anledning af en sådan reparation, skal fradragsreglen i §3, stk. 4, fortolkes i overensstemmelse med princippet i §3, stk. 2, litra a, således at alene den udgift, som medgår til udbedring af defekten ved sikredes produkt, fratrækkes den i øvrigt dækningsberettigede reparationsudgift.

Eksempel 41

Forsikringstager leverer en elektrisk komponent til en maskine, som på grund af en defekt ved et relæ i komponenten løber varm, hvorved nogle lejer beskadiges. Komponentens værdi uden defekt er 100.000 kr., værdien af en maskine som den fremstillede uden defekt er 1.000.000 kr. Den samlede reparationsudgift beløber sig til 200.000 kr., heraf 5.000 kr. til udskiftning af det defekte relæ i komponenten og de resterende 195.000 kr. til udbedring af skaderne på lejerne. Reparationsudgiften på 200.000 kr. erstattes med fradrag af de 5.000 kr., som medgår til

udskiftning af relæet (og altså ikke med fradrag af de 100.000 kr., som er værdien af en fejlfri komponent).

Den i eksempel 41 illustrerede modifikation finder kun anvendelse i komponenttilfælde og kun i relation til en i øvrigt dækningsberettiget reparationsudgift, når det som i eksemplet uden videre er muligt at udskille den del af den samlede reparationsudgift, som vedrører udbedring af defekten ved sikredes produkt. Fradragsreglen skal således anvendes efter ordlyden i andre komponenttilfælde. Det er i komponent/reparationstilfælde imidlertid op til forsikringsselskabet at godtgøre, at der ikke med rimelighed kan ske en opsplitning af reparationsudgiften som nævnt.

Fradragsreglen skal ligeledes anvendes efter ordlyden i ingrediensstilfælde og i tilfælde, hvor det dækningsberettigede tab udløses af en defekt ved en af sikrede præsteret ydelse. Det bemærkes herved, at det for komponenttilfælde karakteristiske er den leverede råvares teknisk/økonomiske udtagelighed af færdigvaren, og at overgangen til ingrediensstilfælde (som f.eks. mel i brød) er flydende.

Fradragsreglen skal endvidere anvendes efter ordlyden, hvor tabet består i den fremstillede tings merfremstillingsudgift eller værdiforringelse.

133. I de tilfælde, hvor den fremstillede ting m.v. totalskades eller må kasseres, opgøres den værdi, som erstattes efter §3, stk. 4, i overensstemmelse med principperne i forsikringsaftalelovens §§ 37 og 38, hvorefter det i almindelighed er genanskaffelsesværdien, som skal erstattes, men imidlertid salgsprisen, hvis det drejer sig om genstande, den erstatningsberettigede selv har fremstillet, dog med fradrag for regelmæssige salgskostninger, undgået handelsrisiko samt fordelen ved kontant betaling.

Eksempel 42

Sikrede leverer et smagsstof til fabrikation af småkager. Det fremstillede parti mugner som følge af bakterier i smagsstoffet. En del af partiet befinder sig på småkagefabrikantens lager, en del hos detailhandlerne. Hele partiet må kasseres. Værdien af den del, som befinder sig i detailhandelen, kan fastsættes til genanskaffelsesprisen, værdien af den øvrige del til småkagefabrikantens salgspris (lig detailhandlerens genanskaffelsespris) med fradrag for salgskostninger m.v. Det er således sikredes ansvar for disse værditab med fradrag af værdien af smagsstoffet i fejlfri stand, som dækkes efter §3, stk. 4.

134. Den ligestilling af skade på og tab vedrørende selve værdien af en fremstillet ting, som er sket i §3, stk. 4, og det hertil knyttede fravalgsalternativ, medfører i forhold til de hidtil gældende vilkår som nævnt en udvidelse af dækningen, hvis §3, stk. 4, ikke er fravalgt, og omvendt en begrænsning af dækningen, hvis fravalgsalternativet er foretrukket, jfr. note 123-124. Betydningen heraf kan illustreres ved hjælp af de foran i note 4 gengivne eksempler, herunder eksempel 1 og 2 om huirumsisoleringsmateriale. Er dækning efter §3, stk. 4, ikke fravalgt, vil ansvaret for re-

parationsudgiften i begge tilfælde være dækket med fradrag af værdien af fejlfrit isoleringsmateriale. Ansvar i eksempel 2 for ekstraudgifter som følge af midlertidig fraflytning dækkes ikke efter §3 (men eventuelt efter §4). Er dækning efter §3, stk. 4, omvendt fravalgt, vil ansvaret for udbedring ikke være dækket, hverken i eksempel 1 eller eksempel 2. Hvad der her er anført om eksempel 1 og 2, gælder helt tilsvarende for eksempelparrene 3-4, 5-6 og 7-8. Betydningen af, hvad der vælges - dækning efter §3, stk. 4, eller fravalgsalternativet - kan illustreres af en række andre eksempler:

Eksempel 43

Forsikringstager leverer 30.000 m farvet buksestof. Efter konfektionering viser det sig, at der er fejl i farvningen, således at bukserne må sælges som partivare med betydeligt tab. Efter de hidtidige vilkår beror dækningen på, om der foreligger en tingskade på noget andet end det leverede stof, hvilket næppe kan antages. Efter de nye vilkår beror dækningen på, om §3, stk. 4, er fravalgt eller ej. Er dækning efter §3, stk. 4, ikke fravalgt, vil der være dækning for ansvaret for det fremstillede partis mindre værdi med fradrag af prisen for fejlfrit stof.

Eksempel 44

Forsikringstager leverer 2. classes klinker i stedet for 1. classes, hvilket først opdages efter indstøbning i og nogen tids brug af badeværelsesgulv. Udgiften til udskiftning er ikke dækket under de hidtidige vilkår, da der ikke foreligger en tingskade, men er derimod dækket under de nye (med fradrag for klinkerne), medmindre §3, stk. 4, er fravalgt.

Eksempel 45

Forsikringstager leverer en komponent til fjernsyn. Efter nogen tids brug kortslutter komponenten. I de fleste tilfælde sker der ikke andet og mere end, at komponenten »smelter«, hvilket hindrer fjernsynet i at fungere, men ikke i øvrigt indvirker på fjernsynets øvrige dele. I enkelte tilfælde fører et gnistspring ved nedsmeltningen imidlertid til, at der går ild i fjernsynet. I ganske få tilfælde breder ilden sig fra fjernsynet, hvorved en række andre genstande bliver brandskadede. Under de hidtidige vilkår er der dækning for de brændte fjernsyn og øvrige brandskadede genstande, men ikke dækning for udskiftning af den defekte komponent, hvad enten den er »smeltet« eller ej, da der i sidstnævnte tilfælde ikke foreligger en tingskade, i førstnævnte kun på selve det leverede produkt. Efter de nye vilkår vil der være dækning for de øvrige brandskadede genstande efter §3, stk. 1. I øvrigt beror dækningen på om §3, stk. 4, er fravalgt. Er §3, stk. 4, fravalgt vil der ikke være yderligere dækning. Er §3, stk. 4, ikke fravalgt, vil ansvaret for værdien af de brændte fjernsyn og for udgiften til udskiftning af komponenten være dækket med fradrag af komponentværdien.

Eksempel 46

Et fryse/pakkehus påtager sig for et slagteri at opbevare og pakke slagteriets kød samt ved pakning at mærke kødet med sidste forbrugsdag. Ved en fejl stemples en sending pakker med 1986 i stedet for 1987. Denne sendings udenlandske køber afviser sendingen, som returneres til Danmark, hvor kødet - for at kunne sælges på det danske marked - må skæres op på ny. Efter de hidtidige vilkår ville fryse/pakkehusets ansvar ikke være dækket, da forkert datomærkning ikke udgør en tingskade. Efter de nye vilkår vil der derimod være dækning under §3, stk. 4, for det eventuelle ansvar for udgiften ved den fornyede opskæring.

Eksempel 47

Ved en fejl leverer forsikringstager vinterrug i stedet for vårrug. Sået om foråret kan vinterrug spire og vokse op, men ikke sætte aks og korn, hvorved landmanden lider et afgrødetab. Ansvar for herfor er ikke dækket under de hidtidige vilkår, da der ikke foreligger en tingskade. Da der foreligger et tab vedrørende en ting (korn), som sikredes produkt (frø) er oparbejdet til, falder ansvaret derimod ind under de nye vilkårs §3, stk. 4.

135. Hvis en underleverandør leverer en komponent, som af en færdigvareproducent indbygges i en maskine, der leveres til en fabrik, som benytter den i sin produktion, kan en defekt ved maskinkomponenten medføre et skades- og tabsforløb, hvor dækningen under henholdsvis underleverandørens og færdigvareproducentens forsikring beror på henholdsvis §3, stk. 1, og §3, stk. 4. Noget sådant gælder også, hvis en maskinfabrik leverer en emballeringsmaskine til en fabrik, og maskinen er defekt.

Eksempel 48

En maskinfabrik leverer en maskine til udstansning af plastikdunke til en plastfabrik, som under anvendelse af denne maskine fremstiller et parti dunke til en syrefabrik. Disse dunke får en fyldningsfejl som følge af en defekt ved stansemaskinen. Dette opdages kort efter påfyldning på syrefabrikken, idet dunkene på grund af fyldningsfejlen begynder at lække, hvorved der sker skade på syrefabrikkens lager. Såvel maskinfabrikkens som plastfabrikkens ansvar for syreskaderne beror på §3, stk. 1. Det samme gælder maskinfabrikkens ansvar for den tabtgåede syre, mens plastfabrikkens ansvar herfor beror på §3, stk. 4. §3, stk. 4, er ligeledes afgørende for, om plastfabrikken kan få dækket ansvar for udgiften til omhældning på fejlfrie dunke - i givet fald med fradrag for de kassable dunkes værdi. Maskinfabrikkens ansvar for kassation af de fremstillede dunke beror ligeledes på §3, stk. 4, mens det beror på §4, om ansvar for udgiften til omhældning i øvrigt er dækket under den af maskinfabrikken tegnede forsikring.

136. Skade på en af sikrede behandlet eller bearbejdet ting, som sker efter hvervets udførelse som følge af dette, omfattes af §3, stk. 1. Sådant skade er ikke undtaget fra dækning i §3, stk. 2, litra f, jfr. note 113. Er dækningen af ansvar for sådan skade imidlertid fravalgt som angivet i note 113, dækkes den ikke, selv om den måtte falde ind under §3, stk. 4, litra a, jfr. note 130. For en virksomhed, som får en løsøregenstand overgivet med henblik på bearbejdning eller behandling, vil fravalg som anført i note 113 medføre, at dækningstilsagnet i §3, stk. 4, er uden praktisk betydning, da virksomhedens bearbejdning eller behandling vedrører og indgår i den overgivne genstand - og normalt i hele den angivne genstand, jfr. herved note 51.
137. Er der ikke som anført i note 113 sket fravalg af dækning for skade på en af sikrede behandlet eller bearbejdet ting, som sker efter hvervets udførelse som følge af dette, omfattes ansvaret for sådan skade af §3, stk. 1, som imidlertid fraviges i §3, stk. 4, og det hertil knyttede fravalgsalternativ. I det omfang behandlingen indgår i den bearbejdede ting, og der som følge af behandlingen indtræder skade på eller tab vedrørende værdien af den behandlede ting, beror dækningen af ansvaret herfor på §3, stk. 4, henholdsvis fravalgsalternativet hertil.

Eksempel 49

En skibsmotor indleveres til forsikringstager til hovedreparation omfattende adskillelse af motoren, kontrol af samtlige dele, udskiftning af nogle, rensning og justering af andre, samt samling og efterjustering m.v. Efter tilbagelevering brænder motoren sammen som følge af nedslidning af en originaldel, som forsikringstager i forbindelse med reparationen burde have udskiftet. Skibet må søge havn, og forsikringstager må betale erstatning for den ødelagte motor samt for skibets liggetid under udskiftningen. Er forsikringen tegnet med dækning efter §3, stk. 4, vil værdien af den ødelagte motor med fradrag af værdien af hovedreparationen uden defekt kunne kræves erstattet under forsikringen. Liggetidstabet falder derimod uden for forsikringen. Er omvendt dækning efter §3, stk. 4, fravalgt, vil ansvaret for de opståede skader og tab i det hele falde uden for forsikringen.

Fravalg af dækning efter §3, stk. 4, indebærer således, at der - uanset at der ikke er sket fravalg som anført i note 113 - ikke ydes dækning for skade på ting, som sikrede har behandlet, hvis skaden skyldes behandlingen, og denne kan siges at indgå i tingen som anført i litra a.

Afværgelse af skade

§4. Forsikringen dækker ikke skade, hvis indtræden sikrede forsætligt eller groft uagtsomt har undladt af afværge.

Stk. 2

Opstår der en umiddelbar fare for, at en skade omfattet af forsikringen vil indtræde, dækker forsikringen med den i policen herfor særskilt angivne dækningssum de udgifter og tab, som er forbundet med foretagelse af de til farens afværgelse nødvendige foranstaltninger, hvad enten vedkommende foranstaltning træffes af sikrede eller af en tredjemand, over for hvem sikrede er ansvarlig.

Stk. 3

For så vidt angår afværgelse af fare for indtræden af en af §3 omfattet skade, dækker forsikringen dog ikke udgifter eller tab forbundet med foretagelse af foranstaltninger som nævnt i §3, stk. 3, litra a, selv om de foretages med henblik på afværgelse af fare. Det samme gælder udgifter eller tab, som er forbundet med en undersøgelse af, om et produkt eller en ydelse er defekt, eller om der foreligger fare som anført i nærværende paragrafs stk. 2, eller som er en følge af, at et defekt produkt eller en defekt ydelse ikke kan anvendes.

Overskrift

138. Bestemmelsen angår dækningen i tilfælde, hvor der er eller har været mulighed for at afværge eller begrænse en i øvrigt dækningsberettiget skade. I stk. 1 undtages fra dækning sådan skade, som sikrede kunne og burde have afværget, jfr. nærmere note 139-140. Der påhviler således sikrede en pligt til fareafværgelse og tabsbegrænsning. Til gengæld dækker forsikringen udgifter og tab, som opstår ved fareafværgelse som angivet i stk. 2 og 3, jfr. nærmere note 141-152.

Stk. 1

139. Af bestemmelsen følger i overensstemmelse med forsikringsaftalelovens § 52, at sikrede, når en erstatningsansvarsudløsende skade truer eller er indtrådt, skal gøre, hvad der inden for rimelighedens grænser er muligt, for at afværge eller begrænse skaden. Forsætlig eller groft uagtsom tilsidesættelse af denne fareafværgelsespligt afskærer sikrede fra at kræve en ellers dækningsberettiget skade erstattet under forsikringen i det omfang, hvori de fareafværgende foranstaltninger, som sikrede burde have foretaget, ville have forebygget eller begrænset skaden.

Eksempel 50

En vinduesfabrikant, hvis forsikring er tegnet med fravalg af §3, stk. 4-dækning, har specialfremstillet et parti vinduer til et større boligbyggeri opført af et boligselskab. Et af disse falder ud og ned på fortovet, hvor det smadres, men heldigt nok ikke forvolder skade i øvrigt. Fabrikanten afholder udgiften til isætning af et nyt vindue. Han undersøger samtidig de leverede vinduer og bliver opmærksom på, at uheldet skyldes, at vinduernes

beslag er for svage. Han undlader imidlertid at foretage noget i den anledning for ikke at gå glip af en lignende ordre vedrørende et andet byggeri, hvorom der er indledt forhandling med boligselskabet. Kort tid senere falder nok et vindue ud som følge af de for svage beslag og rammer en forbipasserende, som kommer alvorligt til skade. Denne skade må anses for en skade, vinduesfabrikanten forsætligt eller groft uagtsomt har undladt at afværge, hvorfor den ikke er dækket under forsikringen.

140. Om udelukkelse af dækning på grund af sikredes subjektive forhold (forsæt, grov uagtsomhed m.v.) er der en generel bestemmelse i §8. I note 202 redegøres nærmere for forholdet mellem denne og §4, stk. 1.

Stk. 2

141. Selv om der ikke er indtrådt en dækningsberettiget skade, er udgifter og tab forbundet med afværge af en fare for en sådan skades indtræden, uanset §2, stk. 4, og §3, stk. 3, 1. pkt., dækket i det i §4, stk. 2, jfr. stk. 3, angivne omfang.
142. Udgifter og tab ved fareafværgende foranstaltninger dækkes kun, hvis der som angivet i forsikringsaftalelovens §52 foreligger en umiddelbar fare for, at en risiko vil materialisere sig i en dækningsberettiget skade. Dækning af udgifter til fareafværge forudsætter således, at der er tale om en ekstraordinær situation, hvor faren er akut og kræver omgående indgreb af ekstraordinær karakter. Faren skal altså være overhængende, have fortættet sig på en sådan måde, at skaden må befrygtes at være umiddelbart forestående, hvis ikke der øjeblikkeligt sættes ind med særlige foranstaltninger.

Eksempel 51

En fabrikant af limtræ, hvis forsikring er tegnet med fravalg af dækning efter §3, stk. 4, leverer nogle limtræsbjælker til oplægning under taget på en gymnastiksal (jfr. eksempel 7). Et par år efter bjælkernes montering og gymnastiksalens ibrugtagning begynder bjælkerne at vise tegn på delaminering. Det må forudses, at delamineringsprocessen vil fortsætte og med tiden føre til revnedannelser i bjælkerne og i sidste ende tagets nedstyrtning. På det tidspunkt, hvor denne risiko for skade opdages, foreligger der ikke en sådan akut situation, at omgående indgreb er nødvendigt, og der foreligger derfor ikke i forsikringens forstand en umiddelbar fare (for skade på person eller andre ting end gymnastiksalen). Udgifterne til fareafværge er derfor ikke dækningsberettigede efter §4, stk. 2. - Havde forsikringen været tegnet med dækning efter §3, stk. 4, ville limtræsfabrikantens ansvar for reparationsudgiften derimod være omfattet af dækningen efter §3, stk. 4 (med fradrag af reparationsudgiften vedrørende bjælkerne).

143. Foreligger der en umiddelbar fare som angivet i note 142, dækker forsikringen de udgifter og tab, som er en følge af foranstaltninger til afværge af denne fare. Det følger heraf -, i overensstemmelse med forsikrings-

aftalelovens §53, stk. 1 – dels at der skal være tale om foranstaltninger af en vis ekstraordinær karakter, dels at der kun er dækning for de udgifter og tab, som opstår ved indgreb mod den umiddelbare fare, ikke for de udgifter og tab, som f.eks. opstår ved sikring af et defekt produkts farefrie brug. Hvad der dækkes, er alene udgifter og tab ved den umiddelbare fares eliminerings, ikke omkostningerne ved etableringen af den situation, som ville have foreligget, hvis faren ikke var opstået.

Eksempel 52

En plastfabrik leverer et parti plastslanger til en landbrugsmaskinfabrik, der benytter slangen i tværtrugsfodringsanlæg til vandfremførsel. Efter levering og isætning af plastslangen viser det sig, at den ikke kan holde til det forudsatte tryk. For at afværge vandskade ved slangebrud i allerede solgte anlæg sættes ind med henblik på opsporing af de solgte anlæg og udkørsel til de pågældende landmænd for afmontering af den defekte slange og påmontering af fejlfri. Til afværgelse af risikoen for vandskade er opsporing af anlæg med defekt slange og orientering af bruger om faren samt instruktion om at undlade brug de foranstaltninger, som er nødvendige. De udgifter, som er forbundet hermed, er dækningsberettigede under §4, stk. 2. Alt hvad der kræves til afværgelse af den umiddelbare fare ved fortsat brug, er, at sådan brug undlades ved at lukke for vandet. Det er alene udgiften til sikring heraf, der dækkes. Det tab, der måtte opstå ved at tage anlægget ud af normal drift, f.eks. til manuel fodring og vanding, dækkes ikke. Udgiften ved at skifte slangen ud dækkes heller ikke (en udgift, som imidlertid kan være dækket efter §3, stk. 4, dog kun selve reparationsudgiften, ikke udgifter til kørsel, og i øvrigt med fradrag af slangens værdi).

Eksempel 53

Forsikringstager har på opdrag af et fjernvarmeværk leveret og nedgravet en hovedledning til fremførsel af varmt vand. Som følge af en defekt samlemuffe opstår der en læk, hvorfor en del af det gennemstrømmende vand strømmer ud med risiko for sammenstyrtning af bygninger ved underminering. Af forsyningsmæssige grunde, herunder risikoen for frostskafer, er det ikke muligt at afværge risikoen for sammenstyrtning af bygninger ved at lukke for fjernvarmefremførsel. Det er derfor nødvendigt straks at få gravet ned til den defekte muffe og forebygge den truende skade, f.eks. ved udledning af det udstrømmende vand til kloak eller ved at få stoppet lækken. Udgiften hertil vil være dækket under §4, stk. 2 (derimod ikke udgiften til at bringe rørsystemet i orden, jfr. §4, stk. 3).

Eksempel 54

Efter fremstilling og salg af en serie narkoseapparater opdager forsikringstager en indbygget svaghed, som kan medføre at ilt bliver opblandet med en betydelig mængde kvælstof. Det er nødvendigt til afværgelse af skade på patienter omgående at få givet besked til hospitalerne, hvor de solgte apparater bruges, at

apparaterne straks skal tages ud af brug. Udgiften hertil - f.eks. udgiften til telegram eller telexmeddelelse - er dækket under §4, stk. 2. Udgiften til udsendelse af montør til udbedring af defekten er derimod ikke dækket under forsikringen.

Eksempel 55

En medicinalfabrik opdager, at et parti søsygepiller er blevet forurenset med et særdeles giftigt tilsætningsstof. Udgiften til udsendelse af advarsler og opfordring om aflevering til apoteker med henblik på destruktion er dækket under §4, stk. 2 (derimod ikke udgiften til indsamling og destruktion, jfr. §4, stk. 3).

144. Det er en forudsætning for dækning af udgifter og tab ved fareafværgende foranstaltninger efter §4, stk. 2, at selskabet ville være dækningspligtig, såfremt den truende skade blev realiseret. Heraf følger, at f.eks. udgifter til afværgelse af fare for havari af luftfartøj eller »off-shore«-installation ikke dækkes i de tilfælde, hvor faren skyldes produkter eller ydelser som nærmere angivet i §3, stk. 2, litra b og c. Tilsvarende gælder, at opdages det under udførelse af et arbejde, at dets fortsættelse uundgåeligt vil føre til skade, vil de tab, som følger af arbejdets indstilling, ikke være dækket. Den skade, som undgås, ville nemlig være forsætligt forvoldt, hvis arbejdet var fortsat, og derfor være afskåret fra dækning efter §8, stk. 1.
145. Er dækning efter §3, stk. 4, fravalgt, vil der ikke være dækning for udgifter eller tab forbundet med afværgelse af en umiddelbar fare for indtrædelse af en skade eller et tab omfattet af §3, stk. 4, da realiseringen heraf i kraft af fravalget ikke udløser noget krav. Er dækning efter §3, stk. 4, ikke fravalgt, og opstår der i kraft af en defekt ved en af sikrede leveret ingrediens eller komponent en umiddelbar fare for skade på eller tab vedrørende færdigvaren som nærmere angivet i §3, stk. 4, litra a eller b, beror dækningen ikke på §4, stk. 2, men på §3, stk. 4, hvorunder dækningskrav udløses ved fremstillingen. For dækningen under §3, stk. 4, er det uden betydning, om skaden eller tabet indtræder umiddelbart ved fremstillingen eller er nogen tid om at udvikle sig, ligesom det i sidstnævnte tilfælde er uden betydning, om udviklingen på et tidspunkt repræsenterer en umiddelbar fare for (yderligere) skade på eller tab vedrørende den fremstillede ting eller ej, jfr. herved eksempel 51 og 52. Dog kan §4, stk. 1, medføre en begrænsning af det krav, som kan forlanges erstattet efter §3, stk. 4, hvis sikrede har tilsidesat pligten til at begrænse skaden eller tabet, jfr. note 139. Havde forsikringen i eksempel 50 således været tegnet uden fravalg af dækning efter §3, stk. 4, ville sikrede ikke kunne få erstatning for de merudgifter, der følger af, at vinduerne falder ud efter at han er blevet opmærksom på risikoen herfor.

Eksempel 56

En rørfabrikant leverer rør til brug for et gulvvarmeanlæg i et badeværelse. Nogen tid efter husets ibrugtagning viser det sig, at de er defekte og lækker. Omfattende skade på bygningen er truende. Dækningen beror på, om §3, stk. 4, er fravalgt eller ej. Er dækning efter §3, stk. 4, fravalgt, er skade på bygningen ikke

dækket, hvorfor udgifter til afværgelse af sådan skade heller ikke dækkes. Er dækning efter §3, stk. 4, ikke fravalgt, udløses et dækningskrav under §3, stk. 4, i det øjeblik, hvor rørene indføjes i bygningen, hvorfor der ikke opstår spørgsmål om at anvende §4, stk. 2.

146. Det er uden betydning, om de fareafværgende foranstaltninger iværksættes af sikrede eller en tredjemand, over for hvem sikrede er ansvarlig. Afgørende er, hvad der afværges, ikke hvem der afværger. Det, der forebygges, skal være en skade, som sikrede ville være ansvarlig for, og som af den grund ville udløse et dækningskrav under forsikringen. Træffes de nødvendige foranstaltninger af en anden end sikrede, som derved påføres udgifter eller tab, dækkes disse i samme omfang som hvis sikrede selv havde truffet de pågældende foranstaltninger. Det er dog en forudsætning, at sikrede er erstatningsansvarlig overfor den pågældende tredjemand for de udgifter og tab, som han lider i kraft af det fareafværgende indgreb.
147. Dækning af fareafværgelsestab efter §4, stk. 2, forudsætter en herfor i policen særskilt fastsat dækningssum. Denne sum angiver, hvad forsikringsselskabet maksimalt kan komme til at betale i fareafværgelseserstatning. Dette gælder uanset, hvad dækningssummen for realiserede skader er. Er dækningssummen for fareafværgelse f.eks. ½ mill. kr., for realiserede skader f.eks. 5 mill. kr., og har det til afværgelse af en truende skade på 5 mill. kr. været nødvendigt at ofre 1 mill. kr., kan der ikke kræves mere end ½ mill. kr. af selskabet. Dette skal imidlertid ses i lyset af, at var skaden på 5 mill. kr. ikke afværget uanset sikredes kendskab til risikoen og mulighed for forebyggelse, ville den i sin helhed være udelukket fra dækning.
148. I en situation, hvor en skade truer, og hvor sikrede kontakter forsikringsselskabet med henblik på en stillingtagen til, hvilke foranstaltninger der bør træffes, indebærer selskabets teknisk prægede rådgivning ikke i sig selv nogen accept af, at der foreligger en umiddelbar fare, og at de foranstaltninger, som anbefales truffet, er nødvendige til afværgelse af en sådan fare. Uanset sådan forsikringsselskabsmedvirken påhviler det fortsat sikrede at bevise, at betingelserne for dækning efter §4, stk. 2, er opfyldt. Det er derfor tilrådeligt så hurtigt som muligt med forsikringsselskabet at få afklaret, om forsikringsselskabet vil dække de foranstaltninger, der drøftes, under forsikringen. Men selv om forsikringsselskabet ved sådan henvendelse udtrykkeligt har bekræftet, at faren er umiddelbar, og at de derefter foretagne foranstaltninger er nødvendige til farens afværgelse, ydes kun dækning inden for fareafværgelsesdækningssummen.

Stk. 3

149. Som anført i note 143 er der efter §4, stk. 2, alene dækning for de udgifter og tab, som opstår ved foretagelse af de ekstraordinære indgreb, som er nødvendige til afværgelse af den umiddelbare fare. For produktansvarets vedkommende er risikoen for skade i de fleste tilfælde forbundet med sædvanlig brug af pågældende produkt. Den umiddelbare fare und-

gås derfor ved at undlade brug. Udgifter, som afholdes med henblik på sikring heraf, f.eks. indrykning af advarsel-mod-brug-annoncer, hvor bruger kredsen er stor og ukendt, falder ind under §4, stk. 2.

Når bortses fra ingrediens- og komponenttilfælde, jfr. §3, stk. 4, litra a og b, vil det i almindelighed ikke til den umiddelbare fares afværgelse være nødvendigt at hjemtage, genfremstille, omlevere, omgøre, reparere, tilintetgøre, bortfjerne eller at træffe tilsvarende foranstaltninger med hensyn til vedkommende produkt eller ydelse. I ingrediens- og komponenttilfælde kan f.eks. reparation derimod meget vel være påkrævet til afværgelse af en umiddelbar fare, men i disse tilfælde beror dækningen af udgiften hertil på §3, stk. 4, jfr. note 145.

Skulle det i øvrigt undtagelsesvist til afværgelse af den umiddelbare fare for en produktansvarsskade være nødvendigt at hjemtage, genfremstille, omlevere, omgøre, reparere, tilintetgøre, bortfjerne eller foretage noget tilsvarende med hensyn til et defekt produkt eller en defekt ydelse, jfr. herved eksempel 53, er udgifter og tab forbundet hermed undtaget fra dækning i §4, stk. 3, 1. pkt. Dette gælder, uanset om foranstaltningerne træffes af sikrede eller en anden, f.eks. et senere led i omsætningskæden, og uanset om sikrede måtte være ansvarlig for et sådant leds udgifter og tab ved foranstaltninger som de nævnte, jfr. herved eksempel 55.

150. Som anført i note 149 er det ikke upraktisk at afværge en truende produktansvarsskade ved at indstille brugen af det defekte produkt eller den defekte ydelse. Er der f.eks. umiddelbar fare for, at en maskine vil eksplodere eller et gasfyr forbrænde gassen ufuldstændigt med deraf følgende udvikling af kulilte, afværges den umiddelbare fare ved at stoppe maskinen, henholdsvis lukke for gassen. I sådanne tilfælde kan der som følge af den umiddelbare fareafværgelse opstå et driftstab, tidstab, avancetab og lignende indirekte tab. Sådanne tab dækkes ikke. Efter §4, stk. 3, 2. pkt. in fine, undtages fra dækningstilsagnet i §4, stk. 2, udgifter og tab, som er en følge af, at et defekt produkt eller en defekt ydelse ikke kan anvendes.
151. I tilknytning til afværgelse af en umiddelbar fare for en produktansvarsskade kan der være behov for at iværksætte en undersøgelse af, om et produkt eller en ydelse er defekt. Noget sådant kan f.eks. komme på tale, hvor det opdages, at nogle, men ikke alle, produkter i en given produktionsserie er behæftet med en defekt af en sådan art, at de defekte produkter under sædvanlig brug repræsenterer en umiddelbar fare for indtrædelse af produktansvarsskader. I almindelighed kan faren afværges ved at sikre, at samtlige produkter i den pågældende serie tages ud af brug. Og i så fald vil der ikke efter §4, stk. 2, kunne forlanges dækning for udgifter og tab ved den efterfølgende undersøgelse af, hvilke produkter der faktisk er defekte. Skulle det imidlertid være nødvendigt til den umiddelbare fares afværgelse at foretage en undersøgelse som nævnt, er udgifter og tab forbundet hermed undtaget fra dækning i §4, stk. 3, 2. pkt.
152. Den pligt, der påhviler sikrede efter §4, stk. 1, til at afværge eller begrænse skader indebærer efter omstændighederne pligt til at foretage en undersøgelse af, om der foreligger en risiko for skade, som bør imødegås.

Udgifter og tab forbundet hermed dækkes ikke efter §4, stk. 1. I §4, stk. 3, 2. pkt., er der præciseret, at sådanne udgifter og tab ikke dækkes, selv om de er afholdt for at få opklaret, om der foreligger en umiddelbar fare som nævnt i §4, stk. 2, og har afdækket en sådan fare.

Aftaler om ansvar og erstatning

§5. Forsikringen dækker ikke ansvar, som følger af et tilsagn fra sikrede om en anden erstatningsydelse eller om et videregående ansvar end, hvad der følger af almindelige erstatningsregler. Findes tilsagnet i forsikringstagerens almindelige salgs- og leveringsbetingelser, og har selskabet godkendt tilsagnet, er et i dette begrundet ansvar for en af forsikringen i øvrigt omfattet skade dog dækket.

Stk. 2

Har forsikringstageren ved aftale fraskrevet sig ret til erstatning, dækker forsikringen ikke i det omfang, selskabets regresret herved begrænses, medmindre

- a) fraskrivelsen findes i forsikringstagerens almindelige indkøbsbetingelser, og selskabet har godkendt fraskrivelsen,*
- b) fraskrivelsen findes i de af forsikringstagerens leverandør anvendte salgs- og leveringsbetingelser, og disses indhold og anvendelse er i overensstemmelse med, hvad der er sædvanligt i et forhold som det foreliggende.*

Stk. 3

Har forsikringstageren i sine almindelige salgs- og leveringsbetingelser fraskrevet sig ansvar for formuetab omfattet af §3, stk. 3, litra b, og har selskabet godkendt denne fraskrivelse, dækker forsikringen sådant tab, der følger af en af §3, stk. 1, dækket person- eller tingskade, såfremt sikrede, uanset fraskrivelsen, er ansvarlig herfor.

Overskrift

153. Som anført i §2, stk. 1, og §3, stk. 1, dækker forsikringen sikredes erstatningsansvar, jfr. note 33-35 og 83. Den risiko, forsikringsselskabet overtager i kraft af tilsagnene i §2, stk. 1, og §3, stk. 1, om dækning af sikredes erstatningsansvar, kan i flere henseender påvirkes af sikrede gennem indgåelse af aftaler med andre end selskabet, f.eks. leverandører og kunder. Hovedformålet med §5 er at styre den med sikredes indgåelse af erstatningsansvarsrelevante aftaler forbundne risiko for forsikringsselskabet og herunder navnlig at beskytte selskabet mod, at dets risiko øges ved indgåelse af sådanne aftaler.

Stk. 1

154. Det erstatningsansvar, forsikringen dækker, er det, som ifaldes efter almindelige retsregler. Forsikringen er ikke til hinder for, at sikrede i kraft af en aftale eller et tilsagn påtager sig andre eller videregående erstatningsforpligtelser end, hvad der følger af almindelige retsregler. I givet fald sker dette imidlertid for sikredes egen regning uden dækningskrav under forsikringen, jfr. §5, stk. 1, 1. pkt.
155. En aftaleretlig forpligtelse for sikrede gående ud på i tilfælde af skade at yde andet eller mere end, hvad sikredes ansvar efter almindelige regler

udmøntes i, foreligger f.eks., hvis sikrede har afgivet en garanti mod skade eller har lovet at betale erstatning i tilfælde af skade. Ansvar, der ifaldes alene i kraft af et sådant løfte, dækkes ikke. Forsikringen dækker heller ikke det videregående ansvar, som følger af, at sikrede har forpligtet sig til at udrede en erstatning eller bod, hvis størrelse ikke er relateret til det konkret lidte tab. Nogle eksempler på tilsagn af denne art skal nævnes:

Eksempel 57

Blandt de ansatte i produktionsafdelingerne på en kemikaliefabrik er der opstået uro og voksende frygt for snigende skader hidrørende fra længere tids arbejde med de stoffer, som anvendes i og fremkommer ved produktionen. For at modvirke denne frygt vedtager fabrikken efter omfattende drøftelse på alle niveauer en ny personalepolitik, hvis overordnede formål er tryghed, sundhed og et godt miljø. Som et led i denne personalepolitik lover fabrikken, hvis nogen ansat skulle blive ramt af en erhvervssygdom som følge af arbejde med de stoffer, der anvendes i eller fremkommer ved produktionen, at fordoble den erstatning den ansatte måtte have krav på efter arbejdsskadeforsikringsloven. Dette løfte om »dobbelts op« af ydelser, fabrikken ikke er erstatningsansvarlig for, jfr. arbejdsskadeforsikringslovens §55, er klart et tilsagn af den i §5, stk. 1, 1. pkt., omhandlede art. Det fritager i øvrigt ikke fabrikken fra at betale erstatning efter almindelige erstatningsregler i de tilfælde, hvor disse udløser krav, som ikke eller ikke fuldt ud dækkes under arbejdsskadeforsikringen; dækningen af dette erstatningsansvar påvirkes ikke af tilsagnet.

Eksempel 58

En trykkogefabrikant indrykker følgende annonce: »Kan en Trumfkoger eksplodere? Svaret er nej. Med garanti! Skulle en Trumfkoger nogensinde eksplodere, betaler vi ubetinget en erstatning på 100.000,- kr. og erstatter selvfølgelig enhver konkret forvoldt skade efter regning.« Tilsagnet om at erstatte enhver konkret forvoldt skade efter regning indebærer ikke i henseende til erstatningsudmåling andet og mere end almindelige erstatningsregler, hvorfor det i så henseende ikke påvirker sikredes krav på dækning under forsikringen. Tilsagnet kan imidlertid medføre, at fabrikanten findes ansvarlig også i tilfælde, hvor han efter almindelige erstatningsregler ville være ansvarsfri, og i så fald er der i medfør af §5, stk. 1, 1. pkt., ingen dækning under forsikringen. Det ubetingede løfte om at betale 100.000,- kr., selv om der ikke er sket skade, eller i tilfælde af skade oveni den erstatning, der kan kræves efter almindelige regler, er et tilsagn omfattet af §5, stk. 1, 1. pkt. (Eksemplet bygger på Østre Landsrets dom af 22. april 1954, Ugeskrift for Retsvæsen 1954 s. 818, om udlovning af en dusør på 5.000,- kr. til »den første, der kan få Trumfkogeren med fuldautomatisk sikring til at eksplodere«.)

156. Den betegnelse, hvorunder et produkt er solgt, og de oplysninger, der er givet om produktet, dets sammensætning, anvendelighed o.s.v., kan udløse erstatningsansvar efter de almindelige regler om produktansvar. Sådanne produktoplysninger vil samtidig i almindelighed indgå i leveringsaftalen og være udtryk for, hvilken ydelse der skal præsteres. Selv om meddelte produktoplysninger har karakter af et tilsagn, og selv om et produktansvar bygges herpå, er dette ansvar ikke undtaget fra dækning efter §5, stk. 1, 1. pkt. Sådanne tilsagn er ganske vist erstatningsretligt relevante, men indeholder ikke et særligt løfte om ansvar eller erstatning. Er bestemte produktegenskaber ikke blot oplyste, men udtrykkeligt garanterede, og indtræder der ansvar alene i kraft af garantien, indebærer denne et tilsagn som nævnt i §5, stk. 1, 1. pkt. Det samme gælder, hvis der til produktoplysninger knyttes tilsagn om at betale erstatning for skade, som måtte indtræde, hvis oplysningerne skulle vise sig at være forkerte. Har en producent f.eks. ikke blot deklareret sit produkts holdbarhed, men udtrykkelig garanteret denne, vil der ikke være dækning under forsikringen, hvis producenten kun findes ansvarlig i kraft af den afgivne garanti.
157. Når forsikringens produktsansvarsdel dækker produktion og salg af et produkt, er der til denne virksomhed naturligt knyttet retlig relevant information om produktet i markedsføring og aftaler m.v. De i denne information liggende tilsagn om produktkvalitet i videste forstand indebærer ikke en ansvarsrisiko, som går ud over, hvad der følger af almindelige retsregler. Hvad forsikringsselskabet har behov for beskyttelse mod, er, at sikrede ikke nøjes med at informere om sit produkt og indgå aftaler om dets egenskaber m.v., men f.eks. søger afsætningen fremmet ved hjælp af videregående løfter, som stiller en skadelidt bedre end han ellers ville være.
158. Ansvar begrundet i et tilsagn som nævnt i §5, stk. 1, 1. pkt., kan inddrages under forsikringens dækning, jfr. §5, stk. 1, 2. pkt. Betingelserne herfor er, at tilsagnet findes i forsikringstagerens almindelige salgs- og leveringsbetingelser, at det er godkendt af forsikringsselskabet, og at det ansvar, tilsagnet udløser, vedrører en af forsikringen i øvrigt omfattet skade.
159. Almindelige salgs- og leveringsbetingelser er sådanne skriftlige standardvilkår, som er udformet på forhånd med henblik på anvendelse overfor en flerhed af kunder.
160. Indsendelse af forsikringstagers almindelige salgs- og leveringsbetingelser til forsikringsselskabet er ikke tilstrækkeligt til at udløse dækning efter §5, stk. 1, 2. pkt. Hertil kræves forsikringsselskabets godkendelse af det tilsagn, som senere udløser ansvar, der uden tilsagnet ikke ville være ifaldet. I tvivlstilfælde er det op til forsikringstager at bevise, at den fornødne godkendelse er meddelt. Det er en forudsætning for dækning af ansvar i henhold til et godkendt tilsagn, at det i det ansvarsudløsende tilfælde er benyttet som led i forsikringstagerens almindelige salgs- og leveringsbetingelser. Det påvirker ikke dækningen under forsikringen, at forsikringstageren i en konkret handel ikke benytter sine almindelige salgs- og leveringsbetingelser, jfr. dog §5, stk. 3, men ansvar

i henhold til sådanne konkrete garantier, som i et sådant tilfælde i stedet måtte være aftalt, dækkes ikke.

161. Ansvar i henhold til et godkendt tilsagn dækkes kun, for så vidt angår en af forsikringen i øvrigt omfattet skade. Udløser et godkendt tilsagn f.eks. ansvar for skade forvoldt af et produkt, som ikke er angivet i policen, jfr. herved §3, stk. 1, med note 91-98, eller for skade eller tab, som er undtaget fra dækning i §3, stk. 2, eller stk. 3, er dette ansvar - uanset godkendelsen af tilsagnet - ikke dækket under forsikringen. Og er dækning efter §3, stk. 4, fravalgt, er der ikke dækning under forsikringen for skade eller tab omfattet af §3, stk. 4, selv om forsikringsselskabet har godkendt et tilsagn, som udløser ansvar for sådan skade eller tab.

Stk. 2

162. På en række områder kan forsikringstageren efter almindelige retsregler ifalde ansvar for en ikke-sikrets skadeforvoldelse, men således at forsikringstageren efter almindelige retsregler kan gøre regres mod den ikke-sikrede. F.eks. antages det, at færdigvareproducenten i relation til produktskader hæfter for underleverandørens ansvar for defekter ved underleverancen, således at skadelidte kan kræve erstatning af færdigvareproducenten, som herefter kan gøre regres mod underleverandøren. Forsikringen dækker forsikringstagerens erstatningsansvar uden hensyn til eksistensen af en ikke-sikret, mod hvilken forsikringstageren kan gøre regres. I så fald indtræder forsikringsselskabet imidlertid efter almindelige retsregler normalt i forsikringstagers adgang til at kræve erstatning af den ikke-sikrede. Forsikringens §5, stk. 2, skal ses på denne erstatningsretlige baggrund. Det følger nemlig af de nævnte regler, at forsikringstager kan påvirke forsikringsselskabets dækningsrisiko ved at give afkald på en ret til erstatning, han uden dette afkald ville have haft, og derved begrænse den regresret, forsikringsselskabet ellers ville have haft. §5, stk. 2, har til formål at beskytte forsikringsselskabet mod, at forsikringstager ved at indgå sådanne aftaler øger selskabets dækningsrisiko.
163. Efter §5, stk. 2, afskæres dækning under forsikringen i det omfang, hvori forsikringsselskabets regresret er begrænset som følge af, at forsikringstageren ved aftale har fraskrevet sig en ret til erstatning, han ellers ville have, jfr. dog litra a og b omtalt i note 165 og 166.

Eksempel 59

En importør af termokander indgår aftale med producenten om, at kanderne skal sælges under importørens varemærke, og at der gives et afslag i den ellers aftalte pris på 10% mod, at importøren accepterer at bære det fulde og endelige produktansvar for kanderne. Det ansvar, som importøren herefter måtte ifalde som følge af en fra producenten hidrørende defekt ved en kande, og som ikke kan videreføres til producenten i kraft af den indgåede aftale, vil ikke være dækket under importørens forsikring.

164. Findes fraskrivelsen i forsikringstagerens almindelige indkøbsbetingelser, d.v.s. på forhånd udarbejdede standardvilkår til anvendelse overfor

en flerhed af leverandører, og har forsikringsselskabet på forhånd godkendt fraskrivelsen, dækker forsikringen uanset, at forsikringsselskabets regresret er begrænset i kraft af fraskrivelsen, jfr. §5, stk. 2, litra a. Der foreligger ikke fornøden godkendelse, blot fordi forsikringstager har indsendt sine indkøbsbetingelser til forsikringsselskabet, jfr. herved note 160. Uanset godkendelse af en fraskrivelse som nævnt forudsætter dækning, at fraskrivelsen i vedkommende enkelttilfælde er benyttet som led i de almindelige indkøbsbetingelser. Individuelt aftalte fraskrivelser omfattes ikke af en godkendelse, og afskærer dækning som anført i note 163.

165. Alt afhængig af branche kan det være helt sædvanligt, at de i betragtning kommende leverandører benytter stort set ensartede, undertiden branchemæssigt udarbejdede, salgs- og leveringsbetingelser indeholdende et vilkår, hvorefter leverandøren fraskriver sig ansvar. Når forsikringstageren i overensstemmelse med praksis i branchen foretager indkøb under accept af sådanne salgs- og leveringsbetingelser, kan dette medføre, at hans ret til erstatning og dermed forsikringsselskabets regresret begrænses. Under sådanne omstændigheder er begrænsningen af forsikringsselskabets regresret imidlertid uden betydning for dækningen under forsikringen, jfr. §5, stk. 2, litra b.

Stk. 3

166. For en række formuetabs vedkommende afskærer §3, stk. 3, 2. pkt., produktansvarsdækning under forsikringen, selv om de er en følge af en i øvrigt dækket person- eller tingskade, jfr. note 118. Dette gælder efter litra b således for driftstab, tidstab, avancetab og lignende indirekte tab, jfr. note 120. §5, stk. 3, anviser imidlertid, hvorledes ansvaret for disse ellers dækningsudelukkede tab kan inddrages under dækningen. Bestemmelsen gælder kun for sådanne indirekte tab, som er en følge af en person- eller tingskade, som dækkes efter §3, stk. 1. Den er derfor uden betydning for dækningen af sådanne indirekte tab i ingrediens- og komponenttilfælde m.v. omfattet af §3, stk. 4, eller det hertil knyttede fravalgsalternativ.
167. Forsikringstager skal i sine almindelige salgs- og leveringsbetingelser, jfr. note 159, have fraskrevet sig ansvaret for de nævnte tab. Denne fraskrivelse skal være godkendt af forsikringsselskabet, jfr. herved note 160. Og fraskrivelsen skal have været anvendt i det enkelte tilfælde. Er disse betingelser opfyldt, og skulle forsikringstager ikke desto mindre være ansvarlig for de nævnte tab, dækker forsikringen uden hensyn til §3, stk. 3, 2. pkt., litra b. Godkendelse af en ansvarsfraskrivelse som nævnt medfører således, at forsikringsselskabet overtager risikoen for, at den i tilfælde, hvor den anvendes, ikke får virkning efter sit indhold, men bortfortolkes eller tilsidesættes som ugyldig.

Uanset godkendelse kan tilsidesættelse af en ansvarsfraskrivelse for indirekte tab i ingrediens- og komponenttilfælde m.v. ikke begrunde dækning under forsikringen. Er dækning efter §3, stk. 4, fravalgt, er de nævnte tab udelukket fra dækning i medfør af §3, stk. 3, 1. pkt.. Er dækning efter §3, stk. 4, ikke fravalgt, følger det af §3, stk. 4, at det heri indeholdte dækningstilsagn efter sit eget indhold afskærer dækning af indirekte tab som de nævnte, jfr. note 122 og 131.

Geografisk dækningsområde

§6. Forsikringen dække skade, som er sket inden for det i policen angivne geografiske område.

Stk. 2

Skade omfattet af §3, som er sket uden for det i policen angivne geografiske område, dækkes kun, såfremt skaden er forvoldt af et produkt eller en ydelse, som - i uændret stand, i bearbejdet stand eller som bestanddel af andre produkter eller ydelser - er bragt uden for det i policen angivne geografiske område

- a) enten i ikke-erhvervsmæssigt, privat øjemed,
- b) eller i erhvervsmæssigt øjemed, uden at sikrede havde eller burde have kendskab hertil.

Stk. 3

Anden skade end sådan, som omfattes af §3, sket uden for det i policen angivne geografiske område, dækkes kun, såfremt skaden er forvoldt af sikrede under rejse eller midlertidigt ophold dér og ikke skyldes sikredes arrangement af eller deltagelse i udstillinger, demonstration af produkter eller ydelser, betjening af maskiner eller maskinelle anlæg eller anden deltagelse i produktionsprocesser.

Overskrift

168. I policen angives, hvilket geografisk område der er aftalt som dækningsområde. Hovedreglen er, at alene skade indtrådt inden for dette område dækkes, jfr. §6, stk. 1, med note 169. For produktansvarets vedkommende modificeres hovedreglen i §6, stk. 2, jfr. note 170-172, for erhvervsansvarets vedkommende i §6, stk. 3, jfr. note 173-174.

Stk. 1

169. Reglerne om erstatningsansvar varierer fra land til land, ligesom andre forskelle landene imellem kan påvirke ansvarsrisikoen. På denne baggrund opereres normalt med følgende geografiske dækningområder:

- 1) Danmark og de øvrige nordiske lande,
- 2) Europa,
- 3) Hele verden exclusive USA og Canada,
- 4) Hele verden.

Det valgte dækningsområde angives i policen. Der er tale om en objektiv risikobegrænsning, jfr. §12, stk. 2, 2. pkt., med note 274. For dækning er det afgørende, at skaden sker inden for det valgte geografiske dækningsområde, og at ansvar ifaldes efter almindelige erstatningsregler for

en skade som den det pågældende sted indtrådte. Hvilket lands retsregler, der ifaldes ansvar efter, spiller ingen rolle for dækningen. Forsikringsdækningen er heller ikke afhængig af, hvor erstatningssag anlægges eller tvangsfuldbyrdes.

Stk. 2

170. Produktansvarsskader omfattet af §3 dækkes, hvis de sker inden for det i policen angivne geografiske dækningsområde, jfr. §6, stk. 1.
171. Efter §6, stk. 2, litra a, dækkes produktansvarsskader sket uden for det i policen angivne geografiske dækningsområde, såfremt det skadevoldende produkt eller den skadevoldende ydelse er bragt uden for dette område i ikke-erhvervsmæssigt, privat øjemed. Om vedkommende produkt er bragt uden for det geografiske område i uændret stand, i bearbejdet stand eller som en bestanddel af andre produkter eller ydelser er uden betydning. Bestemmelsen vedrører produkter og ydelser, som bringes uden for det aftalte geografiske dækningsområde i kraft af en privat forbrugers erhvervelse hos en virksomhed, som er beliggende inden for det aftalte geografiske dækningsområde, og hvis markedsføring og aktiviteter i øvrigt i det hele holder sig herindenfor.

Eksempel 60

Under en ferie-tur i egen bil køber en US-amerikaner på en dansk benzin-station en benzindunk af plast, fremstillet af en herværende plastfabrik, hvis totale produktion leveres til danske benzin-stationer. Efter hjemkomst til USA går der under kørsel hul på benzindunken, og der opstår en brand - med betydelig skade på bilen til følge. En teknisk undersøgelse viser, at et begrænset antal dunke i en bestemt produktionsserie som følge af en støbefejl har den defekt, at bunden ved pludselige stød kan falde ud. Plastfabrikken har aftalt »Danmark og de øvrige nordiske lande« som geografisk dækningsområde. Da det skadevoldende produkt er erhvervet inden for dette område og af en turist i ikke-erhvervsmæssigt, privat øjemed bragt udenfor, er betingelserne for dækning efter §6, stk. 2, litra a, opfyldt.

172. Efter §6, stk. 2, litra b, dækkes produktansvarsskader sket uden for det i policen angivne geografiske dækningsområde, såfremt det skadevoldende produkt eller den skadevoldende ydelse i erhvervsmæssigt øjemed er bragt uden for dette område, uden at sikrede havde eller burde have kendskab hertil. Der er således ikke dækning uden for det geografiske dækningsområde, når skaden er forvoldt af et produkt eller en ydelse, som sikrede selv har bragt i omsætning, markedsført eller præsteret det pågældende sted. Der er heller ikke dækning, hvis sikrede er klar over eller burde vide, at hans produkt eller ydelse erhvervsmæssigt af andre bringes uden for det geografiske dækningsområde.

Hvad der skal til for at antage, at sikrede i det mindste burde have kendskab til, at hans produkt eller ydelse bringes uden for det geografiske dækningsområde, beror bl.a. på produktets eller ydelsens karakter. Den, der f.eks. leverer skibsmotorer til et værft i Hamborg, må være på det re-

ne med, at verdens have er skibes naturlige domæne. I det hele gælder, at produkter, der indgår i andre, havner der, hvor færdigprodukterne afsættes, hvad producenten af underleverancen ikke er herre over, men på den anden side har anledning til at følge med i.

Vil forsikringsselskabet mod sikredes benægtelse påberåbe sig, at denne har haft kendskab til, at et produkt blev solgt uden for det geografiske dækningsområde, påhviler det selskabet at godtgøre dette. Alt efter omstændighederne må sikrede imidlertid sandsynliggøre sit ukendskab til, at produktet erhvervsmæssigt bringes uden for området.

Stk. 3

173. Erhvervsansvarsskader omfattet af §2 dækkes, hvis de sker inden for det i policen angivne geografiske dækningsområde, jfr. §6, stk. 1.
174. Efter §6, stk. 3, dækkes erhvervsansvarsskader sket uden for det i policen angivne geografiske dækningsområde, men kun under nærmere angivne omstændigheder. Skaden skal for det første være forvoldt under rejse eller midlertidigt ophold. Er der tale om mere varigt ophold eller ligefrem virksomhedsetablering, er der ikke dækning. Dernæst må skaden ikke være forvoldt ved nogen form for produktion, ydelsespræstelse eller deltagelse i produktionsprocesser. Den må heller ikke være forvoldt ved demonstration af produkter eller ydelser, ej heller ved arrangement af eller deltagelse i udstilling.

Afgrænsning over for særlige ansvarsforsikringer

§7. Forsikringen dækker ikke ansvar for:

- a) skade forvoldt ved sikredes benyttelse af motordrevet køretøj. Såfremt der er tegnet motorkøretøjsforsikring for sådant køretøj, dækker nærværende forsikring på disse forsikringsbetingelser det ansvar, der ikke omfattes af motorkøretøjsforsikringen,
- b) skade forvoldt ved sikredes benyttelse af søfartøj eller luftfartøj,
- c) skade forvoldt af sikredes hund,
- d) skade forvoldt af sikrede som jæger i det omfang, sådant ansvar dækkes af jagtforsikringen,
- e) nuklear skade som defineret i §1 i lov om erstatning for atomskader (nukleare skader).

Overskrift

175. For en række aktiviteter indebærende en særlig ansvarsrisiko eksisterer der specielle ansvarsforsikringer. På nogle områder hænger dette sammen med en sådan lovmæssig regulering af ansvars- og forsikringsforholdene, at der efter lovgivningen er pligt til at tegne en ansvarsforsikring til (hel eller delvis) dækning af det ansvar, som vedkommende lov fastsætter. Formålet med §7 er at regulere dækningen under den foreliggende generelle ansvarsforsikring for erhvervsvirksomhed i forhold til de specielle ansvarsforsikringer på en sådan måde, at erhvervs- og produktansvarsforsikringen (som den generelle) ikke dækker, hvad der omfattes af de specielle ansvarsforsikringer.

Litra a

176. Bestemmelsen angår skade forvoldt ved sikredes benyttelse af motordrevet køretøj. Motordrevet køretøj skal forstås i overensstemmelse med definitionerne i færdselslovens §2 som omfattende biler, motorcykler, knallerter, traktorer og motorredskaber, f.eks. tromler, kraner, gaffeltrucks og andre arbejdsredskaber på hjul, bæltter, valser, meder eller andet, som er indrettet til kørsel på vej og forsynet med motor som drivkraft. Om køretøjet er registreringspligtigt eller ej, er uden betydning.
177. Efter bestemmelsen dækker erhvervs- og produktansvarsforsikringen ikke ansvar for skade forvoldt ved sikredes benyttelse af motordrevet køretøj, jfr. dog note 179. Ønskes ansvar for sådan skade forsikringsdækket, må der tegnes en speciel motoransvarsforsikring, jfr. herved færdselslovens §105 om den lovmæssige pligt til tegning af motorkøretøjsforsikring.

178. Undtagelsen har ikke praktisk relevans for produktansvarsdækningen efter §3. Den undtager ikke skade forvoldt af defekter ved motordrevne køretøjer, som sikrede har distribueret, men kun skade forvoldt ved sikredes benyttelse af motordrevet køretøj. Den undtager imidlertid enhver skade forvoldt ved sikredes benyttelse af motordrevet køretøj, herunder også sådan skade, som er en følge af en defekt ved det benyttede køretøj.
179. Er der for det pågældende køretøj tegnet en motorkøretøjsforsikring – og kun da –, dækker erhvervs- og produktansvarsforsikringen under §2 med hertil hørende bestemmelser og vilkår det ansvar for skade forvoldt ved sikredes benyttelse af køretøjet, som ikke omfattes af motorkøretøjsforsikringen. Motorkøretøjsforsikringen omfatter ansvar for skade forvoldt ved motorkøretøjets brug som køretøj. Er der således ikke for vedkommende motordrevne køretøj tegnet en motorkøretøjsforsikring, gælder §7, litra a, første led, hvorefter skade forvoldt ved sikredes benyttelse af motordrevet køretøj ikke dækkes. Er der derimod for vedkommende køretøj tegnet en motorkøretøjsforsikring, gælder §7, litra a, andet led, hvorefter erhvervs- og produktansvarsforsikringen supplerer motorkøretøjsforsikringen og dækker skade forvoldt ved sikredes benyttelse af køretøjet som andet end køretøj.
180. Når der for et motordrevet køretøj er tegnet en motorkøretøjsforsikring, beror dækningen af kørselsskader, d.v.s. skader forvoldt ved køretøjets benyttelse som køretøj, i det hele på motorkøretøjsforsikringen. Den supplerende dækning under erhvervs- og produktansvarsforsikringen vedrører kun skader, som ikke omfattes af motorkøretøjsforsikringen. At en i øvrigt af motorkøretøjsforsikringen omfattet skade ikke dækkes eller ikke dækkes fuldt ud under motorkøretøjsforsikringen, f.eks. fordi skaden overstiger dennes dækningssum, aktiverer således ikke den supplerende dækning under erhvervs- og produktansvarsforsikringen.

Eksempel 61

I 1979 kørte en lucernemelsfabriks lastbil i en jernbaneoverskæring ind i et persontog. Skaden oversteg motorkøretøjsforsikringens (daværende) sum på 1 mill. kr. med godt $\frac{3}{4}$ mill. kr. Motorkøretøjsforsikringen anerkendte erstatningspligt inden for forsikringssummen og udbetalte 1 mill. kr. Fabrikken dømtes til yderligere at betale $\frac{3}{4}$ mill. kr. i erstatning. Dette beløb kunne ikke kræves refunderet af erhvervsansvarsforsikringsselskabet, da erstatningsansvaret for uheldet var omfattet af motorkøretøjsforsikringen og dermed undtaget fra dækning under erhvervsansvarsforsikringen i medfør af et vilkår affattet som §7, litra a. (Holbæk civilrets dom af 26. april 1984 i b.s. 459/81 og 837/81.)

181. I de tilfælde, hvor der under erhvervs- og produktansvarsforsikringen er supplerende dækning for skader forvoldt ved benyttelse af motorkøretøj i forhold til en tegnet motorkøretøjsforsikring, beror dækningen af kørselsskader således i det hele på motorkøretøjsforsikringen, dækningen i øvrigt på erhvervs- og produktansvarsforsikringen. Hvis f.eks. en kranvogn på vej til et uheldssted forvolder skade, beror dækningen på motor-

køretøjsforsikringen. Forvoldes derimod på et uheldssted under optrækning af havareret bil skade ved wirens sprængning, beror dækningen heraf på erhvervs- og produktansvarsforsikringen. Den supplerende dækning under erhvervs- og produktansvarsforsikringen omfatter, som eksemplet illustrerer, skader forvoldt ved et køretøjs benyttelse som arbejdsredskab.

Litra b

182. Bestemmelsen angår skade forvoldt ved sikredes benyttelse af søfartøj eller luftfartøj. Ansvar for sådan skade dækkes ikke under erhvervs- og produktansvarsforsikringen. Ønskes dette ansvar forsikringsdækket, må der tegnes specielle ansvarsforsikringer.
183. Undtagelsen er uden praktisk betydning, for så vidt angår produktansvar, jfr. note 178. Der er nemlig ikke tale om at undtage fra dækningen skader forvoldt af f.eks. søfartøjer fremstillet og solgt af sikrede. Er et sådant søfartøj defekt, og sker der som følge heraf skade, som sikrede er ansvarlig for, falder denne skade ind under forsikringen. En sådan skade vil indtræde under aftageres benyttelse af produktet. Og undtagelsen går alene på de skader, som forvoldes ved sikredes benyttelse. Undtagelsen finder anvendelse, hvad enten skaden er en følge af fejlmanøvrering eller en defekt ved fartøjet - i tilfælde af en defekt, hvad enten vedkommende fartøj er fremstillet af sikrede eller en anden virksomhed.

Litra c

184. For hunde skal der tegnes en lovpligtig ansvarsforsikring dækkende de skader, hunden forvolder, jfr. hundelovens §8. På denne baggrund er ansvaret for skade forvoldt af sikredes hund undtaget fra dækning under erhvervs- og produktansvarsforsikringen. Undtagelsen er uden praktisk relevans for produktansvarsdækningen, jfr. herved note 178 og 183.

Litra d

185. Efter jagtlovens §44 må ingen udøve jagt uden at have jagttegn. Til jagttegnet er knyttet en ansvarsforsikring, jfr. jagtlovens §48. Jagtforsikringen dækker inden for visse beløbsgrænser jægerens ansvar for person- og tingskade forvoldt i forbindelse med jagt i Danmark. I det omfang der herved forvoldes skade, som jagtforsikringens beløbsgrænser ikke er tilstrækkelige til dækning af, ydes supplerende dækning under erhvervs- og produktansvarsforsikringen under dennes §2 og de dertil knyttede bestemmelser og vilkår. Det er således en forudsætning for den supplerende dækning, at jagtskaden til dels bliver dækket af jagtforsikringen - jægeren skal altså have et gyldigt jagttegn - og i øvrigt forvoldes under udøvelse af den i policen angivne virksomhed.

Litra e

186. Indehaveren af nukleart anlæg er erstatningsansvarlig for nukleare skader, og dette ansvar skal være dækket under en af justitsministeren godkendt forsikring, jfr. nærmere atomskadeerstatningsloven. På denne baggrund er nukleare skader undtaget fra dækning under erhvervs- og produktansvarsforsikringen.

Forsæt, grov uagtsomhed m.v.

§8. Forsikringen dækker ikke ansvar for skade forvoldt af sikrede med forsæt eller under selvforskyldt beruselse.

Stk. 2

Forsikringen dækker ikke ansvar for skade omfattet af §2 (erhvervsansvar) på ting, når skaden skyldes sikredes grove tilsidesættelse af elementære sikkerhedsforanstaltninger.

Stk. 3

Forsikringen dækker ikke ansvar for skade omfattet af §3 (produktansvar), såfremt

- a) skaden kan henføres til et groft uforsvarligt forhold i forbindelse med ledelsen af virksomheden,
- b) forsikringstageren eller den, hvem det på dennes vegne påhviler at lede virksomhedens drift, var vidende om eller alene af grov uagtsomhed uvidende om, at vedkommende produkt eller ydelse var defekt, eller har hidført en sådan med forsæt,
- c) skaden skyldes, at der forsætligt eller groft uagtsomt er givet urigtige oplysninger om anvendeligheden af vedkommende produkt eller ydelse, uanset formen for en sådan oplysning.

Overskrift

187. Bestemmelsen angiver i tilknytning til forsikringsaftalelovens almindelige regler, i hvilket omfang sikredes subjektive forhold m.v. afskærer dækning. Stk. 1 angår såvel erhvervs- som produktansvarsdækningen, men har næppe praktisk betydning for produktansvarsdækningen. Stk. 2 angår alene erhvervsansvarsdækningen, stk. 3 kun produktansvarsdækningen.

Stk. 1

188. Forsætlig skadeforvoldelse foreligger ikke blot, når vedkommende sikrede hidfører skaden med vilje, men også, når sikrede er klar over risikoen og handler uanset, at han har anset dens realisering for en nødvendig eller overvejende sandsynlig følge eller kan antages at ville have givet pokker i sådan indsigt, jfr. forsikringsaftalelovens §18.
189. Har en sikret forvoldt en skade under selvforskyldt beruselse, er han i overensstemmelse med forsikringsaftalelovens §20 afskåret fra dækning, medmindre han kan bevise, at beruselsen ikke har været den væsentligste årsag til skaden.
190. Fratagelse af dækning efter §8, stk. 1, afgøres for hver enkelt sikret for sig. Forsikringstagers eventuelle arbejdsgiveransvar for en ansats forsætlige skadeforvoldelse er således ikke udelukket fra dækning, blot for-

di den ansattes ansvar er det. Ligesom der efter almindelige forsikringsretlige principper undtagelsesvist kan ske identifikation mellem en sikret og en ikke-sikret, kan noget sådant dog også forekomme mellem to selvstændigt sikrede.

191. Der kan undertiden opstå spørgsmål om, hvorvidt en skade i sin helhed må anses forsætlig forvoldt, eller om en del af skaden må anses for en uagtsom følge af den i øvrigt forsætlig forvoldte skade. I sådanne tilfælde opstår der videre spørgsmål om, hvorvidt de videregående uagtsomme følger af den i øvrigt forsætlig forvoldte skade er undtaget fra dækning i medfør af §8, stk. 1. Dette beror på de nærmere omstændigheder. Ved forsætlig forvoldt personskade kan det bero på tilfældigheder, om forholdene udvikler sig således, at erstatningskravet vedrører tab af forsørger, ikke personskade, ligesom forsørgertabserstatning i mange tilfælde vil udgøre et mindre beløb end, hvad den forsætlig forvoldte personskade kunne have udløst krav om, og under sådanne omstændigheder er krav om forsørgertabserstatning afskåret fra dækning efter §8, stk. 1, også selv om selve dødens indtræden kun kan anses som en uagtsom følge af den forsætlig forvoldte personskade (jfr. herved Højesterets dom af 15. april 1980 i Ugeskrift for Retsvæsen 1980 s. 496).

Stk. 2

192. Bestemmelsen omfatter kun erhvervsansvar, jfr. §2. Den afskærer dækning af ansvar for tingskade, såfremt der foreligger en tilsidesættelse af elementære sikkerhedsforanstaltninger, og tilsidesættelsen har været grov samt årsag til skaden.
193. Med elementære sikkerhedsforanstaltninger sigtes til sådanne skadesforebyggende forholdsregler, som også uden særlig forskrift i kraft af en nærliggende skadesrisiko efter professionens standard ubetinget må efterleves. Ved maling af loft i stue må gulv afdækkes, møbler flyttes eller afdækkes, o.s.v. Ved sandblæsning af facade må vinduer afskærmses. Ved murerarbejde på stillads må der etableres en afspærret sikkerhedszone, hvor nedfald kan ske. O.s.v.
194. Tilsidesættelsen skal være grov. Sikrede skal således have indset skadens indtræden som en mulig følge af sin adfærd. Da elementære sikkerhedsforanstaltninger i almindelighed er sådanne, som skal iagttages for at undgå skade, der ellers jævnlige vil indtræde, vil deres fuldstændige tilsidesættelse i almindelighed være grov. Det samme gælder, hvis de systematisk udføres sjuksket og utilstrækkeligt. F.eks. sandblæsning af facade uden afdækning overhovedet eller en systematisk klart utilstrækkelig afdækning må antages at indebære en grov tilsidesættelse, mens det ikke vil gælde en sjuksket afdækning af et enkelt eller nogle få vinduer.
195. Ligesom efter §8, stk. 1, jfr. herved note 190, bedømmes hver enkelt sikret efter §8, stk. 2, som udgangspunkt for sig. I overensstemmelse med princippet i forsikringsaftalelovens §51 sker der dog identifikation mellem forsikringstageren og de ansatte m.v., hvem det påhviler at sikre foranstaltningerne iagttaget.

Stk. 3

196. Bestemmelsen omfatter kun produktansvar, jfr. §3. Den undtager fra dækning en række tilfælde, hvor der foreligger grov uagtsomhed i henseende til produktion eller afsætning af vedkommende produkt eller ydelse, som har forvoldt skade.

Litra a

197. Litra a angår grove ledelsessvigt hos virksomhedens øverste ledelse. Kvalitetsstyring i erhvervsvirksomhed er en klar ledelsesfunktion, som kræver systematisk og kontinuerlig ledelsesindsats. Et mindre hensigtsmæssigt tilrettelagt eller mindre effektivt gennemført kvalitetsstyringsprogram øger risikoen for produktansvarsskader ganske betragteligt. Ledelsens forhold må karakteriseres som groft uforsvarligt, hvis den må forstå, at virksomhedens kvalitetsstyringsprogram lider af elementære mangler, åbenbart ikke lever op til herskende kvalitetsstyringsprincipper eller af anden grund indebærer risiko for produktion og afsætning af defekte produkter eller ydelser og heraf følgende skade. De produktskader, som ikke ville være sket, hvis ledelsen ikke havde udvist slaphed, slendrian, manglende initiativ, opfølgning og kontrol i henseende til kvalitetsstyring som nævnt, er undtaget fra dækning i medfør af §8, stk. 3, litra a. Som eksempler på ledelsessvigt, der kan være groft uforsvarlige, kan nævnes, at ledelsen intet foretager sig uanset løbende skadesmeldinger, at ledelsen beslutter at sende et nyudviklet produkt på markedet uden de fornødne undersøgelser og afprøvninger m.v., eller at ledelsen negligerer teknikeres påpegning af åbenbare huller i virksomhedens kvalitetssikringssystem.
198. Forsikringsselskabet har bevisbyrden for, at skaden kan henføres til ledelsens grove uforsvarlighed. Som følge heraf vil bestemmelsen i praksis først og fremmest kunne tænkes anvendt på de systemfejl, som de etablerede styreprocesser er behæftet med. Den kan imidlertid også anvendes ved enkeltstående beslutninger om fravigelse fra sædvanlige kvalitets-sikringsprocedurer, f.eks. i tilfælde, hvor normale kontrolprocesser på grund af tidnød springes over.
199. Foreligger der et af §8, stk. 3, litra a, omfattet ledelsessvigt, er der ikke dækning under forsikringen, hverken af ledelsens personlige ansvar eller af forsikringstagerens ansvar.

Litra b

200. Selv om et produkt eller en ydelse er defekt, er det ikke altid sikkert, at der under brug hos aftagerne vil indtræde en skade, for hvilket et ansvar vil blive gjort gældende. Hvad der derimod er sikkert, er, at det vil være såvel tid- som omkostningskrævende at redressere defekten. En forsikringstager kan derfor i tilfælde, hvor han har kendskab til defekten, føle sig fristet til at lade som ingenting ud fra betragtningen, at det går nok, og går det ikke, betaler forsikringsselskabet. Denne form for negligering af hensynet til andres liv og ejendom og spekulation mod forsikringsselskabet modvirkes af §8, stk. 3, litra b, som udelukker dækning i de tilfæl-

de, hvor forsikringstageren eller den, hvem det på hans vegne påhviler at lede virksomhedens drift, har hidført den skadevoldende defekt med forset, var vidende om den eller alene af grov uagtsomhed uvidende om den.

201. Den personkreds, hvis viden m.v. udelukker dækning, skal afgrænses i overensstemmelse med forsikringsaftalelovens §51. Viden hos sådanne driftsledere, afdelingschefer o.s.v., som på ledelsens vegne styrer og kontrollerer de enkelte dele af virksomhedens produktion og aktiviteter i øvrigt, afskærer således forsikringstager fra at kræve skade, som den kendte defekt forvolder, erstattet under forsikringen. Anderledes derimod med hensyn til arbejdere, underordnede funktionærer o.s.v., som alene virker ved løsningen af produktionens enkelte opgaver.
202. Den viden m.v., som skal kunne afskære dækning efter §8, stk. 3, litra b, skal i praksis foreligge før det enkelte skadevoldende produkt bringes i omsætning. Efterfølgende viden m.v. bringer kun ansvaret for skaden uden for dækningen, hvis sikrede i betragtning af denne viden forsætligt eller groft uagtsomt har tilsidesat sin afværgepligt, og skaden i modsat fald ville være undgået, jfr. §4, stk. 1. Bliver en virksomhed f.eks. i kraft af en indtrådt skade opmærksom på, at produkterne i en bestemt produktionsserie er behæftet med en konstruktionsfejl, som kan udløse skader som den indtrådte, vil der efter §8, stk. 3, litra b, ikke være dækning, hvis restlageret ikke desto mindre sælges, mens dækningen af skader forvoldt af tidligere solgte beror på §4, stk. 1, jfr. herved eksempel 50 i note 139.

Litra c

203. Denne bestemmelse vedrører ansvaret for oplysninger om anvendeligheden af vedkommende produkt eller ydelse, for så vidt sådan informationsvirksomhed omfattes af forsikringen, jfr. herved note 96. Er der forsætligt eller groft uagtsomt givet urigtige oplysninger om et produkts brugsegenskaber eller anvendelighed i øvrigt, og er der som følge heraf sket skade, er der ikke dækning under forsikringen. Udsagn, der i kraft af det ikke-sagte bliver misvisende, omfattes også af bestemmelsen. Grov uagtsomhed kan også foreligge, når en ansat giver oplysninger uden at vide, om de er rigtige.
204. Efter bestemmelsens ordlyd er det uden betydning, hvem der har afgivet de urigtige oplysninger. Udgangspunktet er altså, at forsikringstager mister dækning, uanset hvem der har givet de urigtige oplysninger, som pådrager forsikringstager ansvar. Dette gælder ubetinget om al standardiseret, skriftlig information. Det gælder også om oplysninger, der gives af sådanne ansatte - høj eller lav - som er placeret i en sådan stilling i virksomheden, at salg eller information er en del af vedkommendes funktion eller det arbejde, vedkommende faktisk udfører. Derimod har det ikke været meningen af afskære forsikringstager fra dækning, hvis det skulle udløse ansvar, at en underordnet, der intet har med salg eller information at gøre, helt tilfældigt kommer til at afgive oplysninger, som er forkerte.

Forsikringstid

§9. Forsikringen dækker erstatningskrav, som er rejst mod sikrede i forsikringstiden.

Stk. 2

Et erstatningskrav anses for rejst på det tidligste af følgende tidspunkter:

a) det tidspunkt, hvor sikrede modtager første skriftlige henvendelse i anledning af en skade eller et tab med krav om erstatning,

b) det tidspunkt, hvor forsikringstageren eller den, hvem det på dennes vegne påhviler at lede virksomhedens drift, får sin første viden om,

1°) at der er indtrådt en skade eller et tab, eller

2°) at der er umiddelbar fare for, at der vil indtræde en skade eller et tab,

som kan være forårsaget af sikredes handlinger eller undladelser, produkter eller ydelser.

Stk. 3

Erstatningskrav, som er rejst mod sikrede i forsikringstiden, men som anmeldes til selskabet mere end 3 måneder efter forsikringens ophør, dækkes ikke.

Selv om et erstatningskrav, som i henhold til stk. 2, litra b, er rejst mod sikrede i forsikringstiden, er anmeldt til selskabet senest 3 måneder efter forsikringens ophør, dækkes det ikke, hvis sikrede ikke i anledning af de anmeldte omstændigheder modtager en skriftlig henvendelse med krav om erstatning som anført i stk. 2, litra a, og anmelder dette til selskabet senest 2 år efter forsikringens ophør.

Stk. 4

Forsikringen dækker ikke skade eller tab konstateret før den i policen herom angivne dato.

Overskrift

205. Forsikringstiden er perioden fra forsikringens ikrafttræden til dens ophør. Forsikringstiden opdeles i forsikringsår, idet dækningen under forsikringen er maksimeret inden for det enkelte forsikringsår, jfr. note 18 og nærmere §10 med note 250-255.
206. Bestemmelsen i §9 afgrænser forsikringens dækning tidsmæssigt ved at angive, hvilken begivenhed der skal indtræffe i forsikringstiden for at udløse dækning i anledning af ansvar for skade eller tab, som i øvrigt falder ind under forsikringen.

207. Formålet med en ansvarsforsikring er (inden for visse beløbsmæssige rammer, jfr. §§10 og 11) at friholde sikrede for den udgift, som han ellers måtte bære i tilfælde af en skadeforvoldelse, som medfører ansvar og erstatningspligt, og som falder ind under forsikringen. Erstatningsansvar af forsikringsmæssig relevans forudsætter, at sikrede udviser en ansvarspådragende adfærd, at denne resulterer i en skade, at denne skade berettiger til økonomisk compensation, og at krav herom fremsættes og kan gennemføres mod sikrede. Dækning af et sådant erstatningskrav under forsikringen forudsætter endvidere, at denne aktiveres ved anmeldelse af skade eller krav til forsikringsselskabet. Dækningen under en ansvarsforsikring kan derfor tidsmæssigt bl.a. tænkes knyttet til et eller flere af følgende tidspunkter:

- det tidspunkt, hvor den ansvarspådragende adfærd udvises,
- det tidspunkt, hvor skaden sker,
- det tidspunkt, hvor skaden konstateres,
- det tidspunkt, hvor erstatningskrav rejses mod sikrede,
- det tidspunkt, hvor der sker anmeldelse til forsikringsselskabet.

208. For en ordinær erhvervsansvarsskade, som den, der f.eks. opstår, fordi virksomhedens cykelbud påkører en fodgænger i en fodgængerovergang, spiller det ikke nogen særlig rolle, om dækning tidsmæssigt udløses på det ene eller andet af de nævnte tidspunkter. I et sådant tilfælde vil skaden nemlig i almindelighed ske og blive konstateret i umiddelbar tilknytning til den ansvarspådragende adfærd, ligesom erstatningskrav vil blive rejst mod sikrede og anmeldelse ske til forsikringsselskabet i umiddelbar forlængelse heraf. Omvendt kan der ved en produktansvarsskade gå ganske lang tid, fra et produkt er fremstillet og bragt i omsætning, til det faktisk forvolder skade, og yderligere tage tid, før sikrede får kendskab hertil i kraft af, at der rejses erstatningskrav mod ham, og derfor gå tilsvarende lang tid fra produktets fremstilling og skadens indtræden til anmeldelse til forsikringsselskabet.

209. For såvel forsikringstager som forsikringsselskab er det af afgørende betydning, hvad der tidsmæssigt udløser dækning. Ved forsikringens tegning er det i forsikringstagers interesse, at de krav, som herefter måtte blive rejst, er dækkede. Omvendt vil det ved forsikringens ophør være i forsikringstagers interesse, at der fortsat er forsikringsdækning af ansvar, som udløses efter forsikringens ophør i kraft af adfærd udvist under dens løbetid. For forsikringsselskabet er det ikke ubetænkeligt ved forsikringens tegning at overtage risikoen for det ansvar, som kan henføres til en allerede udvist adfærd. Omvendt er det i forsikringsselskabets interesse ved forsikringens ophør at være endelig frigjort, hvilket forudsætter, at forsikringen ikke dækker krav, som rejses mod sikrede og anmeldes til selskabet efter forsikringens ophør.

Eksempel 62

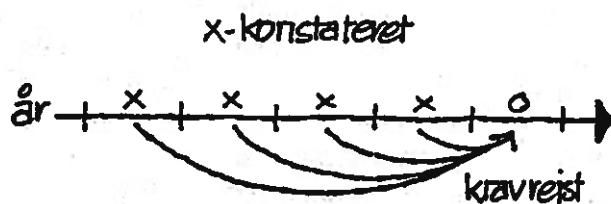
Forsikringstager leverer og installerer i 1964 en flaskegasvandvarmer i et soveværelse i et sommerhus under tilsidesættelse af gasregulativets forskrifter om fast forbindelse med aftrækskanal. I 1970 afgår sommerhusets ejer under en overnatning i sommerhuset ved døden på grund af kulilteforgiftning forårsaget ved manglende aftræk. Forsikringstager dømt til at betale forsørgertabserstatning. (Jfr. herved Østre Landsrets dom af 14. oktober 1976, Ugeskrift for Retsvæsen 1977 s. 191.)

Har forsikringstager i eksempel 62 været produktansvarsforsikret i hele perioden 1964-1970, vil hans ansvar være dækket under forsikringen, hvad enten dækning tidsmæssigt er relateret til det tidspunkt, hvor det ansvarspådragende forhold begås (skadeårsagsprincippet), eller til det tidspunkt, hvor den erstatningsudløsende skade sker eller konstateres (skadevirkningsprincippet). Er forsikringen imidlertid baseret på skadeårsagsprincippet, henføres skaden og kravet til forsikringsåret 1964 og den for dette år gældende dækningssum, som inflation, erstatningsudmålingsprincipper o.s.v. kan have gjort utilstrækkelig i forhold til skader, som sker adskillige år senere. Er ansvarsforsikring først tegnet i 1966, vil der kun være dækning, hvis den er baseret på skadevirkningsprincippet. Er forsikringen omvendt ophørt i 1969, vil der kun være dækning, hvis den er baseret på skadeårsagsprincippet.

210. Efter de hidtidige standardbetingelser for erhvervs- og produktansvarsforsikring udløses dækning tidsmæssigt af skadens konstatering, jfr. note 9. Med nærværende betingelser ændres dette til det tidspunkt, hvor der rejses erstatningskrav mod sikrede, jfr. §9, stk. 1. Det er således en betingelse for dækning, at erstatningskrav rejses mod sikrede i forsikringstiden, jfr. note 212. I §9, stk. 2, fastlægges det nærmere, hvornår et erstatningskrav skal anses for rejst, jfr. note 214-228. »Krav rejst«-betingelsen udbygges i §9, stk. 4, med et krav om, hvornår skaden eller tabet skal være konstateret, jfr. note 237-249. Ved forsikringens ophør udbygges »krav rejst«-betingelsen efter §9, stk. 1, jfr. stk. 2, og »konstateret«-betingelsen efter §9, stk. 4, yderligere med et flerleddet krav om anmeldelse til forsikringsselskabet inden udløbet af visse frister, jfr. §9, stk. 3, med note 229-236.
211. Denne omlægning fra »konstateret« til »krav rejst« er motiveret af udviklingen på reassurancemarkedet, jfr. note 9. Ved tegning af forsikring er »krav rejst« fordelagtigere for forsikringstager end »konstateret«, fordi der som udgangspunkt opnås dækning, ikke blot for den ansvarsrisiko, som er forbundet med fremtidige aktiviteter, men også for hele den ansvarsrisiko, som er forbundet med alle hidtidige aktiviteter - dog med undtagelse af den del af sidstnævnte ansvarsrisiko, som ved tegningen har materialiseret sig således, at et krav må anses for rejst, og i øvrigt med den af §9, stk. 4, følgende begrænsning. Det er også en fordel for forsikringstager, at den dækningsudløsende begivenhed er fremsættelse af det krav, som nu skal honoreres, fremfor en måske flere år tidligere konstateret skade, som han først ved kravets fremsættelse får kendskab til, fordi kravet dækkes inden for den aktuelle dækningssum fremfor dækningssummen i »konstateret«-året, som tidens gang kan have udhu-

let. Dette skal imidlertid ses på baggrund af, at forsikringsselskabet kun dækker de i et år rejste krav inden for årets dækningssum:

Eksempel 63

Dækning af samtlige krav i eksempel 63, som vedrører skader konstateret i fire forskellige år, skal ske inden for dækningssummen i det år, hvori de rejses. Under en »konstateret«-forsikring ville dækningssummerne i hvert af de fire »konstateret«-år derimod blive aktiveret. Figuren illustrerer i øvrigt, hvorledes forsikringsselskabet under en »konstateret«-forsikring uanset afslutningen af et forsikringsår må tage højde for den hale af potentielle krav, som kan udløse krav om dækning under dækningssummen i hvert af de år, forsikringen har været i kraft, således at forsikringsselskabets samlede hæftelse for så vidt beløber sig til summen af de enkelte forsikringsårs dækningssummer. Overgangen fra »konstateret« til »krav rejst« er især begrundet i ønsket om at skære denne hale af potentielle krav vedrørende tidligere år af. Herved opnås også, at forsikringsselskabet ved at sige forsikringen op hurtigere end under en »konstateret«-forsikring bliver frigjort fra dækningsrisikoen, en fordel, som modsvares af en tilsvarende ulempe for forsikringstager, der under en »krav rejst«-forsikring har behov for opretholdelse af forsikringsdækning, lige så længe gennemførlige krav kan tænkes rejst.

Stk. 1

212. Hvad enten der er tale om erhvervsansvar eller produktansvar, er det i tidsmæssig henseende en betingelse for dækning under forsikringen, at der er tale om et erstatningskrav, som rejses mod sikrede i forsikringstiden. Opfyldelsen af denne betingelse vedrørende det tidsmæssige, hvis indhold er udmøntet i §9, stk. 2, er nødvendig, men som anført i note 210 ikke altid tilstrækkelig, jfr. herved §9, stk. 3 og 4.
213. I og med, at forsikringen dækker erstatningskrav, der rejses mod sikrede i forsikringstiden, uanset på hvilket tidspunkt det ansvarspådragende forhold er udvist, skaden sket og konstateret, jfr. dog herved §9, stk. 4, kan forsikringstegning tænkes stimuleret af forsikringstagers kendskab til, formodning om eller frygt for, at noget er gået galt, og at der som følge heraf er risiko for skade og tab samt heraf flydende erstatningskrav. Fortielse af sådanne særlige forhold vil efter omstændighederne kunne straffes som bedrageri. Ved forsikringens tegning skal der loyalt gives forsikringsselskabet oplysning om sådanne forhold, således at selskabet

med kendskab til de særlige risikofaktorer kan vurdere, om og i givet fald på hvilke vilkår forsikring kan tegnes. I øvrigt vil forsikringsselskabet i forbindelse med forsikringens tegning afkræve forsikringstager en række oplysninger af betydning for selskabets risikovurdering, herunder en erklæring om, at forsikringstager ikke har kendskab til eller formodning om, at der i kraft af den hidtidige virksomhed, herunder allerede afsatte produkter eller præsterede ydelser, er indtrådt skade, eller skade må befrygtes at ville indtræde. Giver forsikringstager i den forbindelse urigtige oplysninger, med vilje eller dog uagtsomt, risikerer forsikringstager at være uden dækningskrav overhovedet eller kun have krav på forholdsmæssig dækning, jfr. nærmere forsikringsaftalelovens §§4-6. Det samme gælder, hvis forsikringstager ved et forhold, som må karakteriseres som bevidst eller dog groft uagtsomt, undlader at give en oplysning af betydning for forsikringsselskabets bedømmelse af risikoen, jfr. forsikringsaftalelovens §7.

Stk. 2

214. Af formuleringen af §9, stk. 2, fremgår, at et erstatningskrav altid anses for rejst på et bestemt tidspunkt, aldrig over et tidsrum, jfr. herved note 216, 220, 227 og 230. Et erstatningskrav kan derfor altid henføres til ét bestemt forsikringsår, og der opstår ikke spørgsmål om at fordele dækningen af et erstatningskrav over flere forsikringsår. Ved skifte fra et forsikringsselskab til et andet opstår der heller ikke spørgsmål om proratorisk hæftelse for disse selskaber. Et givet erstatningskrav må enten anses for rejst før selskabsskiftet eller efter dette. Dette gælder, uanset om kravet vedrører en skade eller et tab, som indtræder momentant og straks kan gøres endeligt op, eller som udvikler sig langsomt og kumulativt og først efterhånden kan gøres endeligt op.
215. Et erstatningskrav anses i hvert fald for rejst på det tidspunkt, hvor sikrede modtager første skriftlige henvendelse i anledning af en skade eller et tab med krav om erstatning, jfr. §9, stk. 2, litra a, jfr. nærmere note 217-221. Erstatningskravet kan imidlertid anses for rejst på et tidligere tidspunkt, jfr. §9, stk. 2, litra b. Dette er tilfældet, når forsikringstager eller den, hvem det på dennes vegne påhviler at lede virksomhedens drift, må antcipere rejsning af erstatningskrav som angivet i litra a. Sådant anteciperet rejsning af erstatningskrav udløses ved de nævnte personers første viden om, at der er indtrådt en skade eller et tab, som kan være ansvarspådragende og erstatningsforpligtende, eller foreligger umiddelbar fare herfor, jfr. nærmere note 222-228.
216. Erstatningskrav anses for rejst og dækningskrav under forsikringen dermed tidsmæssigt udløst og placeret på det tidligste af de efter §9, stk. 2, i betragtning kommende tidspunkter. Foreligger der tvivl om, hvornår et erstatningskrav efter §9, stk. 2, er rejst, påhviler det sikrede at godt-gøre tidspunktet herfor.

Litra a

217. Den henvendelse, som sikrede skal modtage efter §9, stk. 2, litra a, for at et erstatningskrav anses for rejst, skal fremkomme i anledning af en skade eller et tab og kunne forstås som værende fremkommet i sådan an-

ledning. Henvendelsen skal med andre ord være egnet til at bibringe modtageren viden om, at der er indtrådt en skade eller et tab. Det er uden betydning, om der gives nærmere oplysninger om skadens eller tabets karakter og omfang. Afgørende er alene, at det gøres klart, at der foreligger en skade eller et tab. Det er derfor også uden betydning, om den skade, der gives meddelelse om, blot er den, som foreløbig er indtrådt i et skadesforløb, som er under fortsat udvikling.

218. Henvendelsen efter §9, stk. 2, litra a, skal indeholde et krav om erstatning. Et sådant krav behøver ikke at være endeligt opgjort eller på nogen måde specificeret. Det afgørende er, at det i henvendelsen, direkte eller indirekte, fremføres, at ansvaret for den skade eller det tab, henvendelsen i øvrigt angår, påhviler sikrede. En »blank« reklamation uden nærmere angivelse af, hvad der - om overhovedet noget - agtes gjort gældende, vil i reglen være tilstrækkelig - om ikke efter §9, stk. 2, litra a, så i hvert fald efter litra b, forudsat henvendelsen modtages af forsikringstageren eller den, hvem det på dennes vegne påhviler at lede virksomhedens drift, jfr. note 219 og 223.
219. Henvendelsen efter §9, stk. 2, litra a, skal være skriftlig. Uanset hvilken sikret, der modtager en skriftlig henvendelse med et indhold som angivet i note 217 og 218, anses erstatningskravet på dette tidspunkt for rejst i forhold til alle sikrede. Mundtlig henvendelse med et indhold som angivet i note 217 og 218 indebærer ikke, at et erstatningskrav anses for rejst efter §9, stk. 2, litra a. En sådan mundtlig henvendelse indebærer imidlertid, at et erstatningskrav anses for rejst efter §9, stk. 2, litra b, nr. 1°, forudsat henvendelsen modtages af forsikringstageren eller den, hvem det på dennes vegne påhviler at lede virksomhedens drift, jfr. note 223.
220. Det er modtagelsen af første skriftlige henvendelse vedrørende en skade eller et tab, som er afgørende efter §9, stk. 2, litra a. Uanset hvorledes skadesforløbet udvikler sig, og kravet eventuelt splittes op, og uanset på hvilket eller hvilke tidspunkter kravet faktisk fyldestgøres, henføres kravet i sin helhed dækningsmæssigt til tidspunktet for modtagelsen af den nævnte første henvendelse. Eventuelle følgeskader og -krav til den primærskade og det initialkrav, som første henvendelse angår, behandles altså som accessorier til initialkravet, jfr. note 217 og 218.
221. Når dækning under forsikringen er udløst og tidsmæssigt placeret i medfør af §9, stk. 2, litra a, bevares denne dækning så længe forsikringen er i kraft, uanset hvornår den således aktiverede dækning måtte udmøntes i erstatningsbetaling, jfr. dog herved §13, stk. 1. Bringes forsikringen til ophør, er opretholdelse af dækning betinget af anmeldelse til forsikrings-selskabet, jfr. §9, stk. 3.

Litra b

222. Af §9, stk. 2, litra b, fremgår, at et krav under visse betingelser skal anses for rejst, selv om det (endnu) ikke har ført til en skriftlig henvendelse som angivet i litra a. Grundbetingelsen er viden, om nærmere angivne forhold, hos forsikringstageren eller den, hvem det på dennes vegne på-

hviler at lede virksomhedens drift, jfr. herom note 223. De forhold, hvorom der skal foreligge viden, er sådanne, som gør det rimeligt at antage, at der vil fremkomme en henvendelse som angivet i litra a, jfr. nærmere note 224-226.

223. Den personkreds, hvis viden medfører, at erstatningskrav anses for rejst efter §9, stk. 2, litra b, skal afgrænses på samme måde som efter §8, stk. 3, litra b, jfr. herom note 201.
224. Det kan i mange tilfælde være tilfældigt, hvornår sikrede modtager en skriftlig henvendelse som angivet i §9, stk. 2, litra a, og ofte fremkommer den på et tidspunkt, efter at det i nogen tid har måttet stå forsikringstager eller dennes ledelse rimeligt klart, at en sådan henvendelse efter al sandsynlighed ville komme. Da det tidspunkt, hvor dækning udløses under forsikringen, ikke bør kunne påvirkes af forsikringstager, og da forsikringstager ikke ved ophør bør afskæres dækning for krav, som helt tilfældigt endnu ikke har ført til en henvendelse som angivet i §9, stk. 2, litra a, er det i §9, stk. 2, litra b, angivet, at dækning under forsikringen udløses på det tidligere tidspunkt, hvor forsikringstager m.v., jfr. note 223, får sin første viden om sådanne forhold, at det er rimeligt at antcipere en henvendelse som angivet i §9, stk. 2, litra a.
225. Efter §9, stk. 2, litra b, nr. 1°, udløses dækning under forsikringen på det tidspunkt, hvor forsikringstager m.v., jfr. note 223, får den førte viden om, at der er indtrådt en skade eller et tab, som med rimelig sandsynlighed kan skyldes et forhold, som pådrager sikrede ansvar, og som derfor med rimelig sandsynlighed må formodes på et senere tidspunkt at foranledige en henvendelse som angivet i §9, stk. 2, litra a. I note 218 og 219 er nævnt eksempler på, hvorledes denne første viden kan fås i kraft af en henvendelse, som ikke fuldt ud falder ind under §9, stk. 2, litra a.
226. Efter §9, stk. 2, litra b, nr. 2°, udløses dækning under forsikringen på det tidspunkt, hvor forsikringstager m.v., jfr. note 223, får den første viden om, at der er umiddelbar fare for, at der vil indtræde en skade eller et tab, som med rimelig sandsynlighed kan skyldes et forhold, som i givet fald pådrager sikrede ansvar, og som derfor i givet fald må formodes på et senere tidspunkt at foranledige en henvendelse som angivet i §9, stk. 2, litra a. Forsikringsdækningen udløses således på det tidspunkt, hvor der for første gang fås kendskab til, at der foreligger en umiddelbar fare som angivet i §4, stk. 2, jfr. herom nærmere note 142.
227. Det afgørende tidspunkt efter §9, stk. 2, litra b, er det, hvor den første viden om de i note 225 eller 226 nævnte forhold fås, jfr. note 224. At denne viden er foreløbig og i et tilfælde omfattet af litra b, nr. 1°, ikke afdækker det fulde skadesbillede, er uden betydning. Første videns-tidspunktet placerer dækningsmæssigt i det hele, hvad det krav, som på det tidspunkt med rimelighed kan forventes, faktisk udvikler sig til, uanset at dette rækker langt videre end initialkravet, jfr. herved note 220. Helt tilsvarende gælder i et tilfælde omfattet af litra b, nr. 2°, at ikke blot fareafværgelsesudgifter, men også de skader, som det ikke lykkes at afværge, dækningsmæssigt henføres til første videns-tidspunktet.

Eksempel 64

Efter fremstilling og salg af en serie narkoseapparater modtager forsikringstager fra et hospital en henvendelse om, at en patient kunne være død under en operation, fordi ilten blev opblandet med kvælstof på trods af korrekt indstilling. En straks foretagne undersøgelse viser, at apparaterne i den pågældende serie har en indbygget svaghed, som kan medføre, at noget sådant sker. Samtlige brugere søges advaret mod fortsat brug, jfr. eksempel 54. Det glipper imidlertid i forhold til en enkelt, hvor en patient et par år senere bliver stærkt hjerneskadet som følge af defekten. Udgifterne til fareafværgelse, også selv om de måtte være afholdt over flere forsikringsår, og erstatningsansvaret for den et par år senere invaliderede patient henføres dækningsmæssigt til det tidspunkt, hvor forsikringstager bliver vidende om defekten og den heraf flydende umiddelbare fare.

228. Når dækning under forsikringen er udløst og tidsmæssigt placeret i medfør af §9, stk. 2, litra b, bevares denne dækning – ligesom dækningen udløst efter litra a, jfr. note 221 – så længe forsikringen er i kraft, uanset hvornår den således aktiverede dækning måtte føre til en henvendelse som angivet i §9, stk. 2, litra a, og blive udmøntet i erstatningsbetaling, jfr. dog herved §13, stk. 1. Bringes forsikringen til ophør, er opretholdelse af dækning betinget ikke alene af anmeldelse til forsikringsselskabet, men også af, at forholdene afklares så meget, at der fremkommer en henvendelse som angivet i §9, stk. 2, litra a, jfr. §9, stk. 3.

Stk. 3

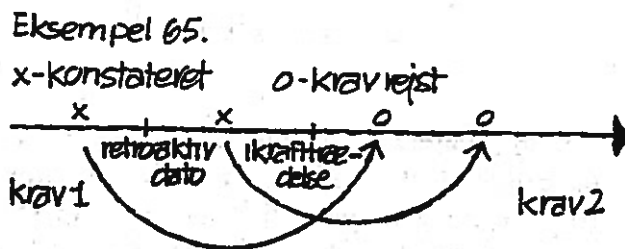
229. Når et krav er rejst mod sikrede som angivet i §9, stk. 2, skal der ske anmeldelse til forsikringsselskabet, jfr. §13, stk. 1, med note 276, hvoraf fremgår, hvad følgen af for sen anmeldelse er.
230. Når der som angivet i §9, stk. 2, er rejst et erstatningskrav mod sikrede, er dækningen af dette krav – såvel et eventuelt initialkrav som heraf flydende yderligere krav – tidsmæssigt relateret til det forsikringsår (og dettes dækningssummer, jfr. §10), hvori (initial)kravet rejses. Når bortses fra det i note 229 anførte, bevares denne dækning uanset, hvornår der faktisk bliver tale om at honorere kravet, så længe forsikringen fortsat er i kraft, jfr. note 221 og 228.
231. Er der i forsikringstiden rejst et erstatningskrav som angivet i §9, stk. 2, litra a, bevares den herved udløste og tidsmæssigt placerede dækning også efter forsikringens ophør. Det er dog efter §9, stk. 3, 1. pkt., en betingelse herfor, at der inden 3 måneder efter forsikringens ophør sker anmeldelse til forsikringsselskabet af det således rejste krav. I forbindelse med forsikringens ophør inkorporeres et krav om anmeldelse til forsikringsselskabet således i beskrivelsen af den under forsikringen dækkede risiko. Anmeldelseskravet i §9, stk. 3, har (til forskel fra anmeldelseskravet i §13, stk. 1) karakter af en objektiv risikobegrænsning, hvorfor dets tilsidesættelse afskærer dækning uanset årsag. Er der sket anmeldelse til forsikringsselskabet inden udløbet af 3 måneders-fristen, er selskabets hæftelse for krav rejst som angivet i §9, stk. 2, litra a, tidsmæssigt ubegrænset.

232. Er der i forsikringstiden rejst et erstatningskrav som angivet i §9, stk. 2, litra b, er det - ligesom ved krav rejst som angivet i §9, stk. 2, litra a, jfr. note 231 - en betingelse for bevarelse af den herved udløste og tidsmæssigt placerede dækning også efter forsikringens ophør, at der inden 3 måneder efter forsikringens ophør sker anmeldelse til forsikringsselskabet af de omstændigheder, som medfører, at et krav anses for rejst, jfr. §9, stk. 3, 1. pkt. Herudover betinges den fortsatte opretholdelse af dækning af krav rejst som angivet i §9, stk. 2, litra b, af, at der inden 2 år efter forsikringens ophør sker en sådan afklaring af de anmeldte omstændigheder, sikredes erstatningspligt og forsikringsselskabets mulige hæftelse, at der inden for denne 2 års-frist i anledning af disse omstændigheder rejses et erstatningskrav som angivet i §9, stk. 2, litra a, og sker anmeldelse heraf til forsikringsselskabet. Er dette flerleddede anmeldelseskrav overholdt, er selskabets hæftelse for krav rejst i forsikringstiden som angivet i §9, stk. 2, litra b, tidsmæssigt ubegrænset.
233. Det er en følge af §9, stk. 3, at der ved forsikringstagers skifte fra et forsikringsselskab til et andet kan opstå et hul i forsikringsdækningen, selv om forsikringstager har været uafbrudt erhvervs- og produktansvarsforsikret på nærværende standardvilkår.
234. Risikoen for et sådant hul i dækningen, som nævnt i note 233, er dog ikke særlig praktisk i relation til krav rejst som angivet i §9, stk. 2, litra a, idet alt, hvad der kræves til bevarelse af krav på dækning hos det »gamle« forsikringsselskab, er, at kravet anmeldes til dette inden 3 måneder efter ophør, jfr. note 231. I al almindelighed kan det ikke give anledning til vanskeligheder inden for en 3 måneders-frist at videresende modtagne skriftlige henvendelser omfattet af §9, stk. 2, litra a, til det »gamle« forsikringsselskab.
235. For så vidt angår krav rejst som angivet i §9, stk. 2, litra b, er der derimod en reel risiko for, at der ved selskabsskifte opstår et hul i dækningen som nævnt i note 233. Kravene dækkes ikke af det »nye« forsikringsselskab, jfr. §9, stk. 1, og bevarelse af krav på dækning hos det »gamle« selskab er ikke blot begrænset af den praktisk set uproblematisk 3 måneders-frist, men yderligere af den i note 232 beskrevne 2 års-frist. Om 2 års-fristen overholdes, er forsikringstager navnlig i de i §9, stk. 2, litra b, nr. 2°, angivne tilfælde uden indflydelse på. Hvor et krav anses for rejst i kraft af viden om, at der er indtrådt en skade eller et tab, jfr. §9, stk. 2, litra b, nr. 1°, vil det i almindelighed være muligt for forsikringstager inden for 2 års-fristen at fremprovokere en sådan afklaring, at dækningen hos det »gamle« selskab i anledning af således rejste krav kan bevares.
236. At den under erhvervs- og produktansvarsforsikringen dækkede risiko i forbindelse med ophør er objektivt afgrænset på en sådan måde, at der ved selskabsskifte opstår risiko for et hul i dækningen som anført i note 233, jfr. note 234 og 235, er ikke et nyt problem. Under den hidtidige »konstateret«-forsikring §2, stk. 4, dækkes skade konstateret i forsikringstiden, forudsat anmeldelse af sådan skade sker til forsikringsselskabet senest 2 år efter forsikringens ophør. Heraf følger, at skulle der gå mere end 2 år efter selskabsskifte, før forsikringstager bliver bekendt

med en skade konstateret i den »gamle« policies løbetid, er der ingen dækning. At problemet ikke er nyt, gør det selvsagt ikke mindre relevant. Fra forsikringsselskabsside er der da også udtrykt ønske om at søge fundet en løsning, som kan indarbejdes i de foreliggende standardvilkår. Noget sådant vanskeliggøres imidlertid af de for tiden herskende forhold på re-assurancemarkedet.

Stk. 4

237. Efter §9, stk. 1, jfr. stk. 2, udløses dækning under forsikringen derved, at der i forsikringstiden rejses et krav mod sikrede. Efter §9, stk. 1, jfr. stk. 2, er det uden betydning, hvornår det ansvarspådragende forhold er udvist, og også uden betydning, hvornår skaden er indtrådt og konstateret. Følgen heraf er, at forsikringsselskabet ved tegning af forsikringen overtager hele den potentielle ansvarsrisiko, som er forbundet med alle forsikringstagers hidtidige aktiviteter (som omfattes af risikobeskrivelsen i policen, jfr. §2, stk. 1, og §3, stk. 1, m.v.), og som endnu ikke har ført til, at et krav kan anses for rejst som angivet i §9, stk. 2. En sådan risikoovertagelse er ikke uden betænkeligheder for forsikringsselskabet, jfr. herved note 213. Det er derfor i §9, stk. 4, anvist, hvorledes dækningen af krav, som rejses i forsikringstiden, men som vedrører tidligere skader, kan begrænses og i en lang række tilfælde vil blive begrænset.
238. Efter §9, stk. 4, dækker forsikringen ikke skade eller tab konstateret før den i policen herom angivne dato, som forsikringsteknisk benævnes den retro-aktive dato.

I eksempel 65 rejses såvel krav 1 som krav 2 i forsikringstiden. Da krav 1 vedrører en skade konstateret før den i policen i henhold til §9, stk. 4, angivne retro-aktive dato, er dette krav afskåret fra dækning i medfør af §9, stk. 4.

239. Hvornår en skade konstateres, skal afgøres på samme måde som efter de hidtidige standardbetingelsers §2, stk. 4, jfr. herved note 9 og 236. Hvad enten en skade indtræder momentant eller udvikler sig langsomt og kumulativt, skal den anses for konstateret på det bestemte tidspunkt, hvor de forhold, som konstituerer skaden, første gang, helt eller delvis, noteres som en skade. Dette gælder også, hvor den først bemærkede skade efter dette tidspunkt udvikler sig yderligere, og i øvrigt uanset om skaden på dette tidspunkt sættes i forbindelse med sikrede. Hvornår skaden nærmest må antages at være indtrådt, er således uden betydning, ligesom det er uden betydning, hvornår årsagsforholdene afdækkes, og hvornår sikrede får kendskab til skaden. Afgørende er alene, hvornår de for-

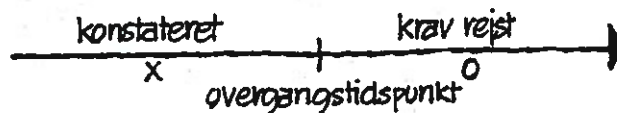
andringer, som konstituerer skaden, første gang bemærkes eller registreres af skadelidte eller en anden som en skade. Når en primærskade er konstateret, behandles de videregående skadelige følger som accessorium til denne.

Eksempel 66

Dagen før den i policen angivne retro-aktive dato eksploderer en skibsmotor, hvorved der slås hul i skibsbunden. Ved pumpning m.v. lykkes det at holde skibet flydende i nogle dage, hvorefter det går ned. Hele skaden anses for konstateret på tidspunktet for eksplosionen.

240. For samtlige forsikringstagere med kombineret erhvervs- og produktansvarsforsikring skal der ske en vilkårsomlægning fra de hidtidige »konstateret«-betingelser til nærværende »krav rejst«-betingelser. I den forbindelse vil ikrafttrædelsesdatoen for »krav rejst«-vilkårene blive indsat i policen som retro-aktiv dato. Forsikringen tegnet på de nye »krav rejst«-betingelser dækker således ikke skader eller tab konstateret før disses ikrafttræden, selv om der i anledning af en sådan skade først rejses krav efter dette tidspunkt. Baggrunden herfor er den enkle, at sådanne skader falder ind under definitionen af forsikringsbegivenheden i de hidtidige vilkår, og derfor ikke også bør dækkes under de nye.

Eksempel 67.

Skaden konstateres, mens »konstateret«-forsikringen er i kraft, og falder derfor ind under dennes dækning, også selv om der først rejses krav efter dens ophør. Der er derfor ikke behov for dækning under »krav rejst«-forsikringen, jfr. dog herved note 241, og dækning under denne afskæres ved at indsætte dennes ikrafttrædelsesdato som §9, stk. 4-dato i policen.

241. Efter de hidtidige standardbetingelser §2, stk. 4, er der under »konstateret«-forsikringen efter dennes ophør kun dækning for skader konstateret i forsikringstiden, såfremt de senest 2 år efter forsikringens ophør anmeldes til forsikringsselskabet, jfr. note 236. I kraft af denne anmeldelsesfrist efter de hidtidige betingelsers §2, stk. 4, 2. pkt., kombineret med indsættelse af ikrafttrædelsesdatoen for de nye som §9, stk. 4-dato i den nye police opstår der ved overgang fra »konstateret« til »krav rejst« et hul i dækningen, også selv om der ikke finder selskabsskifte sted. SKAFOR har imidlertid vedtaget at anbefale sine medlemsselskaber at sikre forsikringstageren fortsat dækning under »konstateret«-forsikringen uanset den 2-årige anmeldelsesfrist i dennes §2, stk. 4, 2. pkt., ved overgang til »krav rejst«-forsikring i samme selskab, så længe »krav rejst«-forsikringen løber i dette selskab. Sker der selskabsskifte i forbindelse med overgang fra »konstateret«-forsikringen til »krav rejst«-forsikringen, gælder de hidtidige standardbetingelsers 2-årige anmeldel-

sesfrist efter §2, stk. 4, 2. pkt., ganske som hidtil ved selskabsskift, jfr. note 236. Sker der ikke selskabsskifte i forbindelse med denne overgang, indebærer en efterlevelse af SKAFOR's rekommandation, at forsikrings-selskabet, hvori »konstateret«-forsikringen hidtil har løbet, og hvori »krav rejst«-forsikringen fremover løber, ved overgangen afgiver en erklæring over for forsikringstager om under »konstateret«-forsikringen – under fravigelse af dennes §2, stk. 4, 2. pkt., men i øvrigt på dennes vilkår – at ville dække skade konstateret i forsikringstiden uanset anmeldelsestidspunkt, forudsat enten at den ved overgangen nytegnede »krav rejst«-forsikring fortsat er i kraft, eller at anmeldelse sker inden 2 år efter overgangstidspunktet og »konstateret«-forsikringens ophør.

Eksempel 68

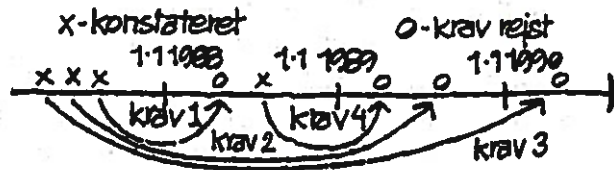
En »krav rejst«-forsikring træder i kraft pr. 1/1 1988 med denne dato som §9, stk. 4-dato. Forsikringen er tegnet i et andet selskab end det, hvori den hidtidige »konstateret«-forsikring har været tegnet. En i 1987 konstateret skade medfører, at der i 1990 rejses et krav som angivet i nærværende betingelser §9, stk. 2; der sker straks anmeldelse til begge forsikringsselskaber. Der er ikke dækning under den nye forsikring, da skaden er konstateret før 1/1 1988, som i policen er angivet som §9, stk. 4-dato. Der er heller ikke dækning under den gamle forsikring, da den 2-årige anmeldelsesfrist i de hidtidige betingelsers §2, stk. 4, 2. pkt., er sprunget. Var der derimod ikke i forbindelse med overgangen fra de gamle til de nye vilkår pr. 1/1 1988 skiftet forsikringsselskab, og havde forsikringsselskabet fulgt SKAFOR's rekommandation, og var den pr. 1/1 1988 tegnede »krav rejst«-forsikring i 1990 fortsat løbende i samme selskab, ville skaden være dækket under den gamle »konstateret«-forsikring i kraft af det SKAFOR-rekommanderede dækningstilsagn. Var der derimod sket selskabsskifte pr. 1/1 1990 ville det SKAFOR-rekommanderede dækningstilsagn være uden betydning og dækning under den gamle forsikring være afskåret efter de hidtidige betingelsers §2, stk. 4, 2. pkt.

242. Af de grunde, som er anført i note 240, jfr. note 241, indsættes ved overgang fra »konstateret« til »krav rejst« ikrafttrædelsesdatoen for »krav rejst«-forsikringen som §9, stk. 4-dato i denne. Dette gælder, hvad enten der i forbindelse med overgangen skiftes forsikringsselskab eller ej. Er der ikke skiftet forsikringsselskab ved overgangen, men sker dette på et senere tidspunkt, vil den retro-aktive dato i den »krav rejst«-forsikring, som afløser den hidtidige, i konsekvens af det i note 240, jfr. note 241, anførte ikke blive fastsat længere bagud end tidspunktet for ikrafttrædelsen af den først tegnede »krav rejst«-forsikring.

Eksempel 69

En forsikringstager, som i en årrække har haft en erhvervs- og produktansvarsforsikring på hidtidige standardvilkår løbende hos selskab A, overgår pr. 1/1 1988 til en »krav rejst«-forsikring hos selskab A med 1/1 1988 som §9, stk. 4-dato, jfr. note 240. Pr. 1/1 1989 tegnes forsikringen hos selskab B. Som retro-aktiv

dato i denne forsikring vil der ikke blive gået længere tilbage i tiden end til 1/1 1988.

Samtlige krav rejses efter overgang til »krav rejst« pr. 1/1 1988. Krav 1-3 vedrører imidlertid skader konstateret under »konstateret«-forsikringens løbetid og dækkes derfor ikke under »krav rejst«-forsikringen hos noget af selskaberne, krav 1 fordi 1/1 1988 vil være indsat som §9, stk. 4-dato i den af A udstedte police, krav 2 og 3, fordi §9, stk. 4-datoen i den af B udstedte police ikke vil være et tidspunkt forud for 1/1 1988. Krav 1 og krav 2 vil være dækket under »konstateret«-forsikringen, hvis de anmeldes til A, når de rejses, da anmeldelsen i så fald sker inden for 2-års fristen i de hidtidige betingelsers §2, stk. 4, 2. pkt., jfr. note 241, mens krav 3 vil være udækket i kraft af denne frist. Om krav 4 dækkes under den hos selskab B tegnede forsikring, beror på, om 1/1 1988 eller 1/1 1989 er indsat i policen som retro-aktiv dato.

243. Når bortses fra det i note 240 og 242 anførte om fastsættelse af den retro-aktive dato, hvorefter denne ikke kan fastættes til noget tidligere tidspunkt end tidspunktet for ophøret af en tidligere »konstateret«-forsikring, fastsættes den retro-aktive dato individuelt ud fra de aktuelle forhold, herunder navnlig forholdene på reassurancemarkedet. Selv om der ikke foreligger et overgangsproblem i forhold til en tidligere »konstateret«-forsikring, f.eks. fordi den virksomhed, der skal forsikres, er nyetableret eller ikke tidligere har været forsikret på en »konstateret«-forsikring, vil der således blive indsat en retr-oaktiv dato i policen. Ved den nyetablerede virksomhed kan datoen sættes til forsikringens ikrafttrædelsesstidspunkt. Ved den veletablerede, hidtil ikke-forsikringsdækkede virksomhed, er det i forsikringstagers umiddelbare interesse, at den retro-aktive dato fastsættes så tilpas langt tilbage, at krav i anledning af skader konstateret før det således fastsatte tidspunkt praktisk taget kan anses for forældede. En dækning, der går så langt tilbage i tiden, vil imidlertid have sin pris og i almindelighed ikke være praktisk opnåelig.
244. §9, stk. 4, afskærer dækning af krav rejst i forsikringstiden, for så vidt angår skader konstateret kortere eller længere tid før forsikringens ikrafttræden. I øvrigt er det for dækningen under forsikringens løbetid uden betydning, hvornår en skade, som indebærer et kravs rejsning som angivet i §9, stk. 2, konstateres. Forsikringen afskærer heller ikke dækning af krav, som efter §9, stk. 2, anses for rejst i forsikringstiden, blot fordi kravet viser sig at vedrøre skader konstateret efter dens ophør, noget, som kan forekomme ved krav rejst om angivet i §9, stk. 2, litra b, nr. 2°. Noget andet er, at §9, stk. 3, 2. pkt., i så fald i praksis vil afskære dækning af rejste krav vedrørende skader, som først konstateres mere end 2 år efter forsikringens ophør, jfr. herved note 232.

245. I et løbende forsikringsforhold kan der være behov for i takt med f.eks. ændringer i den forsikrede virksomheds aktiviteter, jfr. herved §2, stk. 1, med note 37-38 og i øvrigt note 90 og 94, optagelse af ny produktion m.v., jfr. herved §3, stk. 1, med note 91-92 og 95-97, eller afsætning til nye markeder, jfr. §6, stk. 1 og 2, med note 169-172, og i øvrigt §12, stk. 2, 2. pkt., med note 274, at ændre beskrivelsen i policen af den dækkede risiko. I forbindelse med udvidelser af risikobeskrivelsen vil der individuelt blive taget stilling til, hvorvidt - om overhovedet - udvidelsen skal vedrøre krav rejst i anledning af skader og tab konstateret før udvidelsens ikrafttræden.

Eksempel 70

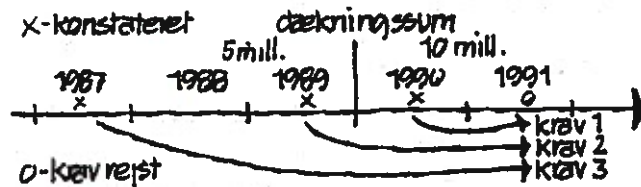
En virksomhed har hidtil alene fremstillet og afsat produkt X. I 1988 lancerer den et nyudviklet produkt Y, som først i 1990 medtages i produktbeskrivelsen i policen. I 1991 anmeldes et krav til forsikringsselskabet vedrørende en skade forårsaget af produkt Y og konstateret i 1989. Om dette krav dækkes, beror på, om der er fastsat en retro-aktiv dato for dækning i henhold til udvidelsen, som omfatter ikke blot skader konstateret efter udvidelsens ikrafttræden, men også skader konstateret i 1989, og beror - såfremt dette er tilfældet - yderligere på, at sikrede godtgør, at krav i anledning af skaden er rejst som af ham angivet, jfr. note 216.

Eksempel 71

En virksomhed fremstiller møbler og har hidtil alene markedsført disse i Europa. I 1988 startes imidlertid eksport til U.S.A., som først i 1990 inddrages under policens beskrivelse af geografisk dækningsområde. I 1991 anmeldes et krav til forsikringsselskabet vedrørende en skade, som er sket i U.S.A. og konstateret i 1989. Om dette krav dækkes, beror på ganske de samme forhold som anført i eksempel 70.

246. I et løbende forsikringsforhold vil der fra tid til anden være behov for justering af forsikringens dækningssum (jfr. om betydningen af disse §§10 og 11 med noter). Ved forhøjelse af dækningssummerne vil der blive taget stilling til, om den forhøjede sum skal gælde alle fremtidige krav på policens almindelige vilkår eller kun krav, som er rejst efter ikrafttrædelsen af den forhøjede sum, og som vedrører skader konstateret efter ikrafttrædelsesdatoen for den forhøjede sum eller en vis tidligere dato. Det kan f.eks. være bestemt, at forsikringen med den forhøjede dækningssum kun dækker skader konstateret efter en dato, som ligger 2 år forud for sumforhøjelsens ikrafttrædelse, således at krav i anledning af tidligere konstaterede skader kun dækkes inden for rammerne af den tidligere sum og i øvrigt kun i det omfang, der er plads inden for den nye sum.

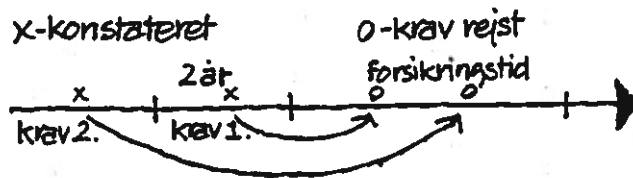
Eksempel 72.

I 1991 rejses krav 1-3, krav 1 er på 2 mill., krav 2 er på 1 mill., og krav 3 er på 6 mill. Som retro-aktiv dato for forhøjelsen er angivet 1/1 1988. Dækningen af samtlige krav er maksimeret til 10 mill., krav vedrørende skader konstateret før 1/1 1988 yderligere til 5 mill. Krav 1 og 2 dækkes fuldt ud, krav 3 derimod kun med 5 mill. - Havde krav 1 været på 4 mill., krav 2 på 3 mill. og krav 3 på 6 mill., ville krav 3 dækningsmæssigt skulle reduceres til 5 mill. og med dette beløb skulle dækkes forholdsmæssigt sammen med krav 1 og 2 inden for de 10 mill., jfr. herved note 255.

247. Det er en konsekvens af bestemmelsen i §9, stk. 4, at den i policen indsatte retro-aktive dato er afgørende for, om »krav rejst«-forsikringen ved tegning er fordelagtigere for forsikringstager end den hidtidige »konstateret«-forsikring.

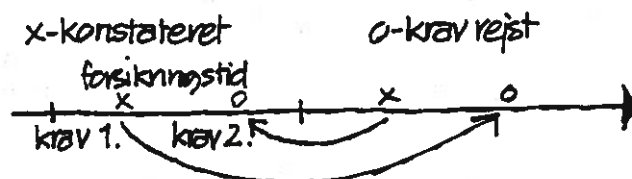
Eksempel 73.

Under en »konstateret«-forsikring vil der ikke være dækning for krav 1 og 2, som vedrører skade konstateret før forsikringens ikrafttræden. Er den retro-aktive dato i en »krav rejst«-forsikring f.eks. sat til 2 år for forsikringens ikrafttræden, vil der under en sådan forsikring være dækning for krav 1, men ikke for krav 2. »Krav rejst«-forsikringen giver altså med en sådan fastsættelse af den retro-aktive dato en bedre dækning for tidligere skader end »konstateret«-forsikringen.

248. Det forhold, at der, ikke mindst på produktansvarsområdet, kan gå nogen tid, fra en skade konstateres, til et krav rejses, gør, at dækningen under en »konstateret«-forsikring ved ophør umiddelbart er fordelagtigere for forsikringstager end en »krav rejst«-forsikring. Denne fordel udhules dog noget af, at et krav ifølge nærværende betingelser §9, stk. 2, litra b, nr. 2°, kan anses for rejst, selv om en skade endnu ikke er indtrådt, jfr. herved note 244.

Eksempel 74.

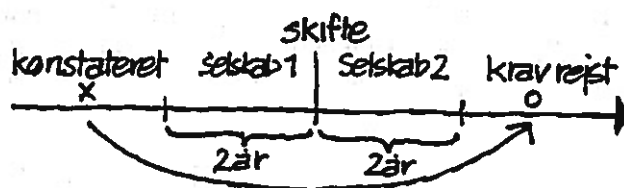

Krav 1 vil være dækket under »konstateret«-forsikringen, men ikke under »krav rejst«-forsikringen. Vedrørende krav 2 gælder det omvendte.

Der er ikke i eksempel 74 taget hensyn til, at anmeldelse til forsikrings-selskabet er indbygget i risikoafgrænsningen ved forsikringens ophør, såvel efter de hidtidige betingelsers §2, stk. 4, 2. pkt., som efter nærværende betingelsers §9, stk. 3. Anmeldelsesfristen efter de hidtidige betin-gelser er 2 år, efter nærværende 3 måneder, jfr. herved note 231 og 232. Efterdækningen kan dog ikke af den grund generelt betragtes som reelt ringere, da der meget vel kan tænkes at gå mere end 2 år før forsikrings-tager får kendskab til en konstateret skade, mens det i reglen er en enkel sag, når det krav anses for rejst, umiddelbart at anmelde dette til forsik-ringsselskabet, da kravets rejsning bygger på, at der opnås kendskab til skade eller tab eller umiddelbar fare herfor, jfr. note 234 og 235. At 3 måneders-fristen efter nærværende betingelsers §9, stk. 3, for så vidt an-går krav, som anses for rejst efter §9, stk. 2, litra b, udbygges med den i note 232 omtalte 2 års-frist, indebærer heller ikke, at efterdækningen generelt kan beskrives som reelt ringere. Under »konstateret«-forsikrin-gen må forholdene omkring en konstateret skade afklares så meget inden 2 år efter ophør, at der af skadelidte rejses krav så betids, at anmeldelse til forsikringsselskabet kan ske inden fristens udløb. Under »krav rejst«-forsikringen må forholdene omkring et krav, som anses for rejst alene i kraft af viden om en indtrådt skade eller umiddelbar fare, afklares så me-get inden 2 år efter ophør, at der af skadelidte rejses krav så betids, at anmeldelse til forsikringsselskabet kan ske inden fristens udløb, noget forsikringstager ikke er helt uden indflydelse på, jfr. note 235.

249. Som anført i note 233-235 kan der ved flytning af erhvervs- og produkt-ansvarsforsikringen fra et forsikringsselskab til et andet, begge med »krav rejst« som dækningsudløsende begivenhed, opstå hul i dækningen i kraft af nærværende standardbetingelsers §9, stk. 3. Som anført i note 236 er dette problem ikke nyt, men eksisterer også under de hidtidige standardvilkår i kraft af disses §2, stk. 4, 2. pkt., jfr. herved note 241.

Eksempel 75.

Ved skifte mellem to selskaber under de hidtidige »konstateret«-vilkår falder skaden ind under selskab 1's forsikring, i hvis løbe-tid den er konstateret, men dækning er afskåret, da krav først rejses mere end 2 år efter forsikringens ophør. Havde der i stedet været tale om skifte mellem to selskaber under nærværende »krav rejst«-vilkår, ville kravet falde ind under selskab 2's forsik-ring. Er den retro-aktive dato i denne sat til 2 år før forsikrin-gens ikrafttræden, vil dækning være afskåret i medfør af §9, stk. 4.

Dækningssummer

§10. Policens dækningssummer er den højeste grænse for selskabets forpligtelse for erstatningskrav, som efter §9 er rejst mod sikrede inden for det enkelte forsikringår.

Stk. 2

Omkostninger ved afgørelse af erstatningsspørgsmål dækkes, såfremt de er afholdt med selskabets godkendelse. Sådanne omkostninger og renter af idømte erstatningsbeløb henhørende under forsikringen dækkes i øvrigt

a) ved skade sket uden for Norden:

kun i det omfang, dækningssummerne ikke derved overskrides,

b) ved skade sket i Norden:

fuldt ud, selv om dækningssummerne derved overskrides. Er dækningssummerne mindre end idømte erstatningsbeløb, dækkes alene den forholdsmæssige del af omkostninger og renter, som svarer til det erstatningsbeløb, selskabet skal betale.

Stk. 1

250. I policen angives de aftalte dækningssummer. Der kan være aftalt én dækningssum for personskader, en anden for tingskader. Der kan være aftalt forskellige dækningssummer for henholdsvis erhvervs- og produktansvar eller f.eks. være fastsat et særligt maksimum for produktansvar vedrørende skade, som er sket inden for et givet geografisk område.
251. Det er en betingelse for dækning efter §2, stk. 3, om forureningsansvar, §3, stk. 4, om ingrediens- og komponenttilfælde m.v., og §4, stk. 2, om fareafværgelse, at der i policen for hver enkelt af disse ansvarstyper/dækningposter er angivet en særskilt dækningssum, jfr. note 18, 66, 123 og 147. Dækning inden for disse særlige poster og eventuelle andre særlige maksimeringer sker inden for forsikringens generelle maksimum.

Eksempel 76

I en police er under dækningssummer angivet:

personskade	10 mill. kr.
tingskade	5 mill. kr.
forureningsansvar	2 mill. kr.
§3, stk. 4	2 mill. kr.
fareafværgelse	1 mill. kr.

Selskabets maksimale tilsvær er for personskade 10 mill. kr., for tingskade 5 mill. kr., i alt 15 mill. kr., ikke 20 mill. kr., idet dækning under de an-

givne særlige maksima skal kunne rummes inden for de generelle.

252. Dækningssummerne maksimerer den erstatning, forsikringsselskabet kan komme til at udbetale i anledning af samtlige de i et forsikringsår rejste krav. §9 er afgørende for, hvornår et krav er rejst, og dermed afgørende for, til hvilket forsikringsår kravet dækningsmæssigt skal henføres. Uanset størrelsen af det enkelte krav og summen af alle de i et forsikringsår rejste krav kan forsikringsselskabet ikke vedrørende det pågældende forsikringsår komme til at udbetale mere end op til de i policen for dette forsikringsår fastsatte dækningssummer.
253. Rejses er i løbet af et forsikringsår krav af en sådan størrelse, at den tilbageblevne del af dækningssummerne skønnes utilstrækkelig til dækning af risikoen i den resterende del af forsikringsåret, vil der alt efter omstændighederne kunne indgås en særlig aftale om opfyldning af summerne.
254. I almindelighed vil der i policen være optaget aftalte bestemmelser om selvrisiko. Selvrisikoen begrænser ikke selskabets maksimale tilsvær, medmindre noget sådant er udtrykkeligt aftalt.
255. Den maksimering af forsikringsselskabets forpligtelse, som følger af dækningssummens størrelse, er i første omgang alene af betydning for forholdet mellem sikrede og forsikringsselskabet. Uanset forsikringssummens størrelse er sikrede overfor de skadelidte forpligtet til at honorere samtlige erstatningskrav. Imidlertid hæfter forsikringsselskabet under visse betingelser direkte over for skadelidte. Når sikredes erstatningspligt overfor skadelidte er fastslået og erstatningens størrelse betemt, indtræder skadelidte i sikredes ret imod selskabet, for så vidt han ikke er fyldestgjort, jfr. forsikringsaftalelovens §95, stk. 1. Når sikrede ikke er villig eller i stand til at opfylde fastslåede erstatningskrav, kan skadelidte således holde sig til forsikringsselskabet. Er der flere erstatningskrav, som på denne måde kan gøres direkte gældende mod forsikringsselskabet, og overstiger disse krav tilsammen dækningssummen, skal de fyldestgøres forholdsmæssigt, jfr. forsikringsaftalelovens §95, stk. 2. Forsikringsselskabet kan ikke med kendskab til en indtrådt forsikringsbegivenhed ved forhandling med sikrede disponere på en sådan måde, at skadelidtes direkte krav mod selskabet indskrænkes eller forspildes, jfr. forsikringsaftalelovens §96. Disse regler om forsikringsselskabets hæftelse over for skadelidte kan medføre, at der opstår praktiske udbetalings- og fordelingsproblemer i tilfælde, hvor der er rejst en flæhed af krav, som tilsammen overstiger dækningssummen, og hvor sikrede ikke er god for diffencen. Forsikringsselskabet kan i så fald ikke blot betale kravene i den rækkefølge, hvori sikrede udbetaler, eller hvori de indløber, men må for ikke at blive afkrævet mere end dækningssummen tilstræbe et samlet opgør.

Stk. 2

256. Bestemmelsen omhandler dækningen af omkostninger og renter. Efter 1. pkt. dækkes omkostninger ved afgørelse af erstatningspørgsmål, såfremt de er afholdt med forsikringsselskabets godkendelse. Herved fravi-

ges reglen i forsikringsaftalelovens §92, stk. 1, hvorefter der til dækning af sådanne omkostninger ikke kræves godkendelse af selskabet, men blot, at det efter omstændighederne må anses for rimeligt, at sikrede har pådraget sig dem. Derimod dækkes renter af idømte erstatningsbeløb i overensstemmelse med forsikringsaftalelovens §92, stk. 2, såfremt renteforpligtelsen er pådraget med rimelighed.

257. Omkostninger og renter, som efter det i note 256 anførte er dækningsberettigede, dækkes ved skade sket uden for Norden kun i det omfang, dækningssummerne ikke overskrides, jfr. litra a. Dette er en fravigelse af forsikringsaftalelovens §92, stk. 3, 1. pkt., hvis princip, at omkostninger og renter dækkes, selv om dækningssummerne derved overskrides, således alene gælder for skade sket i Norden, jfr. litra b.
258. Ved skade sket i Norden skal der ske forholdsmæssig reduktion af omkostninger og renter i samme omfang, som de erstatningsbeløb, hvortil de knytter sig, må reduceres, fordi de ikke fuldt ud kan rummes inden for dækningssummerne, jfr. princippet i forsikringsaftalelovens §92, stk. 3, 2. pkt.

Maksimumdækning for serieskader

§11. Dækningen af erstatningskrav, som efter §9 er rejst mod sikrede i anledning af skader eller tab forårsaget af samme ansvarspådragende forhold, er for det enkelte kravs vedkommende maksimeret som angivet i §10. For kravene tilsammen er dækningen, selv om kravene rejses over flere forsikringsår, maksimeret til policens dækningssummer i det år, hvori det første krav af denne art rejses, med fradrag af, hvad der måtte blive udbetalt i anledning af andre i det år rejste krav.

259. Bestemmelsen angår »skader eller tab forårsaget af samme ansvarspådragende forhold«. Typeeksemplet herpå er tilfælde, hvor flere skader skyldes, at samtlige produkter i en produktionsserie lider af samme defekt, f.eks. i kraft af en konstruktionsfejl, en systematisk produktionsfejl eller en instruktionsfejl. Der kan imidlertid meget vel foreligge »skader eller tab forårsaget af samme ansvarspådragende forhold« – og dermed en såkaldt serieskade – selv om de ikke er forvoldt af samme defekt ved identiske produkter.

Eksempel 77

Et mejeri modtager en ladning mælk efter afhentning hos landmænd. Under mælkenes første behandling forurenes den med renevæske, som ikke er skyllet ud af anlægget. Denne forurening genfindes i de produkter, som fremstilles af den pågældende ladning, nemlig et parti smør og en sending af et tømælksprodukt. Begge produkter eksporteres. De eventuelle skader, produkterne måtte forvolde, udgør en serieskade som defineret i §11.

Eksempel 78

En plastpostmaskine doserer de anvendte ingredienser forkert. Som følge heraf bliver forskellige plastposleverancer defekte derved, at poserne kan gå i forbindelse med levnedsmidler og gøre disse giftige. Det gælder bl.a. et parti fryseposer solgt til en konserverfabrik til brug ved pakning af dybfrosne ærter, et parti poser leveret til en småkagefabrik til brug ved dennes pakning og et parti fryseposer solgt i ruller i detailhandelen til brug i husholdninger. De eventuelle skader, der måtte ske med ved indtagelse af henholdsvis de nævnte småkager, dybfrosne ærter, og hvad det i detailhandelen solgte parti poser måtte være brugt til indpakning af i husholdningerne, og de tab, der lides ved at kassere emballerede, men ubrugte levnedsmidler, skyldes samme ansvarspådragende forhold og udgør en serieskade som defineret i §11.

260. Det er ikke kun i relation til produktansvar, at der kan foreligge flere skader eller tab forårsaget af samme ansvarspådragende forhold. Noget sådant kan lige så vel forekomme på erhvervsansvarsområdet.

Eksempel 79

Ved skødesløs opbevaring af affaldsstoffer sker der på en kemikaliefabrik en voldsom eksplosion. Adskillige nærliggende bygninger styrter sammen, flere personer kommer til skade, et vandløb forurenes kraftigt med heraf flydende skader, o.s.v. Alle disse skader har deres årsag i det samme forhold, eksplosionen, og hvad der udløste den, og der forligger derfor en serieskade som defineret i §11.

261. Et serieskadeforløb omfatter således en flerhed af skader eller tab med det til fælles, at de er forårsaget af samme ansvarspådragende forhold. I almindelighed vil en serieskade udløse en flerhed af erstatningskrav. Det er en betingelse for dækning af hvert enkelt af disse krav, at det enkelte krav - som ethvert andet krav - er rejst mod sikrede i forsikringstiden som angivet i §9, og at det som angivet i §10 kan rummes inden for policens dækningssum i det forsikringsår, hvori det rejses. Såfremt samtlige erstatningskrav i anledning af en serieskade rejses i samme forsikringsår, dækkes de i medfør af §10 ganske som og helt på linje med andre krav inden for policens dækningssum i vedkommende forsikringsår, jfr. §11, 1. pkt. Samtlige krav i anledning af et serieskadeforløb kan udmærket tænkes rejst på et og samme tidspunkt, selv om serieskadeforløbet udspilles over flere år, jfr. herved note 227 med eksempel 64.
262. Navnlig på produktansvarsområdet kan et serieskadeforløb medføre, at erstatningskravene i anledning af de enkelte skader, som indgår i serieskadeforløbet, rejses over flere forsikringsår. I så fald begrænses dækningen af de serieskadekrav, som rejses i et givet forsikringsår, som dækningen af andre krav af §10, jfr. §11, 1. pkt., og note 261. Samtidig maksimeres dækningen af serieskadekravene tilsammen som angivet i §11, 2. pkt., til policens dækningssum i det forsikringsår, hvori det første krav vedrørende den pågældende serieskade rejses, med fradrag af, hvad der måtte blive udbetalt i anledning af andre i det år rejste krav.
263. Betydningen af den begrænsning af dækningen af erstatningskrav i anledning af en serieskade, som følger af §11, 2. pkt., kan illustreres ved et serieskadeforløb, som strækker sig over flere år, hvori der ikke rejses andre krav mod sikrede.

Eksempel 80

år	dækningssum	serieskadeforløb
N	5 mill.	2 mill.
N + 1	5 mill.	3 mill.
N + 2	5 mill.	2 mill.
N + 3	5 mill.	1 mill.
N + 4	5 mill.	0

Dækningssummen er i hvert af årene i den betragtede periode 5 mill. kr. Der rejses i eksemplet ikke andre krav mod sikrede i pe-

rioden end de, som indgår i serieskadeforløbet. På den baggrund kan de i hvert af årene rejste serieskadekrav rummes inden for hvert års dækningssum. Var dækningen af kravene derfor alene maksimeret som angivet i §10, stk. 1, ville samtlige krav blive dækket. Imidlertid følger det af §11, 2. pkt., at dækningssummen i det år, hvori det første serieskadekrav rejses, udgør maksimum for dækningen af kravene tilsammen, selv om de rejses over flere år. Det første krav rejses i eksemplet i år N, hvorfor dette års dækningssum på 5 mill. kr. udgør det maksimum, som hele serieskadeforløbet er dækket med. Da de i år N rejste krav beløber sig til 2 mill. kr. og de i år N + 1 rejste krav til 3 mill. kr., er den til rådighed værende dækning på 5 mill. kr. udtømt efter år N + 1. De krav, som rejses senere, i år N + 2 og fremefter, dækkes ikke, selv om der efter §10, stk. 1, er udmærket plads inden for hvert af disse års dækningssum.

264. Var der i det år, hvori det første serieskadekrav rejses, rejst et eller flere andre krav, som ikke er en del af serieskadeforløbet, maksimeres serieskadedækningen efter §11, 2. pkt., til dækningssummen i vedkommende forsikringsår med fradrag af, hvad der i det år udbetales til dækning af ikke-serieskader.

Eksempel 81

år	dæknings- sum	ikke- serieskader	serieskade- forløb
N	5 mill.	2 mill.	2 mill.
N + 1	5 mill.	0	3 mill.
N + 2	5 mill.	0	2 mill.
N + 3	5 mill.	0	1 mill.
N + 4	5 mill.	0	0

Eksemplet svarer til eksempel 80 i note 263 med den forskel, at der ved siden af serieskadeforløbet rejses et ikke-serieskadekrav på 2 mill. kr. i år N. Forudsat kravet er berettiget og udløser dækning under forsikringen, reduceres det i §11, 2. pkt., fastsatte maksimum for dækning af serieskadeforløbet til 3 mill. kr. I eksemplet vil der således kun være fuld dækning til den del af serieskadeforløbet, som indebærer rejste krav i år N. Allerede i år N + 1 sætter maksimeringen efter §11, 2. pkt., ind, således at der kun er 1 mill. kr. til rådighed til dækning af de rejste serieskadekrav på 3 mill. kr.

265. Hvis der under et serieskadeforløb i medfør af §10 ikke kan ske fuld dækning af de serieskadekrav, som rejses i et bestemt forsikringsår, kan den ikke dækkede del af serieskadekravene ikke overføres til et senere forsikringsår, selv om dækning i det år kan rummes såvel inden for det maksimum, §10, stk. 1, sætter for det pågældende år, som inden for det maksimum, §11, 2. pkt., sætter for serieskadeforløbet.

Eksempel 82

år	dæknings- sum	ikke- serieskader	serieskade- forløb
N	5 mill.	0	½ mill.
N + 1	5 mill.	4 mill.	4 mill.
N + 2	5 mill.	0	½ mill.
N + 3	5 mill.	0	0

Da der ikke i eksemplet i år N rejses andre krav end serieskadekrav, er dækningen af serieskadeforløbet efter §11, 2. pkt., maksimeret til 5 mill. kr. (dækningssummen i år N). Hele serieskadeforløbet vedrører krav på tilsammen 5 mill. kr. og kan altså rummes inden for maksimum efter §11, 2. pkt. Imidlertid rejses der i år N + 1 krav på i alt 8 mill. kr., hvorfor begrænsningen efter §10, stk. 1, maksimerer dækningen af disse krav tilsammen til 5 mill. kr. Af de i år N + 1 rejste krav vil der således efter §10, stk. 1, jfr. §11, 1. pkt., ske afskæring af dækning, for så vidt angår 3 mill. kr. og denne afskæring af dækning er definitiv. Der er ikke mulighed for at overføre den således afskårne del af de i år N + 1 rejste krav til et senere forsikringsår.

266. Er dækningssummen i et givet år under et serieskadeforløb utilstrækkelig til dækning af samtlige i det år rejste krav, vil det i almindelighed under hensyn til det i note 265 anførte være en fordel for forsikringstager i første række at benytte forsikringen til dækningen af ikke-serieskadekrav.

Eksempel 83

år	dæknings- sum	ikke- serieskader	serieskade- forløb
N	5 mill.	0	1 mill.
N + 1	5 mill.	3 mill.	4 mill.
N + 2	5 mill.	0	2 mill.
N + 3	5 mill.	0	1 mill.

I dette eksempel er der efter §11, 2. pkt., 5 mill. kr. til dækning af hele serieskadeforløbet. Disponeres således, at serieskadekravene i år N og N + 1 dækkes af forsikringsselskabet, er serieskadedækningen opbrugt. Samtidig vil ikke-serieskadekrav i år N + 1 på 3 mill. kr. efter §10, stk. 1, kun kunne dækkes med 1 mill. kr., da årets dækningssum er 5 mill. kr. og der til dækning af serieskadekrav er medgået 4 mill. kr. Over hele perioden udbetales således i alt 6 mill. kr. Var der i stedet i år N + 1 disponeret således, at dækningssummen benyttedes til primært at dække de

rejste ikke-serieskadekrav på 3 mill., ville det års serieskadekrav kun blive dækket med 2 mill. kr. Til gengæld ville der ved udgangen af år $N + 1$ kun være brugt 3 mill. kr. til dækning af serieskadekrav, hvorfor de i år $N + 2$ rejste serieskadekrav på 2 mill. kr. ville kunne dækkes. På denne måde ville over hele perioden blive udbetalt 8 mill. kr. Ved at disponere således, at et givet års dækningssum primært benyttes til dækning af årets ikke-serieskadekrav opnås den optimale udnyttelse af den dobbelte dækningsbegrænsning, som følger af §§10 og 11 i forbindelse med et serieskadeforløb.

267. Er der vedrørende et bestemt forsikringsår disponeret således, at dækningssummen primært er benyttet til dækning af, hvad der viser sig at være serieskadekrav, og opstår der herefter spørgsmål om dækning af ikke-serieskadekrav rejst i samme forsikringsår, giver denne disponering ikke forsikringstager optimal dækning som anført i note 266. I en sådan situation skal den tidsmæssige forskydning af kravenes rejsning og behandling ikke komme forsikringstager til skade. I eksempel 83 i note 266 kunne forholdet f.eks. være det, at serieskadekravene på 4 mill. kr. i år $N + 1$ rejses i forsikringsårets begyndelse, og at der et par måneder senere sker udbetaling af 4 mill. kr. til dækning af disse krav. Henimod udløbet af år $N + 1$ rejses herefter de i eksemplet anførte ikke-serieskadekrav på 3 mill. kr. Sikrede har kun krav på betaling af yderligere 1 mill. kr. til dækning af disse krav. Ved beregningen af, hvor meget der i alt er brugt til dækning af serieskadekrav inden for det maksimum, som følger af §11, 2. pkt., opgøres forholdet imidlertid, som om forsikringssummen i år $N + 1$ primært var medgået til dækning af dette års ikke-serieskadekrav på 3 mill. kr., således at årets serieskadeforbrug opgøres til 2 mill. kr. i stedet for de faktisk udbetalte 4 mill. kr.
268. I eksempel 80 i note 263 opstår der ikke praktiske udbetalings- og fordelingsproblemer som nævnt i note 255 til §10, stk. 1, selv om sikrede ikke fyldestgør de erstatningskrav, som rejses mod ham. Under forsikringen kan kravene rejst i år N og i år $N + 1$ dækkes fuldt under forsikringen, og de senere rejste krav er ikke dækket. Sådanne problemer kan imidlertid opstå i eksempel 81 i note 264, idet der i år $N + 1$ kun kan ske dækning med 1 mill. kr. vedrørende de i det år rejste serieskadekrav på 3 mill. kr. Også i eksempel 82 i note 265 og i eksempel 83 i note 266 kan der opstå sådanne problemer. I så fald kan forsikringsselskabet ikke i forhold til skadelidte disponere således, at det enkelte års dækningssum primært benyttes til dækning af ikke-serieskadekrav. I givet fald indgår samtlige årets serieskadekrav og ikke-serieskadekrav på lige fod i den fordeling, som må finde sted. I eksempel 82 i note 265 hæfter forsikringsselskabet i år $N + 1$ således under de i note 255 til §10, stk. 1, angivne omstændigheder med 5 mill. kr. i alt overfor de skadelidte, hvis krav beløber sig til 8 mill. kr. i alt. Forholdsmæssig fyldestgørende indebærer dækning af $5/8$ af de rejste krav, fordelt med $2\frac{1}{2}$ mill. kr. til henholdsvis ikke-serieskadekravene på 4 mill. kr. og serieskadekravene på 4 mill. kr. At dækningssummen i $N + 1$ faktisk er anvendt på denne måde, medfører ingen ændring i den måde, hvorpå beregningen af, hvor meget der i alt er brugt til dækning af serieskadekrav inden for det maksimum, som følger af §11, 2. pkt., foretages, jfr. herom note 267. En sådan beregning er

dog kun aktuel, hvis forsikringen, uanset at forsikringstager ikke fyldestgør de i år $N + 1$ rejste krav, måtte løbe videre, hvilket i almindelighed ikke vil være praktisk, i hvert fald ikke i mere end et år efter det år, vedrørende hvilket der foreligger krav, som ikke fyldestgøres.

269. Uanset hvornår en erstatningssag vedrørende et krav er endeligt afsluttet, henføres samtlige udbetalinger vedrørende kravet til det forsikringsår, hvori kravet er rejst. Selv om en sag er antaget sluttet, kan der senere vise sig videregående skader, som udspringer af det samme krav og derfor henføres til det år, hvori der rejstes krav i anledning af initialskadens, jfr. §9 med note 214, 216, 220, 227 og 230. Hvad der er til rådighed til dækning af et serieskadeforløb, er, hvad der er til rest, når alle andre krav rejst i det år, hvori første serieskadekrav rejses, er definitivt opgjorte. Først på dette tidspunkt vides nemlig, hvad der i anledning af ikke-serieskadekrav i det pågældende år »måtte blive udbetalt«, jfr. §11, 2. pkt. Overstiger samtlige ikke-serieskadekrav i dette år årets dækningssum, foreligger en situation med mulige udbetalings- og fordelingsproblemer som angivet i note 255, ligesom serieskadedækningen efter §11, 2. pkt., er udtømt. Er der anmeldt et ikke-serieskadekrav, hvis endelige størrelse er usikker, må der foreløbigt skønnes over, hvad det kan antages at løbe op i. I så fald vil beregningen af, hvad der er til rådighed for serieskader efter §11, 2. pkt., også være foreløbig. Først når kravet er endeligt opgjort, vides, hvad serieskademaksimeringen efter §11, 2. pkt., definitivt beløber sig til.
270. Eksemplerne 80-83 er relativt simple. Forsikringssummen er i eksemplerne holdt uændret. Der optræder under det flerårige serieskadeforløb højst i et enkelt år ikke-serieskadekrav. Beregningen af, hvorledes den dobbelte serieskadedækningsbegrænsning efter §§10 og 11 virker, bliver selvsagt en smule mere indviklet, hvis der under et flerårigt serieskadeforløb hvert år ændres dækningssum og rejses ikke-serieskadekrav. Principperne for beregningen er imidlertid de i det foregående beskrevne.

Eksempel 84

år	dæknings- sum	ikke-serieskader		serieskadeforløb		
		rejste krav	udbe- talt	til rå- dighed	rejste krav	udbe- talt
N	10 mill.	4 mill.	4 mill.	6 mill.	2 mill.	2 mill.
N + 1	7 mill.	6 mill.	6 mill.	1 mill.	2 mill.	1 mill.
N + 2	5 mill.	7 mill.	5 mill.	0	1 mill.	0
N + 3	5 mill.	0	0	3 mill.	4 mill.	3 mill.

I eksemplet er set bort fra udbetalings- og fordelingsproblemer som omtalt i note 255, idet der er gået ud fra, at sikrede fyldestgør alle rejste krav med eller uden forsikringsdækning. Det er endvidere i eksemplet forudsat, at der disponeres med henblik på optimal dækning som nævnt i note 266 og 267, således at det enkelte års dækningssum primært anvendes til dækning af ikke-serieskadekrav. Da der i år N, hvor dækningssummen er 10 mill.

kr., rejses ikke-serieskadekrav på 4 mill. kr., som honoreres under forsikringen, vil der til dækning af hele serieskadeforløbet efter §11, 2. pkt., være 6 mill. kr. (dækningssummen i år N: 10 mill. kr., med fradrag af honorerede ikke-serieskadekrav: 4 mill.). Af disse 6 mill. kr. bruges i år N 2 mill. kr., således at der resterer 4 mill. kr. til dækning af serieskadekrav i de følgende år. Da dækningssummen i år N + 1 på 7 mill. kr. i overensstemmelse med det i note 267 anførte primært benyttes til dækning af ikke-serieskadekravene på 6 mill. kr., vil der i år N + 1 herefter i medfør af §10, stk. 1, kun være 1 mill. kr. til rådighed til dækning af serieskadekrav. Af samme grund vil der i år N + 2, hvor dækningssummen er 5 mill. kr. og ikke-serieskadekravene løber op i 7 mill. kr., ikke være noget beløb til rådighed til dækning af serieskadekrav. I år N + 3 rejses alene serieskadekrav, hvorfor hele årets dækningssum på 5 mill. kr. efter §10, stk. 1, er til rådighed til dækning heraf. Efter §11, 2. pkt., kan hele serieskadeforløbet imidlertid maksimalt dækkes med 6 mill. kr., og da der i år N er udbetalt 2 mill. kr., i år N + 1 1 mill. kr., til dækning af serieskadekrav, er der kun 3 mill. kr. til rådighed til dækning af serieskadekrav i år N + 3.

271. Skulle det forekomme, at der i et givet forsikringsår indledes to forskellige serieskadeforløb, følger det af §11, 2. pkt., at ved beregningen af maksimumdækningen for det ene serieskadeforløb betragtes krav vedrørende det andet serieskadeforløb som andre krav i øvrigt.

Eksempel 85

år	dæknings- sum	ikke- serieskader	serieskadeforløb	
			nr. 1	nr. 2
N	5 mill.	1 mill.	1 mill.	2 mill.
N + 1	5 mill.	0	2 mill.	1 mill.
N + 2	5 mill.	0	1 mill.	1 mill.

Ved beregningen af maksimumdækningen efter §11, 2. pkt., skal der tages udgangspunkt i dækningssummen på 5 mill. kr. I denne skal der ske fradrag af, hvad andre krav end de, som vedrører det pågældende serieskadeforløb, beløber sig til. Maksimumdækningen for serieskadeforløb nr. 1 beløber sig således til 2 mill. kr., for serieskadeforløb nr. 2 til 3 mill. kr. Samtlige i år N i eksemplet rejste krav vil blive dækket. I år N + 1 vil der kun være dækning for 1 mill. kr. vedrørende serieskadeforløb nr. 1, mens der vil være fuld dækning for de vedrørende serieskadeforløb nr. 2 i år N + 1 rejste krav på 1 mill. kr. I år N + 2 vil dækning vedrørende såvel serieskadeforløb nr. 1 som serieskadeforløb nr. 2 være opbrugt.

272. Skulle forsikringen høre op under et serieskadeforløb, følger det af §9, jfr. §11, 1. pkt., at dækning er afskåret for den del af serieskadeforløbet,

som endnu ikke har givet sig udslag i, at der som angivet i §9, stk. 2, er rejst krav vedrørende de under denne del indtrædende skader og tab. For den del af serieskadeforløbet, i anledning af hvilken der er rejst krav som angivet i §9, stk. 2, er opretholdelse af dækning efter forsikringens ophør betinget af, at der sker anmeldelse til forsikringsselskabet som angivet i §9, stk. 3. Er der for en del af serieskadeforløbet anset rejst krav i medfør af §9, stk. 2, litra b, skal de således anteciperede henvendelser som nævnt i §9, stk. 2, litra a, være fremkommet og anmeldt til forsikringsselskabet inden 2 år efter forsikringens ophør, jfr. note 232.

Anmeldelse af forandringer

§12. Såfremt der sker ændringer i den i policen anførte risiko, skal dette uden ophold anmeldes til selskabet, der da træffer bestemmelse om, hvorvidt og på hvilke vilkår forsikringen kan fortsætte.

Stk. 2

Er sådan anmeldelse ikke sket, hæfter selskabet i skadetilfælde kun på de vilkår og i det omfang, i hvilket det mod den aftalte præmie ville have fortsat forsikringen, hvis forandringen havde været det bekendt. Selskabet hæfter dog ikke for skade omfattet af §3, hvis skaden er forvoldt af andre produkter eller ydelser end de i policen angivne, jfr. §3, stk. 1, 2. pkt., eller hvis skaden er indtrådt uden for det i policen angivne dækningsområde, jfr. §6.

273. I stk. 1 pålægges der sikrede en generel pligt til at anmelde forandringer i de risikoforhold, som er angivet i policen. I stk. 2, 1. pkt., angives, hvorledes det influerer på dækningen, at anmeldelse ikke sker som foreskrevet, jfr. herved forsikringsaftalelovens §45, stk. 1 og 2, jfr. §46, om fareforøgelse.
274. Reglerne om fareforøgelse er uden betydning i relation til de objektive afgrænsninger af den ansvarsrisiko, som forsikringsselskabet i kraft af policen og forsikringsbetingelserne har overtaget.

I §12, stk. 2, 2. pkt., præciseres, at angivelsen i policen af, for hvilke produkter og ydelser der ydes produktansvarsdækning, jfr. §3, stk. 1, er en sådan objektiv risikoafgrænsning. Optages produktion og salg af et nyt produkt, falder skader forvoldt af et sådant produkt uden for dækningen, så længe det nye produkt ikke inddrages under produktangivelsen i policen, jfr. note 92. Dette gælder også, selv om forsikringstager har meddelt selskabet, at han har optaget en ny produktion.

Det er tilsvarende præciseret i §12, stk. 2, 2. pkt., at angivelsen i policen af geografisk dækningsområde har karakter af en objektiv risikoafgrænsning, jfr. note 169. Konsekvensen heraf er, at det ikke skal bedømmes efter princippet i §12, stk. 2, 1. pkt., hvorvidt og i givet fald i hvilket omfang forsikringsselskabet hæfter for skade sket uden for det angivne geografiske område. Under hvilke betingelser sådanne skader dækkes, er udtømmende angivet i §6, stk. 2 og 3.

Det kunne tilsvarende have været præciseret, men er fundet overflødig, at ændringer i tilsagn eller fraskrivelser godkendt af forsikringsselskabet i henhold til §5, stk. 1 eller 2, ikke er en ændring, som §12, stk. 2, 1. pkt., finder anvendelse på, men et forhold, hvis virkning følger direkte af reglerne i §5, stk. 1 og 2, om anvendelse af ikke-godkendte tilsagn og fraskrivelser.

275. Anvendelsesområdet for anmeldelsespligten i §12, stk. 1, jfr. stk. 2, 1. pkt., er de forandringer, som finder sted inden for den objektive dækningsafgrænsning, der er foretaget i policen. Alt afhængig af deres ka-

rakter og betydning kan undladt anmeldelse medføre, at forsikringsselskabet fritages for enhver dækningspligt, hæfter fuldt ud eller forholds­mæssigt.

Eksempel 86

En maskinfabrik tegnede i 1926 en ansvarsforsikring. I policen anførtes som forsikringstager »A/S Pederhaab Maskinfabrik, Brønderslev« og i øvrigt: »Forsikringen omfatter hele virksomheden, som den forefindes«. I 1931 deltog fabrikken i en maskin­udstilling i forbindelse med et dyrskue i Æbeltoft. En dreng fik højre hånd revet af i en udstillet arbejdende kværn. Fabrikken dømtes til at betale 14.000 kr. i erstatning. I perioden mellem forsikringens tegning og ulykken var fabrikkens antal ansatte stort set fordoblet, ligesom der var oprettet tre filialer. Alene i 1931 deltog fabrikken i 35 udstillinger og dyrskuer. Forsikrings­­selskabet kunne imidlertid ikke afvise dækning af erstatnings­ansvaret for ulykken i Æbeltoft under henvisning til, at skaden ikke var sket i forbindelse med fabrikken i Brønderslev, men på et dyrskue i Æbeltoft, idet landsretten anså udstillingen af ma­skiner for at være et så naturligt led i virksomhed som maskin­fabrik, at skader opstået i den forbindelse ikke kunne antages at ligge uden for risikobeskrivelsen i policen. De forandringer, der var sket siden forsikringens tegning, fandtes ikke at være af en så væsentlig art, at de kunne betage fabrikken retten til enhver erstatning, men fandtes dog at have medført en sådan forøgelse af risikoen for forsikringsselskabet, at præmien ikke havde stået i et passende forhold til den faktisk foreliggende risiko, hvorfor erstatningskravet blev nedsat til 12.000 kr. (Østre Landsrets dom af 15. marts 1935, Ugeskrift for Retsvæsen 1935 s. 647.)

Anmeldelse af skade

§13. Såfremt erstatningskrav fremsættes eller formodes at ville blive fremsat, skal det uden ophold anmeldes til selskabet.

Stk. 2

Anerkendelse af erstatningspligt og godkendelse af erstatningskrav må kun ske med selskabets samtykke, og selskabet træffer i øvrigt bestemmelse om sagens behandling.

Stk. 3

I det omfang, selskabet har udredt en erstatningsydelse, indtræder det i enhver henseende i sikredes eventuelle krav mod tredjemand.

Stk. 1

276. Sker der ikke anmeldelse til forsikringsselskabet som foreskrevet, og kan dette bebrejdes sikrede, skal selskabet stilles, sådan som det ville have været stillet, hvis det havde fået rettidig besked, jfr. nærmere forsikringsaftalelovens §21, stk. 2.

Stk. 2

277. Skulle sikrede i anledning af en indtrådt skade på egen hånd træffe aftale med skadelidte om betaling af erstatning m.v., sker dette for egen regning, idet en sådan aftale ikke er bindende for forsikringsselskabet. Sikrede mister ikke ved indgåelse af sådan aftale sit krav på dækning under forsikringen, men bevarer retten hertil »i det omfang, hvori det må anses godtgjort, at den sikrede ved at betale eller godkende kravet kun har opfyldt sin retspligt«, jfr. forsikringsaftalelovens §94. Sikrede skal altså bevise, at han ved indgåelse af en aftale som nævnt kun har anerkendt det erstatningsansvar, som påhviler ham efter almindelige retsregler. Fører sikrede på egen hånd uden forsikringsselskabets godkendelse retssag om sit erstatningsansvar, fritager dette ikke forsikringsselskabet for dækningspligt, men sikrede har krav på dækning af det idømte beløb i overensstemmelse med princippet i forsikringsaftalelovens §94. En dom eller et retsforlig i overensstemmelse med rettens tilkendegiveles vil i almindelighed være et godt bevis for, at sikrede er ansvarlig i overensstemmelse hermed, omend det kan tænkes, at sagen har været skåret forkert til. Ved sådan selvstændig procesførelse dækker forsikringen derimod ikke sagsomkostninger, mens renter af idømte erstatningsbeløb dækkes, såfremt renteforpligtelsen er pådraget med rimelighed, jfr. note 256.

Stk. 3

278. Bestemmelsen svarer til erstatningsansvarslovens §22, stk. 1, og er medtaget for det tilfældes skyld, at en sådan subrogationsret i et andet land skulle forudsætte en aftale herom mellem forsikringstager og forsikringsselskab.

Andre forsikringer mod samme risiko

§14. I det omfang, der er tegnet speciel forsikring for en interesse, der i øvrigt måtte være omfattet af denne forsikring, bortfalder dækningen for denne interesse.

Stk. 2

Er det fastsat i anden forsikringsaftale, som dækker samme interesse, at ansvaret falder bort eller indskrænkes, hvis forsikring er eller bliver tegnet andetsteds, gælder nærværende forsikring med samme forbehold.

279. Vilkåret i stk. 1 medfører i overensstemmelse med forsikringsaftalelovens §43, stk. 1, 1. pkt., at erhvervs- og produktansvarsforsikringen bliver subsidiær i forhold til den specielle forsikring, idet erhvervs- og produktansvarsforsikringsselskabets ansvar er betinget af, at sikrede beviser, at han ikke kan opnå fuld dækning i det andet selskab.
280. Vilkåret i stk. 2 forudsætter, at der foreligger dobbeltforsikring, og at begge selskaber forbeholder sig ansvarsfrihed i den anledning. I så fald fordeles ansvaret mellem forsikringsselskaberne proratarisk efter forholdet mellem de beløb, de skulle have udrett, hvis de havde været eneforsikrer.

Præmiens betaling

§15. Første præmie forfalder til betaling ved forsikringens ikrafttræden og senere præmier til de anførte forfaldsdage.

Stk. 2

Påkrav om betaling sendes til den af forsikringstageren opgivne betalingsadresse.

Stk. 3

Betales præmien ikke efter første påkrav, sender selskabet en fornyet skriftlig påmindelse om præmiebetalingen til forsikringstageren på betalingsadressen. Denne påmindelse vil indeholde oplysning om retsvirkningen af, at præmiebetalingen ikke er sket ved udløbet af den i påmindelsen anførte frist.

Stk. 4

En sådan påmindelse fremsendes tidligst 14 dage efter første påkrav. For så vidt betaling ikke finder sted inden 14 dage efter påmindelsen, bortfalder selskabets dækningspligt.

Stk. 5

Har selskabet udsendt en sådan påmindelse, er selskabet berettiget til at opkræve et ekspeditionsgebyr.

281. Af policen fremgår datoen for forsikringens ikrafttræden, jfr. stk. 1, og dermed også forfaldstidspunktet for første præmie. Af policen vil endvidere fremgå, hvornår præmie fremover skal betales. I øvrigt fastlægger bestemmelsen en opkrævnings- og rykkerprocedure. Betaling skal ske efter påkrav, som sendes til eller afleveres på den adresse, som forsikringstager har opgivet, jfr. stk. 2. Siddes dette påkrav overhørigt, sendes en påmindelse, jfr. stk. 3, 1. pkt., og forsikringsselskabet kan i den anledning kræve et ekspeditionsgebyr, jfr. stk. 5. Påmindelsen sendes tidligst 14 dage efter første påkrav, jfr. stk. 4, 1. pkt. Betales ikke inden 14 dage efter påmindelsen, bortfalder selskabets dækningspligt, jfr. stk. 4, 2. pkt., hvad påmindelsen vil indeholde oplysning om, jfr. stk. 3, 2. pkt. Fristen »inden 14 dage efter påmindelsen« begynder at løbe ved påmindelsens fremkomst til forsikringstager, jfr. herved forsikringsaftalelovens §33 og Højesterets dom af 22. oktober 1984, Ugeskrift for Retsvæsen 1984 s. 1090.

Præmieregulering

§16. Forsikringen er tegnet med præmieregulering, og den anførte præmie betragtes som et præmieforskud, der kan reguleres ved hver hovedforfaldsdag.

Stk. 2

Præmieregulering foretages hvert år pr. hovedforfaldsdato, og forsikringstageren er pligtig at indsende reguleringsskema påført de nødvendige oplysninger inden en nærmere fastsat frist.

Stk. 3

Efterkommer forsikringstageren ikke sådan anmodning, er selskabet berettiget til at fastsætte præmien efter skøn.

Stk. 4

På forlangende af selskabet er forsikringstageren pligtig at godtgøre rigtigheden af opgivelserne til brug ved præmiereguleringen.

282. En række faktorer indgår i præmieberegningen. Disse kan variere efter virksomhedstype, men omfatter i almindelighed virksomhedens omsætning, eventuelt fordelt på produkter, udbetalt arbejds løn og antal ansatte, eventuelt fordelt på arbejdsfunktioner. Hertil kan komme en række andre faktorer, ligesom hensyn selvsagt tages til dækningssummer, selvrisiko, geografisk dækningsområde m.v.
283. Forsikringen er tegnet med præmieregulering. Den præmie, der betales ved forsikringsårets begyndelse, er ikke den endelige præmie for det pågældende år, men at betragte som foreløbig forskudspræmie, jfr. stk. 1. Denne beregnes på grundlag af forventningerne til det kommende års omsætning, arbejds løn o.s.v.
284. Når året er gået, beregnes den endelige præmie på grundlag af de faktiske tal, jfr. stk. 2. Oplysning om de faktiske tal indhentes via et »reguleringsskema«, som også kan indeholde (andre) spørgsmål af betydning for forsikringsselskabets risikobedømmelse.
285. Forsikringstagers oplysninger i »reguleringsskemaet« skal være korrekte. I modsat fald bliver præmien ikke korrekt afstemt med den faktiske risiko, hvilket kan få betydning for forsikringsdækningen, efter omstændighederne ligefrem medføre, at ethvert dækningskrav mistes, jfr. herved note 213, 273 og 275.
286. »Reguleringsskema« skal i udfyldt stand returneres inden en fastsat frist, jfr. stk. 2. Sker dette ikke, kan forsikringsselskabet fastsætte præmien skønsmæssigt, jfr. stk. 3. I øvrigt kan forsikringsselskabet forlange, at forsikringstager godtgør, at oplysningerne i »reguleringsskemaet« er korrekte, jfr. stk. 4. Dette kan f.eks. ske ved erklæring herom afgivet af en revisor. Godtgøres rigtigheden ikke på anmodning, kan forsikringsselskabet fastsætte præmien skønsmæssigt, jfr. herved stk. 3.

Forsikringens opsigelse eller forlængelse

§17. Forsikringen kan af hver af parterne opsiges skriftligt med aftalt varsel til en hovedforfaldsdag.

Stk. 2

Opsiges forsikringen ikke, fornyes den automatisk for ét år ad gangen.

287. Forsikringen tegnes for et år. Opsiges den ikke af nogen af parterne, løber den automatisk videre yderligere et år, jfr. stk. 2. Den kan af begge parter siges op til en hovedforfaldsdag, d.v.s. den dag, hvor skifte fra et forsikringsår til et andet sker, jfr. stk. 1. Opsigelsesvarslet vil i almindelighed være én måned.

Værneting og lovvalg

§18. Tvister vedrørende forsikringsaftalen afgøres efter dansk ret ved danske domstole.

288. Bestemmelsen angår i første række eventuelle tvister mellem forsikringstager og andre sikrede på den ene side og forsikringsselskabet på den anden side. Om og i hvilket omfang andre end sikrede kan støtte ret på forsikringen, jfr. herved forsikringsaftalelovens §95, afgøres i medfør af vilkåret ligeledes efter dansk ret ved danske domstole. Bestemmelsen finder derimod ikke anvendelse ved tvist mellem skadelidte og sikrede om sidstnævntes erstatningsansvar.

General Conditions for Combined Commercial and Product Liability

Insurance *) This text is a translation of the original conditions in Danish. In case of dispute, the Danish original shall be considered final and conclusive.

This insurance comes under the rules of the Danish Insurance Contracts Act no. 129 of April 15, 1930 as subsequently amended, insofar as these rules have not been waived by provisions to that effect in the general and special conditions. Cover under the general conditions is provided in accordance with the comments jointly drawn up by the SKAFOR (the Association of Danish Non-life Insurance Companies) and the INDUSTRI-RÅDET (the Federation of Danish Industries).

The insured

1. The insurance shall cover the Policyholder as well as any persons in his employment.

Commercial liability

2.-1 The insurance shall cover liability of the insured for claims in respect of bodily injury or property damage arising from and in the course of the business stated in the Policy or arising out of his capacity as owner or user of buildings or land used in the operation of the business.

(2). The insurance shall not cover liability for loss of or damage to property

- (a) owned by the Policyholder,
- (b) which by way of loan, lease or hire, for the purpose of storage, use or transportation or for any other purpose, is in the insured's care, custody or control, or which is in his possession,
- (c) which the insured has undertaken to make ready, install, repair, mount or in any other way treat or process, where such loss or damage occurs during the performance of the task,
- (d) caused by the non-delivery of late delivery of goods or by the non-provision or late provision of services,
- (e) caused by the insured in the provision of earth work, including earth drilling, clearing and grubbing, the driving in and pulling out of sheet piling and similar work, demolition work, groundwater lowering and other groundwater adjustments,
- (f) caused by the insured's use of explosives,
- (g) caused by work on buildings or land used in the operation of the business in the form of

- construction work (erection of new buildings, rebuilding of or additions to existing buildings, etc.) whether done by the insured or others,
- earth work, demolition work or groundwater work, etc., as specified in (e) as well as similar work done by others than the insured.

(3). The insurance shall only cover liability for claims arising out of pollution or contamination to or through air, soil or water from the business of the insured, its waste dumps or its removal of waste production, surplus production or scrap production as well as any other bodily injury or property damage occasioned thereby, insofar as any such injury or damage occurs unexpectedly, unintentionally and by sudden accident and not as a result of any deliberate, conscious or grossly negligent breach of current public provisions on the part of the insured. Cover under this subsection shall not exceed the sum specifically stated in the Policy for the above claims.

Where the business of the insured falls under the current list of »Particularly polluting businesses« which is established in pursuance of the Danish Environmental Act, cover under this subsection shall be conditional upon the Policy being provided with a special note to that effect.

Any loss of or damage to sewers, pipes and tubes, purification plants and similar installations occasioned by discharge through or to such installations shall be deemed to be occasioned by pollution, and liability for claims arising out of any such loss or damage shall only be covered subject to the limitations stated in this subsection.

(4). The insurance shall not cover liability for claims for pecuniary or financial losses other than those incurred and arising as a consequence of such bodily injury or property damage as is covered by this insurance.

(5). The insurance shall not cover fines or similar payments whether payable to public authorities or private individuals or organisations, including punitive damages.

Product liability

3.-1 The insurance shall cover liability of the insured for claims arising out of bodily injury or property damage caused by products or services of the insured after the products or services have been put into circulation or provided. Cover shall be granted only where the injury or damage arises from and in the course of the business stated in the Policy and only where such injury or damage is caused by the products or services stated in the Policy.

(2). The insurance shall not cover liability for

(a) loss of or damage to the product or service itself,

- (b) loss or damage caused by products or services which are used in the operation of aircraft and which are a contributory cause either in the average of aircraft or in the creation of danger of average,
- (c) loss or damage caused by products or services which are used in off-shore installations and which are a contributory cause either in the average of such installation or in the creation of danger of average,
- (d) loss of or damage to property owned by the Policyholder,
- (e) loss of or damage to property in the care, custody or control of the insured, or in his possession, as specified in paragraph (b) of s. 2, subs. 2,
- (f) loss of or damage to property which is being treated or processed, etc., by the insured, as specified in paragraph (c) of s. 2, subs.2,
- (g) loss of or damage to property caused by or resulting from earth work, demolition work or groundwater work, etc., provided by the insured as specified in paragraph (e) of s. 2, subs. 2,
- (h) loss of or damage to property caused by or resulting from the insured's use of explosives.

(3). The insurance shall not cover liability for any pecuniary or financial losses not resulting from any such bodily injury or property damage as is covered by the insurance. Furthermore, cover shall not be provided for the following types of pecuniary or financial loss, even if they have been incurred in consequence of such bodily injury or property damage as is covered by the insurance:

- (a) loss, expenses, fees or costs connected with the recall, reproduction, replacement, reworking, repair, destruction, removal or similar arrangements made in respect of defective products or services,
- (b) working deficits, loss of profit and similar indirect or consequential losses, but cf. s. 5, subs. 3,
- (c) fines or similiar payments, whether payable to public authorities or private individuals or organisations, including punitive damages.

(4). The insurance shall cover liability of the insured for claims arising out of damage to or loss concerning property:

- (a) which the insured's product or service is made a part of, mixed with or incorporated into, joined with, used as packing for, or with which it is otherwise connected,
- (b) which the insured's product or service is processed into or used in the processing of or for which it is used as feedstuff,
- (c) where the insured's product or service is used in the manufacturing, processing or other kinds of treatment of such property.

Cover shall be provided for any of the instances mentioned in paragraphs (a) to (c) whether the claims arise out of a property damage as mentioned in subs. 1 or a pecuniary or financial loss as stated in the first sentence of subs. 3, always subject, however, to the conditions stated in subs. 1, and only up to the limit of indemnity specified separately in the Policy for the above claim.

Cover shall be limited to the insured's liability for any direct loss incurred whenever, as a result of the insured's product or service, a manufactured or processed object has to be discarded, scrapped or repaired, its manufacturing or processing costs increase or its value decreases.

Cover shall only be provided for the decrease in value of the manufactured or processed object, for extra manufacturing or processing costs or for the repair cost itself.

Any further loss, expenses, fees or costs, including those incurred and arising out of the sending out of staff, recall, tracing, examination, analysis or transportation of the manufactured or processed object or the issue of notices relating to the same object shall not be covered.

Where the product or service of the insured has caused damage to or loss concerning any such property as is specified in paragraphs (a) and (b), cover shall be provided with deduction of the value of the insured's product or service without any defect.

Prevention of injury or damage

4.-1 The insurance shall not cover liability for claims arising out of the deliberate, conscious or grossly negligent disregard by the insured of the need to take all reasonable steps to prevent injury of damage,

(2). Where the danger of the occurrence of an injury or damage covered by the insurance becomes imminent, cover shall be provided with the amount specified in the Policy for any costs, expenses and loss connected with the adoption of the measures necessary to avert such imminent risk, whether such measures are taken by the insured or by a third party to whom the insured is liable,

(3). As regards any preventive measures relating to such injury or damage as is specified in s. 3, however, the insurance shall not cover costs, expenses or loss incurred and arising from such measures as are specified in paragraph (a) of s. 3, subs. 3, notwithstanding that such measures are taken with the purpose of preventing danger. The same shall apply to any costs, expenses or loss incurred and arising from examinations aimed at establishing whether a product or service is defective or whether there exists a risk as specified in subs. 2 of this section, as well as to any costs, expenses or loss incurred and arising because a defective product or service cannot be used.

Agreements on liability and compensation

5.-1 The insurance shall not cover liability which is the result of a promise by the insured to provide compensation of a type, an amount or on a basis which exceeds or is stricter than what the general rules of law provide. However, if any such promise is contained in the general sales and delivery terms applied in the Policyholder's business, and if the Insurer has approved the promise, cover shall be provided for liability for claims made with reference to this promise and arising out of any such injury or damage as is otherwise covered by the insurance.

(2). Where by agreement the Policyholder has waived his right to compensation, the insurance shall not provide cover insofar as this results in a limitation of the Insurer's right of recourse, unless

(a) the waiver is stated in the general purchase terms applied in the Policyholder's business and the waiver has been approved by the Insurer,

(b) the waiver is stated in the general sales and delivery terms applied by the Policyholder's supplier and the contents and application of such terms are in conformity with common practice in that particular trade.

(3). Where in his general sales and delivery terms the Policyholder has waived liability for claims for pecuniary or financial losses as specified in paragraph (b) of s. 3, subs. 3, and where such waiver has been approved by the Insurer, the insurance shall cover any such losses incurred and arising from such injury or damage as is covered by subs. 1 of s. 3, always provided that the insured - irrespective of the waiver - is liable for the injury or damage and consequential loss.

Geographical area covered by the insurance

6.-1 The insurance shall cover liability for claims arising out of injury or damage occurring within the geographical area stated in the Policy.

(2). Cover shall be provided for claims arising out of any injury or damage under s. 3 occurring outside the geographical area stated in the Policy only if such injury or damage is occasioned by a product or service which - whether unchanged, processed or incorporated into other products or services - has been taken outside the geographical area stated in the Policy

(a) for any non-commercial, private purpose,

(b) for any commercial purpose, but where the insured neither had nor ought to have any knowledge thereof,

(3). Liability for claims arising out of any injury or damage other than those covered by s. 3 and occurring outside the geographical area stated in the Policy shall be covered only if such injury or damage has been caused by the insured during a trip to or a temporary stay in the area where the injury or damage occurs, and only insofar as the injury or da-

mage is not caused by the insured's arranging of or participation in fairs or exhibitions, demonstrations of products or services, operation of machines or mechanical installations or by any other kind of participation on the part of the insured in manufacturing processes.

Delimitation in relation to special liability insurance

7.-1 The insurance shall not cover liability for claims arising out of

- (a) any injury or damage caused by the insured using a motor vehicle. Where a motor third party liability insurance has been taken out for the vehicle, the liability which is outside the scope of such insurance shall be covered by the present insurance in accordance with the general conditions,
- (b) any injury or damage caused by the insured using an aircraft or a boat,
- (c) any injury or damage caused by the insured's dog,
- (d) any injury or damage caused by the insured when hunting, insofar as such liability is covered by the hunting insurance,
- (e) any nuclear injury or damage as defined in s. 1 of the Danish Act on Indemnity for Nuclear Injury or Damage.

Intent, gross negligence, etc.

8.-1 The insurance shall not cover liability for claims arising out of injury or damage caused by the insured deliberately or in a state of self-afflicted intoxication.

- (2). The insurance shall not cover liability for claims arising out of such property damage as is specified in s. 2 (commercial liability) and caused by the insured's gross disregard of the need to take elementary safeguards.
- (3). The insurance shall not cover liability for claims arising out of injury or damage as specified in s. 3 (product liability), insofar as
 - (a) such injury or damage is caused by gross negligence in connection with the management of the insured business,
 - (b) the Policyholder or a person in charge of operations on his behalf was aware of or solely because of gross negligence was unaware of the fact that the product or service in question was defective, or deliberately or consciously has brought about such a defect,
 - (c) such injury or damage is caused by the deliberate or conscious or grossly negligent furnishing of incorrect information on the use of the product or service in question, irrespective of the form in which such information is furnished.

Insurance period

9.-1 The insurance shall cover liability for claims made against the insured during the insurance period.

(2). A claim shall be deemed to be have been made at the earliest of the following points in time:

(a) the point in time when the insured receives the first written notice relating to any injury, damage or loss and containing a claim for compensation,

(b) the point in time when the Policyholder or a person in charge of operations on his behalf obtains his first knowledge of

(1) the occurrence of an injury, damage or loss, or

(2) the existence of an imminent danger of an injury, damage or loss,

which may have been occasioned by an action or omission on the part of the insured or by the insured's products or services.

(3). Cover shall not be provided for claims which are made against the insured during the insurance period, but which are notified to the insurer more than 3 months after the expiry of the insurance.

Cover shall not be provided for claims which are made against the insured during the insurance period under paragraph (b) of subs. 2 and which are notified to the Insurer not later than 3 months after the expiry of the insurance, insofar as the insured does not receive a written notice originating from the circumstances notified to the Insurer and containing a claim for compensation as stated in paragraph (a) of subs. 2 and notifies the Insurer thereof not later than 2 years after the expiry of the insurance.

(4). The insurance shall not cover liability for claims arising out of any injury, damage or loss established prior to the date specified hereon in the Policy.

Indemnity limits

10.-1 The indemnity limits specified in the Policy are the maximum limits for the Insurer's commitment to pay compensation for claims made against the insured under s. 9 within the individual insurance years.

(2). Any cost or expenses incurred and arising from the settlement of claims shall be covered, insofar as such costs or expenses have been defrayed with prior consent from the Insurer. Such costs or expenses as well as payment of interest on compensation amounts awarded against the insured in an action for damages in respect of claims falling under the scope of this insurance shall be covered

(a) in respect of claims arising from injury or damage occurring outside the Nordic countries:

only insofar as the indemnity limits are not thereby exceeded.

- (b) in respect of claims arising from injury or damage occurring in the Nordic countries:

in full, even though indemnity limits are thereby exceeded. Where the indemnity limits are inferior to the amount awarded against the insured, cover shall be provided only for that part of such costs, expenses and interest payments which is proportional to the amount payable by the Insurer.

Indemnity limits for series of injuries, damage or losses

11. In the case of claims made against the insured under s. 9 in consequence of more than one case of injury, damage or loss occasioned by the same liability-entailing conduct, cover for each individual claim shall be provided subject to the maximum limit as specified in s. 10. Whether made in one or several insurance years, cover for the entire series of claims shall be provided subject to a maximum limit which equals the indemnity limits of the Policy for the year in which the first of these claims is made and with deduction of any amounts which may be paid out in respect of other claims made in same year.

Notification of changes

12.-1 If at any time a change occurs which affects the risk specified in the Policy, notice thereof shall be given to the Insurer immediately. The Insurer will then decide whether and on what terms and conditions cover will be provided from then on.

(2). In case of non-notification of any such change, the Insurer shall be liable for claims arising under this insurance only on such terms and conditions as and to the extent that cover would have been provided against payment of the agreed premium had the change been known by the Insurer. However, the Insurer shall not be liable for claims arising under s. 3 of this Policy where the injury or damage giving rise to such claim is occasioned by products or services other than those stated in the Policy, cf. the second sentence of s. 3, subs. 1, or where any such injury or damage occurs outside the geographical area for which cover is provided under this Policy, cf. s. 6.

Notification of injury or damage

13.-1 When a claim for compensation is put forward or is likely to be put forward, notice thereof shall immediately be given to the Insurer.

(2). No admission or acceptance of liability and no settlement of claim shall be made without prior consent from the Insurer, and the Insurer shall have full discretion in the settlement of any claim.

(3). To the extent that indemnity has been provided by the Insurer, the Insurer shall in every respect be intitled to take over and conduct for the Insurer's own benefit any claims which the insured may have against a third party.

Other insurances covering the same risk

14.-1 Insofar as an interest which falls under the scope of the present insurance forms the subject of insurance under a special policy, the cover provided under the present insurance for that particular interest shall cease.

(2). If any other insurance covering the same interest as the present insurance stipulates that liability shall cease or be limited if an insurance is taken out or will be taken out with another insurer, the present insurance shall provide cover with the same reservations.

Payment of premium

15.-1 The first premium shall be due and payable at the commencement of the insurance period. Subsequent premiums shall be due and payable on the payment days stipulated in the Policy.

(2). Notice requiring payment shall be forwarded to the address indicated by the Policyholder for that purpose.

(3). If payment of the premium is not effected upon receipt of the first notice requiring payment, the Insurer shall forward another reminder of payment in writing to the Policyholder at the address indicated for payment. This reminder shall contain information on the legal consequences of non-payment of the premium within the period of grace stated in the reminder.

(4). Any such reminder shall be forwarded not earlier than 14 days after the first notice requiring payment. If payment is not effected within 14 days after such a reminder, the liability of the Insurer to provide cover under the insurance shall cease.

(5). If the Insurer has issued such a reminder he shall be entitled to claim an administration fee.

Adjustment of premium

16.-1 The insurance premium is adjustable, and the premium stated in the Policy shall be considered an advance premium adjustable on every principal payment day.

(2). Adjustment of the premium shall be made annually on the principal payment day, and the Policyholder shall submit to the Insurer within a specified period an adjustment form provided with the necessary information.

(3). If the Policyholder does not comply with a request to submit the above information, the Insurer shall be entitled to make an estimated adjustment of the premium.

(4). Upon request of the Insurer the Policyholder shall substantiate the information furnished for the purpose of premium adjustment.

Cancellation or renewal of the insurance

17.-1 The insurance may be cancelled by either party giving the agreed notice in writing to a principal payment day.

(2). If the insurance is not cancelled it shall be renewed automatically for one year at a time.

Venue and choice of law

18. Any dispute concerning this insurance contract shall be settled according to Danish law and by Danish courts.

Annex: Standardised Exclusion Alternatives

Exclusion of cover under s. 3, subs. 4:

Exclusion of cover under s. 3, subs. 4 of the general conditions is effected either by inserting the following provision in the Policy:

»S. 3, subs. 4 of the general conditions shall not apply. The insurance shall not cover liability of the insured for claims arising out of damage to or loss concerning property, including buildings

- (a) which the insured's product or service is made a part of, mixed with or incorporated into, joined with, used as packing for, or with which it is otherwise connected,
- (b) which the insured's product or service is processed for or used in the processing of or for which it is used as feedstuff,
- (c) where the insured's product or service is used in the manufacturing, processing or other kinds of treatment of such property.«

or by drafting s. 3, subs. 4 of the general conditions as follows:

»The insurance shall not cover liability of the insured for claims arising out of damage to or loss concerning property, including buildings

- (a) which the insured's product of service is made a part of, mixed with or incorporated into, joined with, used as packing for, or with which it is otherwise connected,
- (b) which the insured's product or service is processed for or used in the processing of or for which it is used as feedstuff,
- (c) where the insured's product or service is used in the manufacturing, processing or other kinds of treatment of such property.«

Exclusion of cover for product liability for loss of or damage to processed or prepared property, etc.

Exclusion of cover for product liability for claims arising out of loss of or damage to processed or prepared property, etc., shall be effected *either* by by inserting the following provision in the Policy:

»The exclusion of cover as stated in paragraph (f) of s. 3, subs. 2 of the general conditions shall be extended as follows:

The insurance shall not cover liability for claims arising out of loss of or damage to property which the insured has undertaken to make ready, install, repair, mount or in any other way treat or prepare, whether any such damage occurs during the process or after the process as a consequence of the same process«.

or by drafting paragraph (f) of s. 3, subs. 2 of the general conditions as follows:

»loss of or damage to property which the insured has undertaken to make ready, install, repair, mount or in any other way treat or prepare, whether any such damage occurs during the process or after the process as a consequence of the same process«.

ISBN 87-89228-00-6